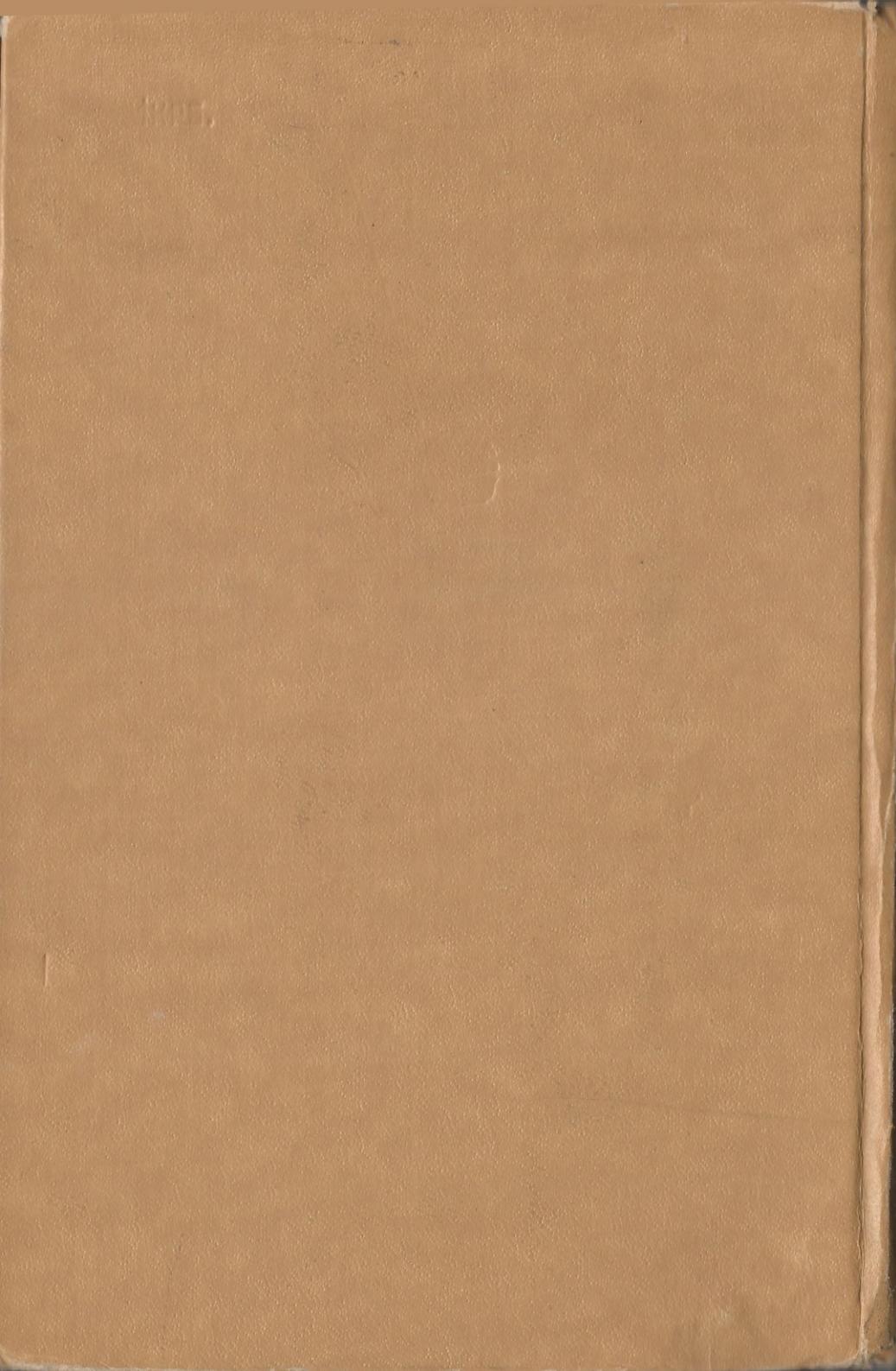

82114771'06
4-16

БОГДАН ЧАЛИЙ

Вибрані
твори

БІБЛІОТЕЧНА СЕРІЯ

20
**БОГДАН
ЧАЛИЙ**

**ВИБРАНІ
ТВОРИ В ДВОХ ТОМАХ
ТОМ ДРУГИЙ**

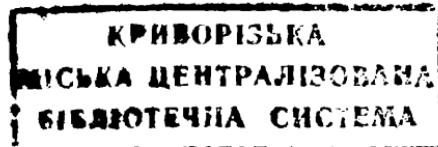
КАЗКИ

Для молодшого
шкільного віку

Малюнки
ВІКТОРА ГРИГОР'ЄВА
та КІРИ ГРИГОР'ЄВОЇ

1291

29549

КІЇВ «ВЕСЕЛКА» 1984

Во втором томе избранных произведений известного украинского советского писателя, лауреата Республиканской комсомольской премии им. Николая Островского Богдана Чалого помещены веселые стихотворные сказки о дружбе и взаимовыручке, о победах отважного Барвинка и его друзей над злыми, темными силами.

В 1974 году на XIV конгрессе Международного совета по детской и юношеской литературе Богдану Чалому за сказку «Барвинок и весна» присужден Почетный диплом Международной премии имени Х. К. Андерсена.

Рецензент
ЮРИЙ ЯРМИШ

Портрет работы
СВЕГЕНА КОТЛЯРА

Як Барвінок став героєм

Відступає тепла нічка,
 Розтуляє ранок вічка.
 Грає в росах на городі,
 Стиха каже: «Спати годі!»

Але ще панує спокій,
 На городі сон глибокий.
 Головата, мов дитинка,
 Спить під тином Капустинка.
 На духмянім свіжім листі
 Спить Кабак, мов у колисці.
 Дід Гарбуз сопе під тином,
 Живота прикривши сіном.
 Баклажаник свище носом,
 Підставляє щоки росам.
 Бачить сон якийсь Цибулька,
 Аж вустами смішно булька.
 Кріп ві сні ногами смиче,
 Хрін зітхасе, щось мугиче:
 Із натурою такою
 І ві спі нема спокою.
 Сплять метелики в травичці,
 Ще куняє рибка в річці,
 Ще дрімає навіть бджілка
 Біля теплого причілка.
 Навіть місяць спить в хмаринах,
 Мов розлігся на перинах.
 Вже зоря калину трусить,
 Скоро день зайнятись мусить.

Раптом в зіллі під пасльоном,
 Ніби хтось ударив дзвоном:
 — Гей ви, родичі городні,
 Гарбузенки благородні!
 Я — Барвінок, я — Хрешчатий,
 Йдіть стрічати, величати!

Щойно я на світ родився,
Де ж город увесь подівся? —
Сну неначе й не бувало.
Хто це будить так зухвало?
Звів голівку Баклажаник:
— Звідкіля такий безштанник?
— Гляньте, ноги, мов пружинки,
Очі — зернятка ожинки!
Народивсь в зеленій льолі,
Побажаймо щастя й долі! —
Руки в боки взяв хлопчинка,
Загорланив знову дзвінко:
— Щось ви, родичі городні,
Вельми заспані сьогодні!
Я — Барвінок, я — Хрещатий,—
Час би гостя пригощати! —
Підлетіла рвучко Бджілка:
— Іч, розхвастався, чудилко!
Ще такому Архімеду
Заробити треба меду! —
Засміявся дід Гарбуз:
— Ти, видать, не боягуз!
А чи знаєш ти свій рід?
— Ви, Гарбузику, мій дід!
— Почоломкаймось давай.
Нумо, інших пізнавай.
Придивись з усіх сторін.
Хто це є?

— Сердитий Хрін! —

Чесний Хрін позеленів,
Але стримав щирий гнів:
— Трохи плутаеш, малий.
Принциповий, а не злий! —
Обнімає хлопчик всіх,
У очицях — буйний сміх.
У Барвінка язичок,
Мов з насічкою гачок:
— Драстуй, красеню Горох!

Ще зелений, ще не всох?
Дядьку Соняшник, ов-ва!
Облітає голова!..
От бруднулі Картоплі,
Щічки в глині, у землі!
Гляньте, хлопці Огірки
У калюжці, мов хряки!
Чом ви, дядечку Буряк,
Червоністе, мов рак?

Ви скажіть, куди це зник
Академік наш, Часник? —
Набурмосився Гарбуз:
— Не шпигайся, карапуз!
Марнословити не слід,
Поважай козацький рід.—
Тут Барвінок як утне:
— Ви шануйте всі мене!
Маю вдачу, мов вогонь.
Потанцюємо, либонь?
Я до всього маю хист,
Я ж і воїн, і артист.—
І навприсядки пішов,
Тільки дим з-під підошов.
Де не взявся тут Часник.
Малюка за чубчик — смик:
— На словах він всіх навчить.
А чи вмієш ти лічить?
Скільки буде двічі два?
— Чи не хворі ви, бува?
— Не крутися, говори! —
Пробурчав Барвінок:
— Три!
— Два плюс три?
— Мовчить, мовчить!
Він нездатний полічити!
Ти хоч азбуку вивчав?
— Правду кажучи, почав...
— От ганьба на весь наш рід,
Він і в грамоті, мов кріт! —
Заридав тоді малий.
А Гарбуз:
— Сльозу не лий!
Слухай, що мені Бджола
На світанку повіла...

Де розрісся кукіль дикий,
Скарб заховано великий.

Той, хто дивний скарб дістане,
Вченим стане, мудрим стане.
Прочитає і полічить,
Як освіченому й личить!
Та на стражі біля нього
Розбишаки війська злого.
Не якась собі босота —
Воякі царя Осота!
Не дрімає пильна варта,
Та її приспати варто.
Як піде верста сто сота —
Царство лютого Осота.
Хто проб'ється в чорний край —
Скарб славетний забирай.—
Аж підскочив наш Барвінок,
Збив росу з хитких билинок:
— Та не я ж Барвінком буду,
Коли скарб той не здобуду!
Вирушаю в цю ж хвилину.
— Вельми ти рішучий, сину!
Обміркуй усе спочатку,
А тоді прибий печатку.
Ми тебе, як перед боєм,
І одягнем, і озброїм.
Бачиш, Коник лугом скаче,—
Загнуздай його, козаче! —
Хлопчик Коника за гриву.
Кінь малого — штовх в кропиву,
— Одягни штани з шевйоту,
А тоді вступай в кінноту! —
Знов Барвінок витер слізку
І хотів схопити різку.
Та Гарбуз обняв за плечі:
— Гарячиться — не до речі!
Хоч спустошили всю грядку,
Амуніція в порядку!
Масш, синку, шаровари
І чобіт нових дві пари.

І шапчина для хлопчини
Із червоної перчини.
З цибулини маєш списа,
Щоб колов Тхора і Лиса.
Ось і щит тобі з картоплі,
І очкур міцний з коноплі!
Одягайся, наш герою,
Начищай до блиску зброю.
Обнімайте всі нетягу,
Щоб здобув лише звитягу! —
І на мить з очей Барвінка
Зникла гостра сміховинка:
— От спасибі! Це ж багатство!
Хай живе городнє братство! —
Лиш надів штани Барвінок,
Перед ним і Коник виник.
Скочив хлопчик у сідельце,
Заблищав, неначе скельце.
На очах підріс хлопчисько,
Уклонивсь городу низько:
— Рідні овочі, спасибі!
Хай панує мир в садибі!
Мчу за скарбом. Все чин чином.
— Ти ж, Барвіночку, пиши нам!
— Як же я писати маю,
Здуру й букви поламаю!
От коли той скарб дістану,
День і ніч писати стану.
Залишайтесь здорові,
Всі родичі Гарбузові! —
Вгору листя полетіло:
— Із Барвінка буде діло!
— Наче Дундич ¹ на коні!
Не похилиться в борні!

---

¹ Олеко Дундич — герой громадянської війни.

Іде хлопчик полем, лугом,
 Трошки риссю, трошки цугом.
 Теплий вітер повіває,
 В грудях серденько співає.
 Як подивиця ліворуч —
 Височенне жито поруч.
 Колоски, немов ракети,
 Що на інші мчать планети.
 Як подивиця праворуч —
 Кукурудза стигла поруч —
 Кияхи, мов дирижаблі,
 Під вітрами не ослаблі.
 Навкруги гаї й діброви.
 Ген хмарки, небесні брови.
 Вмить нахмурилось півнеба,
 Гримнув грім, ховатись треба.
 Почалася грізна злива,
 Кожна крапля, наче слива.
 Поки скочили під грушу,
 Промочило навіть душу.
 У дуплі привітно й сухо,
 Завиває вітер глухо.
 Хлопчик викрутів сорочку
 І повісив на кілочку.
 Тільки став штанці знімати,
 Засміялись неба шати.
 Припинилась тепла злива,
 В небі райдуга грайлива.
 Ручаї гримлять зухвалі.
 Мандрувати можна далі.
 Хлопчик скочив у сідельце,
 Прощавай, сухе дупельце!
 Бачить — в житі Перепілка,
 Поряд з нею — діток кілька.
 Десь їм трапилася комашка.
 Вчить дітей рябенька пташка,

Як жуків і мух клювати,
На комашок полювати.
І незчулися — шуліка,
Тінь хитнулась невелика,
Вниз летить хижак, мов грудка.
Тут Барвінок скочив хутко,
Засвистав, наміривсь списом.
Крутонув шуліка низом
І поплив у високості,

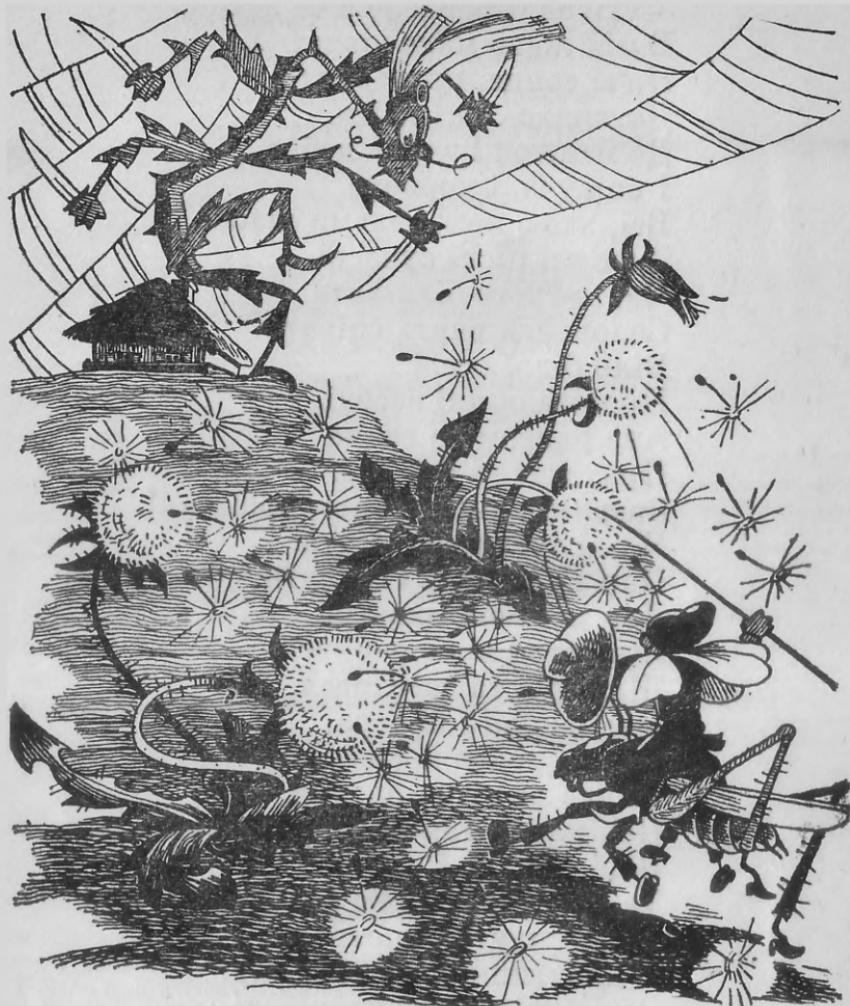
Поки цілі пір'я й кості.
Не чекав малий подяки
За поразку розбишаки.
Вельми радий, рушив далі
На зелені магістралі.
Чує, щось реве надсадно.
Ген — болото. Там неладно —
Стогне Трактор в баговинні:
— Ви спасти мене повинні!
Закопався по кабінку.
Порятуй мене, Барвінку!
Корчував пеньки у лузі
І у твань зашився, другі.
— Не газуй! — гукнув Барвінок, —
Троса вишлетем з билинок!
Потім дружно будем смикати,
Бо кого ж на поміч кликати? —
Стихнув Трактор перегрітий.
Під колеса вклали віти.
З дерези сплели буксира,
Ожила в машині віра!
Заревів мотор щосили,
Як напружив Коник жили.
Трактор, витягнутий тросом,
Закивав, зачміхав носом:
— От спасибі вам, малята,
Буде й вам від мене плата! —
Зняв Барвіночок перчину,
Попрощався чин по чину.
— Ми задарма, полем-гаєм,
Добрим людям помогаєм! —
Та й помчали друзі далі,
Натискають на педалі.
Збоку гай здригнувсь від крику.
Пролунало: «Ку-ку-ріку!
Потерпаем від розбою!»
— Де ти, Півню, що з тобою? —
Наш герой Коня пришпорив,

Мчить, як тисяча моторів.
Бачить: в лісі край байрака
Б'ється з Півником Тхоряка.
Півень-велетень в крові.
Поряд кури ледь живі.
Птахоферма недалеко,
Але поряд — небезпека.
Півень грізно крутить дзьобом
Над тупим Тхорячим лобом.
Тхір звивається вужем,
Коле Півника пожем.
Ще й регоче:
— Лапки вгору,
Кроком руш — в мою комору! —
Тут Барвінок налетів,
Наче тисяча хортів.
Коник Дзвоник копитами
Цупив звіра до безтями,
А Барвінок — списом, списом!
Засичав Тхоряка бісом,
Поточився, наче рак,
Покотився у байрак.
То був грізний супротивник.
Обійняв Барвінка Півник:
— Твій боржник тепер, затям.
Послугую всім життям! —
Зняв Барвіночок перчину,
Попрощався чин по чину.
— Ми задарма, полем-гасм,
Добрим людям помагаєм!
Де ж верста ота сто сота,
Царство грізного Осота? —
Вже від'їхали багато
Від городу діда Гната,
Вже й прославилися в ділі,
Вже й рубці на білім тілі.
Скільки в світі боротьби,
Але де ж оті скарби?

У Коня стомились ніжки,
До землі звисають віжки.
Щоб триматись за оброть,
Слід би втому побороть.
Та хіба їм до спочину?
Сkrізь чекають молодчину!
Чуеш? Чаечка кигиче,
І вона на поміч кличе,
Бо в гніздо її поліз,
Щоб яєчка вкрасти, Лис.
Тільки Лиса відігнали,
Знов почулися сигнали.
Зайця скривдила Сорока.
Потім з Білкою морока:
Бідолаху б'є Куниця,
Теж годиться заступиться.
Ось уже й завечоріло,
В небо хлюпнуло чернило...
Запахтіла медом гречка.
Край дороги — озеречко.
Збоку, в затишку — узлісся.
Відіклав Барвінок списа,
Розіслав м'яку попону
І сказав: — Спочиньмо, Коню!
Ти пожуй вівса з торбинки,
Есть і в мене півхлібинки,
Є ж і сало, і ковбаска.—
Розпустив Барвінок паска,
Підібгав під себе ніжки,
Та спочили тільки трішки.
Підлетіла Перепілка,
Голосок, немов сопілка:
— Ой, нема тобі спочинку,
Славний лицарю Барвінку!
Не сідай відпочивати,
Мчи Ромашку рятувати!
— Не хвилюйся, люба пташко,
Хто ж вона, твоя Ромашка?

— Недалечко звідси — хатка,
В ній живе мале дівчатко,
Наче сонце, працьовите,
Доглядає сад і квіти.
До пташок і звірів добра,
І співуча, і хоробра.
Всі, хто з нею, вельми щасні.
Знає всі пісні сучасні.
Часто-густо біля хати
Соловейка вчить співати.
Біля білої оселі
Пролітали дні веселі,
Але раптом до садка
Притаскало Будяка.
Загримів він: — Геть, дрібнота!
Я — слуга царя Осота.
Цар за службу і заслуги
Дав мені оці округи,
Щоб отут я вкоренився,
Жив собі та веселився.
Маю вічного папера,
Що господар відтепера.—
Вміть на вітах павуки
Почіпляли гамаки.
Відбивалася Ромашка,
Та одненькій дуже важко.
Руки сплутали потроху,
В павутишпя і — до льоху!
Ой Барвінку, не спізнися! —
Підхопив Барвінок списа.
Попереду лине пташка,
А за нею наш трудяжка.
Ось і хатка бовваніє,
Не біліє, а чорніє.
Сам Будяк стойть на варті,
Мед шумить в дубовій квартирі.
Біля мертвої стежини
Сохнути маги та жоржини.

КРИВОРІЗЬКА

Будячище мед спиває,
Попиваючи, співає:
— Хай віднині знає кожний,
Що Будяк непереможний!
Завтра ж викорчує сад
І посію самосад.
Як засмалим, як закурим,
Стане світ увесь похмурим.—
Закричав Барвінок грізно:

— Утікай, бо буде пізно!
Я — Барвінок, я — Хрестатий,
Йду Ромашку виручати! —
Засміявся Будячище,
Підійняв ножаки вище:
— Підійди, уб'ю на місці
Отаких, як ти, хоч двісті! —
Налетів Барвінок збоку,
Та Будяк назад ні кроку.
Махонув навстріч ножами,
Бойовими сторожами.
Ледь Барвінок ухилився,
Сторч ногами приземлився.
Сяють очі в Будячиська,
Кожне око наче миска.
Знов Барвінок скаче збоку,
Розмахнувся і — по оку!
Ніби згас один прожектор.
Наш Барвінок — наче Гектор¹,
Відступає, палітає.
Будяка уже й хитає.
Пропонує мир і дружбу,
Зичить гроші, зве на службу.
Спис летить у друге око.
Підстрибнув Будяк високо
І почав тікати з ревом,
Наче бився з диким левом.
Тут Барвінок для початку
З льоху визволив дівчатко.
Після втомливого бою
Мовчки вмились під вербою.
Обняла його Ромашка:
— Натомився, бідолашка?
Що ж я дам тобі поїсти?
Страшно знов до льоху лізти! —

---

¹ Гектор — герой давньогрецької поеми «Іліада».

Хлопчик буркнув коло хати:
— Де подушка? Хочу спати...—
Зняв із Коника сідельце,
В сіні вимостиив кубельце,
Усміхнувсь, стулив повіки
І заснув, немов навіки...

III

Скоро вже й верста сто сота.
Що ж там робиться в Осота?
Завойованих висот
Не лишає цар Осот.
При надійній охороні
Він сидить на цвілім троні,
Він сидить в розбитім доті,
Голова його в турботі.
Він би знищив всі рослини
До останньої билини.
Та не ті в старого роги,
Переорано дороги!
Він ще сильний бур'янами,
Що хотіли б стать панами.
Довгоносикові роти
У казармі, що навпроти.
А куди ж подівсь Тхоряка,
Куроїд і розбишака?
Цар фельдмаршала ще зрання
Відпустив на полювання.
Де ж це він? Чому немає?
Цар на кнопку натискає
І в покої влазить рака
Забинтований Тхоряка.
Поміж них така розмова
Відбулася, слово в слово:

Т х о р я к а .
Дозвольте, мій царю, я щось доповім...

О с о т

Ти з воза упав чи побив тебе грім?

Т х о р я к а.

Готуймося, царю, мерцій до війни.

О с о т.

А з ким воювати? Кажи, не тягни!

Т х о р я к а.

Я знаю, ви любите курячий суп...

О с о т,

Так, так.

Т х о р я к а,

Я знаю, ви любите півнячий пуп...

О с о т,

Ще й як!

Т х о р я к а.

Я півня спіймав, о найліпший з царів!

О с о т,

Та де ж він? Скликайте хутчіш кухарів!

Т х о р я к а,

Я ніс його вашій величності в дар.

Зненацька відчув я жорстокий удар.

Лупив мене велетень з криком: «Не руш!»

Без півника втік я. Ні торби, ні груш.

О с о т,

Так хто ж він?

Т х о р я к а,

Барвінок його імено.

Такого не бачив я навіть в кіно.

(В цю мить, а буває ж пригода така,
В покої втягає Павук... Будяка.
Дурного, як пень, і сліпого, як ніч.
Стривожений цар аж підскочив навстріч.)

О с о т

Мій вірний слуго, войовничий Будяк,
Чому ти засліп і чому ти закляк?

Б у д я к.

Вмираю. Вже більш не зустріну весни...
Мій царю, Барвінка... на плаху тягни...
Він вбив мене. Царю, іде він сюди
Твій скарб забирати... О, дайте води...

О с о т

Фельдмаршал Тхоряко, де військо твоє?
До зброї, бо всіх нас Барвіноч поб'є!
Як скарб захистити? Що думаєш ти?

Т х о р я к а

По-моєму, царю, найкраще втекти...

О с о т

Як смієш ганьбити високе звання?
Ти вже не фельдмаршал, бридке цуценя!
Двори підмітатимеш, ось помело,
Щоб духу тхорячого тут не було!
Мій любий Будяче, ти вмер на посту...
А може, гукнути стару Блекоту?
Ця вміє накреслити хитрий маршрут.
Гукніть Блекоту мені!

Г о л о с

Царю, я тут!
(Заходить в покої бабуся стара,
В очицях її не примітиш добра.
Сіренський очіпок, ковінька в руці,
Говорить, неначе жує камінці.)

О с о т.

Порадь, Блекотулько, що маю робить?

Б л е к о т а,

Я знаю, ти хочеш Барвіночка вбить.

О с о т.

Що треба для цього?

Б л е к о т а,

Нє меч і не кий.

О с о т
То що ж, моя рибонько?

Б л е к о т а
Розум тонкий!

О с о т
Берися ж до діла, мадам Блекота!

Б л е к о т а
Берусь, бо набридло гуляти в лото!

IV

Тим часом прокинувсь Барвіночок в сіні,
Побачив очіці Ромашчині сині.

А усмішка щира, неначе в голубки.

— Вставай, умивайся та вичисти зубки!

Хутчіше ж, а я про сніданок подбаю.

— Спочатку, Ромашко, дровеца нарubaю!

— Будь ласка... Та мийся, Барвіночку, з
милом,

Бо вимастив пальчики ніби чорнилом! —
Принесла Ромашка полив'янний горщик,

А в ньому червоний, мов полум'я, борщик.

В полумиски всипала порції рівні,

Півсвіту збентежили паході дивні.

Навчила тримати Барвіночка ложку,

І плямкати він розучився потрошку.

В лівиці — хлібця духовитого луста.

В полумиску — смачно, в полумиску — густо!

Аж раптом за тином почулися кроки.

Чомусь на вербі загойдались сороки.

Барвінок — за списа:

— Кому там... охота?

Вилазьте, розвідники злого Осота! —

Аж бачать — з-за кущика суне бабуся.

— Так, може, хоч тут я водички нап'юся?

Прийми свого списа, не дмися, мій сину,
Їй-богу, від спраги я, дітоньки, гину.
Безсила і хвора, чвалаю з базару.
Немає кваску, то нап'юся й узвару.—
До кухля припада вустами і носом,
Качає напій той, неначе насосом.
Гукнула:

— Божественно в вашій оселі,
Які ж ви пригожі, які ж ви веселі!
Дивлюся, надійна в Барвіночка зброя,
Пізнала відразу я в ньому героя.
— Звідкіль мене знаєте? —

Бабця лукава
Обом підморгнула і мовила:
— Слава... —

Питає Ромашечка:

— Вип'єте чаю?
— Спасибі вам, дітки! Біжу, поспішаю.
Вклоняюся низько за ласку і шану.
Стривайте ж, і я у пригоді вам стану.
Сміливо беріте гостинчика, дітки.
Дарую листочка Медової Квітки.
Нічого не треба вам більше робити,
Спокійно лежіть та лижіть його, діти.
Народжує він щохвилини
Солодкі медові краплини.—
Бабуся неначе розтала,
Аж ніби просторіше стало.
Барвінок лизнув той листочок:
— Дивись, виступає медочок! —
Ромашка й собі скуштувала,
Голівкою лиш покивала:
— Не дуже, Барвіночку, смачно,
І щось мені, хлопчику, лячно!
Звідкіль ця бабуся — незвісно,
Очима шугала зловісно.—
А хлопчик все лиже та лиже,
Сміється та злизує свіже.

— Нашо мені скарби шукати?
Не буду вилазити з хати!
З медового чудо-листочка
Солодощів виллеться бочка!
Лежатиму носом до неба
Та й більше нічого не треба! —
Ромашка лицем посіріла,
Благала Барвінка, сварила:
— Козаче, яке ж ти ледащо,
Без праці зведешся нінашо!
— Навіщо, Ромашечко, праця,
Як можна медку нализатися! —
Закрились ліниво очиці,
Лиш мухи гуляють по пиці.
Не хочеться й мух відганяти:
Лизати! Лизати! Лизати!
Почав він сердито сопіти:
— Ромашко, неси мені пити! —
Ромашечка мчить до криниці.
На мить він розплющив очиці,
Уздрів біля себе... Тхоряку
І знову поринув у мряку.
Принесла Ромашка відерце,
Схопилася в горі за серце,
Розбійники вкрали малого!
Тривога! Тривога! Тривога!

V

Ранком суне радий Тхір
Навпростеъ у царський двір.
У руці дубовий кий,
На плечах мішок важкий.
Лято в кожному кутку
Лупить києм по мішку.
Ще й співає пісню Тхір
На увесь на царський двір:

«Кожен з нас повсякчас |
Висунутись прагне!
Славний Txір
Знов мундир,
Як було, одягне!
Гей, одягне, як було,
І закине помело.
За мою відвагу
Цар поверне шпагу!»
Txір минає царську варту,
Випиває меду кварту
І стає перед царем
Із мішком наоберем.
Поміж ними, слово в слово,
Відбулася така розмова:

О с о т

Чого баламутиш ні світ ні зоря?
Ти вже не фельдмаршал.

Т х о р я к а

Осоте, ур-ря!

О с о т

Чи з глузду ти з'їхав?

Т х о р я к а

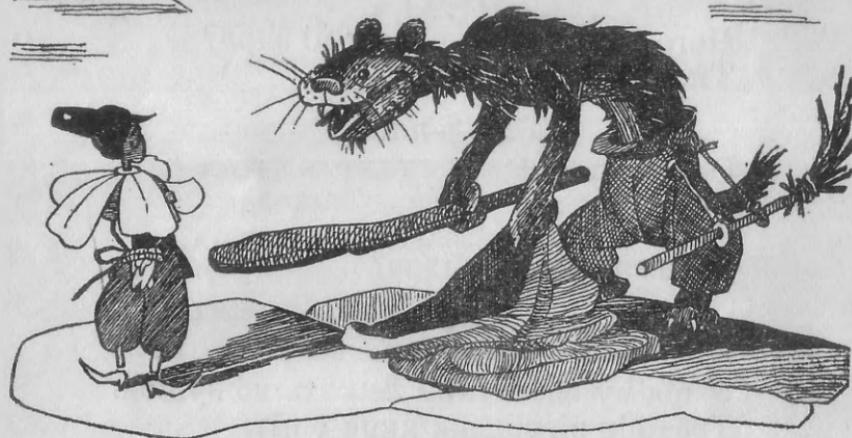
Заглянь у мішок,
У ньому славетний лежить кожушок.
Тебе він зігріє, аж кине у піт.
О царю, Барвінка забгав я під спід!
Не віриш — поглянь...

Блекота розповість.

В мішку приволікся негаданий гість!
(Мотузку розрізав, рेगочучи, Txір,
А звідти Барвінок вилазить, як звір.)

Т х о р я к а

Наївся медку? Побалакай з царем!
Навколішки падай, бо шкуру здерем!

О с о т,

Не треба, я ж бачу, він справжній козак.

Т х о р я к а

А зараз лежить біля ніг, мов кизяк.

О с о т

Гай-гай, обдурила тебе Блекота!

Гай-гай, а була ж благородна мета...
Барвінку, ти скарб звоювати хотів?

Б а р в і н о к

І всіх вас побити!

О с о т

Герой поготів!
Мені до вподоби такі парубки,
Безграмотні й дужі, неначе бики.
Навіщо науку зубрити, скажи?
Ти краще у війську моїм послужи.
З роками фельдмаршалом станеш, браток.

Т х о р я к а

Лизатимеш знову медовий листок...

О с о т

З гармати великої будеш палить.

Б а р в і н о к

Ой, ой, розв'яжіте, животик болить!
Вмираю, пропали юнацькі літа.
Мене отруїла... твоя Блекота...

О с о т

Фельдмаршале, лапки йому розв'яжіть.
Очуняєш, хлопчику, будем дружить!

Лиш від пут звільнивсь хлопчина,
Став червоний, мов перчина.
Стусонув під бік Тхоряку,
Видер з лап його ломаку.
Як урізав двох по лобі —
Заревли щодуху: «Пробі!»
Бив, аж поки не скрутили
Ці кусючі крокодили.
Гаркнув цар, потерши гулю:

— Чи ножа йому, чи кулю?
Як про рідного, подбаєм,
Завтра ж голову зрубаєм!

VI

Хто Барвінка порятує?
Вже на нього кат чатує.
Похитав ногою грati —
Не пробити, не прорвати!
Раз на світі помилився,—
Мов крізь землю провалився...
Де ж Ромашка? Це ж дівчисько...
Вірний Коник теж неблизько.
Що робить? Нема надії,
Торжествують лиходiї!
Крізь загратчане віконце
Промінець послало сонце.
Хтось іде. Замок заклацав,
Жук Рогач ножі помацав.
— Кроком руш! —
Плісняві схiдцi
На майдан виводять звiдси.
Заволали мidni труби,
Вишкіря Тхоряка зуби.
Довгоносики-солдати
Лізуть честь йому вiддати.
Оркестранти грають маршi,
Будяки стоять, як старшi.
Б'ють громово барабани —
Цар прибув у шарабанi.
Txir, аж синiй вiд напруги,
Просичав: — Давайте, слуги! —
Тягнуть хлопчика за шворку,
Покрививсь, мов пив кастрорку.
На майданi, слово в слово,
Вiдбулась така розмова:

О с о т.,

Помирай же, коли нам
Не схотів служити!

Б а р в і н о к.

Як служити бур'янам,
Краще і не жити!

О с о т.,

Штучка цей Барвінок. Бач,
Не заплаче навіть.

Т х о р я к а,

Зареве, коли Рогач
Два ножі направить.

О с о т.,

Жук Рогач! Коли, рубай!

Т х о р я к а,

Кате, смерть Барвінку!
Вкороти-но козака
Лиш на четвертинку!

О с о т.,

Кате, стій! Прийми ножі.
Ще продовжим втіху.
Гей, Тхоряко, покажи
Скарб йому. Для сміху.
(З льоху ранця Тхір несе,
Кидає під ноги.
Сміх фельдмаршала трясе,—
Радий з перемоги.)

О с о т.,

В цьому ранці — книга з книг,
Світлозора квітка,

Ти її дістати б міг,
Якби думав зрідка.
Переїв — програв бої,
Втратив буйну силу.

Т х о р я к а,
З ранцем вкинемо її
У сиру могилу!

Раптом щось як зареве,
Так реве, мов неживе.
Вибігає з лісу Лис:
— Утікайте швидше в ліс!
— Що там сталось, говори?
— Наступають Трактори!
Ріжуть хащі полину,
Крають царську цілину.
З криком: «Царю, борони!» —
Впали перші Бур'яни.
З ревом: «Де Барвінок-друг?» —
Трактори все рвуть навколо.
А за ними — сто півнів,
Півнія гливового синів.
Довгоносиків січуть:
— Де Барвінок? — тільки й чутъ.

Цар Осот крутнувсь, як змій:
— Цей Барвінок... ще живий?
Ріж Барвінка, Жук Рогач! —
Уклонився Лис: — Пробач,
Нас врятує саме він,
Цей хлопчисько, цей Барвін!
Киньмо в ноги Тракторам,
Хай припинять тарарам.

Дужчав рев серед яруг:
— Де Бар-рвінок, кр-рацій др-руг? —
Лисовину гордий цар

Уклонився, мов швейцар:
— Лисовине, ти мудрець.
Ще заорють, хай їм грець! —
Засичав фельдмаршал Тхір:
— Лізь, малий, на осокір
Та кричи, що ти живий,
Хай кінчають напад свій.—
Від таких нежданих слів
Наш герой повеселів.

Швидко видерсь на вершок,
Де листочки, мов дашок.
А над ним аж два Джмелі,
Щоб не втік, держать шаблі.
Закричав малій згори:
— Гей ви, друзі Трактори!
Нишіть ворога ланів,
Чорне царство бур'янів! —
Засвітився цар внизу,
Наче блискавка в грозу.
— У шаблі його, Джмелі!
Жміть зухвальця до землі! —
Де не взялись — Ластівки,
Двох жандармів — під грудки!
А Барвінка (от було!)
Підхопили на крило.
І помчали в височінь,
Ще й співали: — Чи-ві-чінь!

Глянув хлопчик — ой, лю-лі! —
І Ромашка на крилі.
Друга радісно стріча.
Бачиш, от тобі й дівча!
Це ж вона, оця мала,
Славне військо привела.

Що ж творилося внизу?
Цар Осот пустив слезу.
Бив підборами Тхора,
Не зазнав і Лис добра.
Щоб і їх не потовкли,
Txir із Лисом утекли.
Налетіли вмить Півні,
Довгоносикам страшні.
Вліво, вправо — бах та бах!
Довгоносих по лобах.
З Блекотою цар Осот
Утекти хотіли в дот.

Але Трактор від душі
Взяв і їх на лемеші.

Мов очистилася земля,
Пролягла масна рілля.
Заревіли Трактори:
— Гей, Барвінку, скарб бер-ри! —
Ластівки на Трактор сіли,
Чемно пити попросили.
Пили воду з рук Ромашки
З дерев'яної баклажки.
Зняв Барвіночок перчину,
Уклонився чин по чину:
— Щира дяка за рятунок,
І за скарб, за подарунок,
Всіх запрошую на свято,
На город до діда Гната!
Вірні друзі! Завтра вранці
Спільно глянем, що там в ранці!

VII

Що творилось на городі,—
Переказувати годі.
Всі стрічали біля тину
Козака, свою дитину.
З ним і дівчинка пригожа,
На маленьке сонце схожа.

Всі городні — свіжі, вміті,
У зеленім оксамиті.
Обнімали, підкідали
Ще й загадку загадали:
— Що на світі наймудріше?
Ну, Барвінку, сміливіше! —
Підморгнув недавній бранець
І торкнув рукою ранець.

Підняли городні кришку,
Витягають з ранця... книжку!

— Це ж букварик! — закричали,
Ніби сонечко стрічали.

— Наймудріше в світі — книжка! —
Пропищала в зіллі Мишка.

Дід Гарбуз розкрив букварик:

— Був і я колись... школярик.
Справжній скарб діставсь онуку,
З ним — подужає науку!

Без науки, знай, народ,—

Ані в космос, ні в город! —

Дід Гарбуз в долоні вдарив,
На гармошці Хрін ушкварив.

Баклажаник у дуду

Задудукав до ладу.

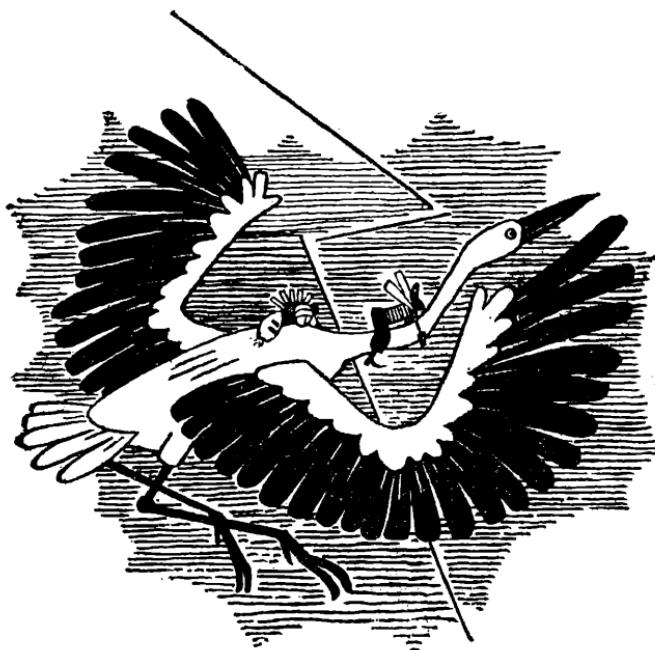
Пастернак схопив цимбали,

Як утнули, як заграли!

Танцювали до зорі

При розкритім букварі...

Як
Барвінок
та Ромашка
у вирій літали

Мов димок, повився заспів
Під дубами в Кончі-Заспі,
В тиху пору світанкову,
Коли місяць збив підкову.

Наче бджілка волохата,
Забриніла ранком хата.
Над полями, над лісами
Задзвеніла голосами.

Гнат старий з малим Іванком
Привітались з добрим ранком.
Гнат погнав корову з двору
Повз берізку білокору.

А Орися біля печі
Варить кашу для малечі.
Запарує швидко кашка,
Розпочнеться й наша казка.

I

Але хто це там на дубі,
Придивіться, дітки любі!
У гнізді завмер лелека,
Небо п'є, мов воду з глека.

Ще аж троє підлетіло.
Буде казка! Буде діло!
Поторкалися дзьобами,
Притулилися лобами.
Погули, пошепотіли,
Вниз до озера злетіли.

Тут вітрець повіяв з лугу,
Аж присвистув: «Хугу! Хугу!»

І в лелек, немов намистом,
Сипонув багряним листом.
Річ таку птахи з журбою
Повели поміж собою:

- Зникло літо, як забава.
- Розкошує осінь-пава.
- Молодиця гарна й модна,
Тільки вдачею холодна!

- Чуєш? Жабка сумно кумка.
Про зимівлю в жабки думка.
Жде і нас, браток лелека,
В теплий вирій путь далека.

- До весни, вітчизно мила!
Виручайте, дужі крила!
Збір загальний — за Плютами,
В луговині, за хатами.

- Постривайте! — мовив старший.—
Поки ще ми не на марші,
Політаймо над городом,
Попрощаймося з народом!

Підлетіли, піднялися
Над лугами, де узлісся...

II

Дід Гарбуз у ту хвилину
Задивився на калину.
Козирком приклав долоню:
— Ой, яка ж ти красна, доню!

Враз Гарбуз як зарегоче,—
Щось за лисину лоскоче!

Чи комашка, чи то муха
Дідусеві пестить вухо.

Дід по лисині як лясне!
Щось майнуло, вельми красне.
Сіло-впало на долоні —
Тільки спалахи червоні.
Придививсь — листочок з клена.
Хоч би смужечка зелена!
Дід підніс його, мов книжку:
— Ах, розбійнику-опришку!
Та невже ж минуло літо,—
Простогнав він сумовито.

Зліз на тин, гукнув:
— Барвінку!
Наступила осінь, синку! —
Між травинок-луговинок
Ж'яво вигулькнув Барвінок.

Став, веселий, перед дідом.
А за ним — Ромашка слідом.
Привітались до старого,
Застибали кругом нього:

— Не бачили ми зроду
Звабнішої краси.
Дідусю, аж палають
Левади та ліси!

А терну, а шипшини,—
Бери хоч цілій віз.
Жовтенькі відлітають
Метелики з беріз...

Дід дістав з кишені люльку
І пустив димову кульку:
— Відбуяло, дітки, листя.

Все до часу, все до місця.
Вже й зима не за горами
Із снігами та вітрами.

Вкриє землю ковдра біла,
Щоб земелька відпочила.

Аж зіщулилась Ромашка,
Затремтіла, мов комашка:
— Та невже, дідуся, холод
Упаде на нас, як молот?

— Не журись, пора осіння
Заховає нас в насіння.
Тепло в кожній насінинці,
Мов дитинці в кожушинці...

Рушим в запічок, до хати,
Будем солодко дрімати.
А як ряст укриє луки,
Нас людські пробудять руки.
Щоб могли ми, наче діти,
Знову сонечку радіти.

— А птахи,— спитав
Барвінок,—
Влізуть теж до насінинок?

Дід обняв його за плечі:
— Є в природі мудрі речі...
Всі птахи, літали дужі,
Утікають геть від стужі.
Птаству — небом шлях
відкрито
В ті краї, де вічне літо.

Підстрибнув Барвінок пружко,
Мало з ніг не збив подружку:

— Звідкіля це вам відомо,
Ви ж завжди, дідуся, вдома!

Дід Гарбуз пригладив вуса:
— Не кінчав я, синку, вузя,
Та пізнав цікаві штуки
З географії-науки.

Ця наука, серцю мила,
Землю всю мені відкрила.

Рідні гони для початку.
Потім Африку й Камчатку.
Про Австралію й Аляску
Я почув від неї казку.
Про далеку Антарктиду...

Закричав Барвінок: — Діду!
Я б хотів помандрувати,
За морями побувати!
Та не в казці, а на ділі!
Поки в нас тут заметлі!..
Скільки буде кілометрів
До тропічних буйних нетрів?

Дід Гарбуз розреготовався,
Аж тинок захилитався.
— То не жарти і не смішки,
Років зо три — коли пішки!

Як підеш навколо світу,
Не одну проносиш світу.
В теплім колі, дітки, тута
І зима минеться лята.

Ну, а поки осінь ходить,
Будем підсумки підводить.

Проведем останні збори
І з піснями — до комори!

Дід Гарбуз на тому свиснув,
А ж на плоті глечик тріснув.
І на заклик той відразу
Збіглись всі до перелазу.

Ось Часник у новій світі
І Редиска в оксамиті.
Дядько Хрін з Горохом-другом
По городі чешуть цугом.

Ось і Сонях поряд з Маком
І Квасоля з Пастернаком.
Пастернак схопив цимбали,
Всі городні заспівали:

— Працювали ми завзято,
Бо для нас робота — свято.
Коло рідної землі
Не зважай на мозолі.

Кожен знає, що без праці
Не змайструєш навіть цяці.
Ні стільця, ні літака,
Ні шурупа, ні гвіздка!

Дід Гарбуз гукнув: — Побачим!
Непереливки ледачим!
Гей, Барвінку, акурат
Викликай усіх підряд.

Вмить хлопчина жвавий пісок
Устромив у довгий список:
— Слово має... трудівник...
Просим, дядечко Часник!

Трусонув Часник той чубом,
Гордо блиснув білим зубом.

Сміло й гордо взявся в боки
І вперед ступив два кроки:

— Я від роду і до роду
Часничок даю народу.
Наче полька з гопаком,
Дружить сало з Часником.

А натреш хлібця скоринку
Прямо з печі... Га, Барвінку?
А до свіжого борщу
Як приправу затовчу!

Мовчки всі ковтнули слинку.
Дід Гарбуз сказав: — Барвінку!
Часниченко цей лишень
Корисніший за женьшень!

Всі на цьому — зліва й справа
Закричали: — Слава! Слава! —
Часникові всяк радів.
Вийшов Соняшник з рядів:

— Рапортую, друзі вірні,
Маю зернятка добірні.
Начавлю аж дві сулії
Променистої олії.

Ця олійка щось та важить,
Можна все на ній підсмажити:
Свіжу рибку, і млинці,
І грибки, і голубці.

Що й казати — добра справа.
Знову всі гукнули: — Слава!

Підстрибнули від землі
Дві Редисочки малі:

— Наше діло — виробляти
Свіжі соуси й салати.
Заправляєм що не ранок
Вітамінів кілька банок.

Вже готові бодні три
Соковитої ікри.
Помогли нам в цьому ділі
Баклажаники дозрілі,
Дядько Перець і Томат,
Ще й Укріп, Петрушин брат.
— Слава! — чутъ з усіх сторін.
Вилітає в коло Хрін:

— Потрудивсь і я на славу,
Добру винайшов приправу.
Гордо в місто відвезу.
Не один утре сльозу.
До м'ясця, до холодцю
Всяк проситиме хрінцю.
Хто не вірить, хай нюхне,
В маяки пишіть мене!

Мовив так — і витяг терку
І натерся в макітерку.
Всі схопились за носи:
— З ним і гемона з'їси!
— Потрудився Хрін за трьох!

З гурту вискочив Горох:
— Я відправлю в магазин
Триста тисяч горошин!
Кожна кулька — як горіх.
Супу вистачить на всіх!

— Слава! Слава! Це ж чудово!

Тут Ромашка просить слова.
Уклонилась. В білій льолі,

Тихо мовила поволі:
— Труд мій, друзі, невеликий.
Я роблю з травичок ліки.
Із шавлію, з чебрецю,
З материнки, з ялівцю.
А від жовчі й живота —
З бузинового листа.

Знов гукнули: — Слава!
Слава! —
Мнеться лікарка русява:
— А з Барвінком — теж труди.
Він слухняний не завжди.
Сто сльозинок хлопчик витер,
Поки вивчив тридцять літер.

Подививсь Барвінок скоса
І Ромашку — смик за косу.
Хтів тікати, поки гомір,
Та Часник піймав за комір.

Наїжачився й Гарбуз,
Уперед ступив, як туз:
— Ну, Барвінку, ось буквар,
Щось по-писаному вшквар!

Де і взявся той букварик,
Став Барвінок мов комарик.
А Ромашка — мов зоря.
Розгортас буквarya:

— Що за буква?
— Півжука.
— А точніше?
— Буква «КА».
«ХА», як муха...
— А оце?

— «О» — кругленьке, мов
яйце...—

Почесав малий за вухом
І пальнув єдиним духом:
— «ЖЕ» — засушений жучок.
«ЧЕ» — залізний гапличок,
«Ю» — турецький барабан,
«ША» — справжнісінський
паркан...

Що зчинилось! Шум і жарти.
Дід Гарбуз ковтнув півкварти
Бузинової роси
І сказав: — Герой єси!

Раптом — хмара це чи
крила? —
Сонце щось на мить закрило.
Тінь упала з високості:
То летять лелеки в гості.

Сіли-впали край дороги,
Довгоносі, довгоногі.
Похилилась рогоза.
Підійшли до Гарбуза.

— Здрастуй, сонечко-город,
Зелененький наш народ! —
Другий мовив: — З вами рай,
Та тікаєм в дальній край...—
Третій: — Осінь підійшла,
Летимо шукать тепла.

А Барвінок: — Де ж той вирій?
— За морями, в далі сірій...

Уклонивсь птахам Барвінок,
Притуливсь до їх пір'їнок:

Треба й нам побачить світу,
Щоб поліпшити освіту.—
Підійняв лелека ногу,
Чути в голосі тривогу:

— Ой, Барвіночку, не раю
Відлітати з Диво-краю.
Та заморська сторона —
Мов під ноги борона!
Жодна пташка лісова
На чужині не співа.

Другий виступив лелека:
— І в польоті небезпека.
Не злякаєшся, коли
Нападуть на нас орли?
В пазурах загинуть можна.
Путь далека і тривожна.

Але вийшов третій птах
З добрим словом на вустах:
— Коли ти такий завзятий,
Нам не важко, можем взяти.
От так диво: між зірок —
Географії урок!

Тут Часник ударив в полі:
— Та навіщо? Та ніколи!
Та куди? Та що це ви?
Щоб поїли їх леви?
Крокодил чи бегемот —
Це тобі не цар Осот!

Тупнув чоботом Гарбуз,
Аж каблук у землю вгруз:

— Хай побачать дальній світ
І складуть нам щирий звіт.

Скільки вражень, скільки мрій...
Ех, шкода, що я старий...

Підхопив Барвінок спис,
Почоломкав діда в ніс,
Перед мудрим Часником
Тричі скочив гопаком.
І, мов вершник у сіdlі,
Загойдався на крилі.

Поряд всілася й Ромашка.
Запитала: — Вам не важко? —
А лелека: — Жарти кинь! —
І підскочив, наче кінь.

Відвернулися Редиски,
Рукавами втерли слізки.
Навіть в дядька Часника
Відібрало язика.

Вкрай схильований Гарбуз
Лопушаний зняв картуз
І сказав: — Синашу мій!
Ось вам вузлик чарівний.
Знай, Ромашко, знай,
Барвінок,
В ньому жмен'ка насінинок.
В час навальної біди
До землі їх приклади.

І відразу ж, як один,
Ми зростем із насінин.
І Ромашечці, й тобі
Допоможем, далебі.

Та прийдем ми лиш на мить,
Бо в чужині нам не житъ.
Отже, викличеш ти нас
В час трудний і тільки раз.

От і все... Тримай, Барвінку! —
Підхопив малий торбинку,
До грудей притис її.
Мовив: — Рідні ви мої...
Ждіть додому нас у квітні,
Як настануть дні привітні!

І лелечий ватажок
Тупу-тупу на лужок.
Піднялися вгору вже,
Коли чують, щось ірже.
Вельми жалісно сюрчить,
Підстрибне і далі мчить.

Коник Дзвоник там, внизу,
Проливав гірку слозу...

III

Вітер стогне, вітер свище,
Піднялися лелеки вище.
Мерехтять внизу хатки,
А машини — мов жучки.

Над привіллям тополиним
Потяглися рівним клином.
В голові — ватаг старий.
Дисципліна. Рівний стрій.

А Ромашка, а Барвінок?
Лиш носи стиркат з пір'їнок.
Позирають з висоти
На дороги, на мости.

Як прорізали хмаринку,
Стало весело Барвінку.
Ущипнув він ватажка,
Ніби давнього дружка.

— Гей, Барвінку, як в польоті?
— Та кручусь, як рак на плоті!
— Гей, Ромашко, як летиться?
— Наче мариться чи сниться!

Ватажок крилом колишє:
— Придивляйтесь пильніше!
Ген, внизу, стрічки блакитні —
То річки хлюпочуть рідні.
Там і Прип'ять-чарівниця,
І Сула, і Роставиця.

Річка Псьол з Удай-рікою
Журно машуть осокою.
А Десна в ясній хустинці
Шле нам усмішки-гостинці...

Річка Оржиця хлюпоче...
Щось Ірпінь гукнути хоче.
Загримів Дніпро в роздоллі,
Нам бажає щастя й долі.

— Там, внизу, мов гуси білі.
— То в садочках — села милі:
Семиполки, Яблунівки,
Острожани, Кіпті, Нивки!

Як піднятись трохи вище,
Видно буде й Городище.
Навіть Шполу, навіть Груню,
Навіть нашу рідну клуню.

Закричав Барвінок: — Пташеч!
Все це любе, все це наше!

Ой, до чого ж ти вродлива,
Наша земле, горда ниво!

А Ромашка: — Щось неначе
По полях за нами скаче.
Гляньте, мчиться без дороги
Щось зелене й довгоноге.
Пролітали Яготин —
Стрибонуло через тин.

Пролітали Бровари —
Скік-поскік через двори.
Мчить хутчіше за авто
Коник Дзвоник, більш ніхто!
Мчить, як вихор, над ланами,
Мчить за нами, хоче з нами!
Певне, впрів, а хвіст — трубою.
Заберім його з собою!

— Кінь? У вирій! Щось
новеньке!
— Та воно ж лоша маленьке!
— Не турбуйтесь, кру-кру,
Я лошатко підберу.

Птах сусідній на хвилину
Відривається від клину,
Швидко падає униз,
На землі лякає кіз,

Потім знову лине в клині
З вірним Коником на спині.
Клин продовжує політ.
На чолі в Барвінка піт,
Бо чим далі, тим жаркіше.
Вже й лелека важко диші.

— Щось під нами неозоре!
— То, Барвінку, Чорне море.

А за морем — ще моря...
— Дай, Ромашко, сухаря!
— На льоту не можна їсти,
Для обіду треба сісти.
— Може, спустимось, лелеко?
— Вже, Барвінку, недалеко.
Лиш два моря перелечу —
Там і скину вас, малечу.

— Бачу смуги й білі плями...
— Гори, хлопчику, під нами.

— Ой птахи, піддайте жару,
Грозову проходим хмару!

І під сонечком, вгорі,
Стало темно, як в норі.

Вдарив грім, немов з гармати.
Потім темряву на шмати
Бліскавиця рознесла.
Заревла негода зла.
Злива б'є, сидіти слизько.
Гримонуло зовсім близько.
Знов удар і ще удар.
Ледве виринули з хмар.

— Ну, живі, не змило, дітки?
— Дуже змерз, промок
до нитки.
Проковтнув би цілий книш...
Згаснеш, поки долетиш!

Враз лелеки загули:
— Приготуймося. Орли!

Вгору глянули, а звідти,
Мов фашистські «месершміти»,

Грізно випливли орли
І пікірувати пішли.

Розіп'яли кігті ласо,
Шматувати готові м'ясо.
Розчепірили дзьоби,
Наїжачили лоби.

Вдало зграя перестріла —
У лелек вологі крила.
Знають недруги лихі,
Що стомилися птахи.

Тих орлів — не менше сотні.
Мчать розбійники висотні,
Грає сонце на дзьобах.
Ну, страшні, як на гербах!

А лелеки наші любі —
Це ж славетні миролюби.
По лугах пасуть телят,
Носять людям немовлят.
Ще й по селах, нам на втіху,
Прикрашають рідну стріху.

У лелек — ні кігтів грізних,
Ані мідних, ні залізних,
Ані м'язів наливних.
Тільки є, що розум в них.

Знав ватаг: сумні прикмети...
Проскрипів: — Готуй багнети!
Може статись, що носи
В нас не тільки для краси!

А тим часом близче й близче
Стогне велетень орлище,
Мчить згори на ватажка
Авіація важка.

Тут і в нашого Барвінка
Чуб змокрів, упріла спинка.
Але він згадав про список
І задер сміліше ніс:

— Не ховатимуся в пір’ї,
Коли ворог на подвір’ї!
Що б, Ромашко, не було...
Ну, тримайся за крило!
Пам’ятай, що я з тобою!

Ватажок гукнув: — До бою! —
І навстріч орлу поніс
Свій червоний гострий ніс.
Ловко дав угору свічку
І — під бік орлові шпичку!

Жалюгідним став пірат,
А летів, як на парад!
Всі лелеки так же само
Вдало штурхали носами.

І лелеки, і орли
Воювали, аж гули.

Ніби поночі сузір’я,
Мерехтіло в небі пір’я.
Наче з воза лантухи,
В море падали птахи.
І Барвінок — верхом, низом —
Безупинно штрикав списом.

Поряд знов — аж два орли,
З двох боків вони зайшли.
Ватажка штурмують дружно,
Бідоласі знов сутужно!

Він найбільшого під бік
З повороту ловко впік!

Другий крекче: — Зараз шию
Кігтем я тобі прошию!

Та мелькнув Барвінків спис —
І пірат підбитий скис,
Аж затіпало орла.
Повернувсь — і дралала!
Гей, погляньте, вража зграя
Інший напрям вибирає!
Під крилом орел поніс
Бойовий Барвінків спис!

— Земляки! — гукнув
Барвінок.—
Це ж славетний поединок!
Мирний птах, бракує слів...
Розігнав таких орлів!

Ватажок сказав: — Спасибі.
Й ти поміг. Відбились ніби!
Ну, тепер долетимо!
Жаб заморських поїмо!

Зашуміли дужче крила,
Мов наповнені вітрила.
Щось засяяло здаля.
— Ось, Барвіночку, й земля!

Політали і доволі.
Тулумбас на видноколі.
Перед вами — теплий край,
Для зимівлі справжній рай.

І повітря тут, і квіти,
І зелені вічно віти.
Соковитіших боліт
Споконвік не знає світ.

Лісу — вдосталь. Для початку
Побудуйте, дітки, хатку.
Ну й живи та поживай.
Тільки в джунглях — не зівай.

Щоб по твані не блудили,
Бо з'їдять вас крокодили.
Тулумбас — не ваш город.
Тут і лев, і бегемот.—
На посадку йде лелека.
Б'є в лиці волога спека.
Друзям пальми шлють уклін.
Розвернувсь лелечий клин,
Приземлилися на гаяїві
Наші птиці величаві.

Першим — Коника змело.
І Барвінок — скік в сідло.
Зняв Ромашку, поряд садить.
— Не куняй! — подружці
радить.

А лелека: — Прощавай,
Рідний край не забувай.
Відзимуєм, а потому
Шугонемо знов додому.

Ми ж — продовжимо політ
До тутешніх до боліт.

IV

Втрьох лишилися подорожні
І щасливі, і тривожні.
Навкруги зелений вир,
Де ховатись може звір.

Скрізь дерева дивовижні
Вгору пнуть зелені стрижні.
Квіти... Ніби волошки,
Та завбільшкі мов стіжки.

— Що за ліс, Ромашко люба?
Ні берізоньки, ні дуба,
Ні смереки, ні сосни,
Ні кислиць, ні бузини!

А Ромашечка: — Ой нене!
Неспокійне серце в мене
З чужиною віч-на-віч.
Наступає темна ніч.

Де ж ми спатимем, Барвінку?
— Зараз виберу місцінку! —
І Барвінок на коні
Трави витолок рясні.
Ще й листка в кущах нагледів,
Що сковав би і ведмедів.

— Ось тобі, Ромашко, й дім.
Перебудем нічку в нім.—
Навалилась піч зненацька,
Горобина, вовкулацька.
Небеса — мов чорне скло.
Десь завило, загуло.

— Що це? Лишенько мое! —
А Барвінок: — Істи є? —
(Коник Дзвоник без оброті
Засинав з травою в роті.)
— Та які вже тут харчі,
Не поїли б нас вночі! —

У Ромашечки до паска
Приторочена запаска.
В ній — ковбаска, сіль, сальце,
І одне круте яйце.

Як запахли різні страви,
Стало ясно: кепські справи.
У кущах з усіх сторін
Сотні дві очей-жарин.
— Ой Барвінку, вельми лячно!
Не жував би ти так смачно!
— Запитай, що треба їм.
Я ще трохи попоїм!

Дожував шматочок сала,
Вийняв з шапочки кресало,
Вдарив — іскри і луна.
Відступила звірина.

Взяв малий суху травичку,
Підпалив її, мов свічку.
І малих мандрівників
Ясен вогник освітив.

— А тепер, Ромашко, спати.
Зараз я стаю на чати.
Ранок променем сяйне,
Зміниш, дівчинко, мене.
Потім — Коник. І так далі.
Тут звірята не зухвалі.
Спи спокійно.
При мені
Насінинки чарівні!

Засопіла вмить Ромашка,
Натомилась, бідолашка.
А Барвінок все ходив,
Ніжки стомлені трудив.

Вдалині ревло й вищало,
Бубоніло і пищало.
Та боялося, либонь,
Вилізати на вогонь.

Догоряла швидко нічка.
Почали зливатись вічка.
Кинув ще трави в золу
І пішов будить малу.

Спить мала, зітхає важко,—
Пожалів будить Ромашку.
Вбив з десяток комарів,
Сів і очі сам закрив.

Він і спав лише хвилинку,
Ще й не встиг пустити слинку,
Як відчув жорстокий біль.
Дужі руки — звідусіль.

Щось Барвіночка скрутило,
Уп'ялась мотузка в тілі.
Опинився між дерев,
Звідки чувсь звірячий рев.

То, мабуть, гіпотами.
Зрідка гупали тамтами.
Хтось в кущах проговорив:
— Прив'яжіть до стовбурів.

— Що де, сон? —
малий питає,
Ні, не сон. А вже світає,
З моря сонце вирина,
Зникла в лісі звірина.

Озирнувся бідолашка,
Бачить — поряд і Ромашка.
Теж нічого не збегне
І в душі його кляне.

Теж прив'язана. З травички
Визирають чоловічки,

Б'ють в тамтами і свистять.
Ну, чого вони хотять?

Вельми жваві і моторні,
Серед них є зовсім чорні,
І зелені, як трава,
Й шоколадні. От дива!

Гнів на серці у Барвінка:
— Що це ще за поведінка?
Чи вчитесь в хижаків,
Як хапать мандрівників?
Як не сором!
Що вам треба?
Ми — з-за моря, просто з неба.
Ми — здалекого села.
Ми на вас не маєм зла.
Я — Барвінок.
Ось — Ромашка.
Ось — наш Коник-роботяжка.
Ми в путі вивчаєм світ.
Розв'яжіть же нас і — квит!

Стриб — фігурка. Чорна, чорна.
Тільки зубки — білі жорна.
Під рукою — чорний спис:
— Бач, співає, наче лис!
Я — славетна Чорна Кава.
До чужинців не ласкова.
Білі... ці... твої брати...
Нас полюють, мов хорти.

Стриб — зелений чоловічок.
Провисало кілька стрічок
На подертий комірець:
— Білі,— крикнув,— хай вам грець!
Ви рвете мене, Банана,
Не одна на тілі рана...

Не один мій брат, Банан,
В клітці плив за океан...
Стриб — шишкастий чоловічок:
— Білі — сила диких звичок!
Я — шляхетний Ананас!
Переслідують і нас...
За моря в мішках везуть,
Щоб продати. В цьому суть.
Ви — шпіки царя Бамбука!

Скрикнув хлопчик: — Що за бука?
Що за штука цар Бамбук?
Та зніміть мотузку з рук!
Чом ви лаєте без міри
Не діла, а колір шкіри?
Ось, приміром, наш город.
В нім, як райдуга, народ.
Зеленаві, не гіркі,
Дружне плем'я — огірки.
Баклажани — сині всі,
Мов померзли у росі.
Мак — червоний, наче жар.
Сонях — жовтий, мов ліхтар.
Фарба в кожного своя,
Але добра в нас сім'я.
Різнобарвні й бур'яни,
Злі Осотові сини.
Навіть гарні є на вид,
Тільки ж то — хижачький рід.
Про Бамбука розкажіть,
Але спершу — розв'яжіть!

Вийняв ножика Банан:
— Так виходить — ти не пан? —
І здригнувсь, бо між дерев
Пролунав машини рев.

Тут маленькі бідарі
Миттю зникли в чарагі.

На галяву виліз «джип».
Натрудився, аж захрип.
За кермом сидів Будяк.
І горланив, наче дяк:

— Я слуга царя Бамбука,
Що блоху вціляє з лука! —
Поряд з хвацьким водієм

Хто це? Ніби впізнаєм!
Він в корковому шоломі,
Та очиці всім знайомі.
В гімнастерці голубій,
Але той же, хоч убий!

Ось Барвінок, ось і пальма.
Завищали люто гальма,
І в шоломі набакир
На Барвінка глянув... Тхір.

Простогнав він: — Любий синку,
Та невже... це ти...

Барвінку? —

Хлопчик вигукнув:

— Тхоряко,
Звідкіля ти, лобуряко? —

Txір підскочив:

— Я віднині

Не Тхоряка — пан Txоріні!

Пан Будяк відкинув пляшку

І дивився на Ромашку:

— Хоч тендітна і мала,
Добра б наймичка була!

Гаркнув Txір: — А ти, земляче,
Не зрадів мені неначе?

— Не прийду піяк до тями.

— Не чекав на зустріч з нами?

— Будяка ж було забито!

— Цей ще більший, зріс за літо.

Будякову насінинку

З дому я привіз, Барвінку!

— Менш дивуюсь, що його стрів,—
Як потрапив ти на острів? —

Посміхнувся Txір пихато:

— Бач, розпитує, мов тато!

Рідний край мені наскучив.

Всяк мене за вредність жучив.

Через тебе, цуценя,

Втратив маршальське звання!

Дорікали й хлібороби:

Їм мій дух не до вподоби.

Я стягнувся й за готівку

За кордон купив путівку.

З гурту втік. Писнув цидулку.
В панства випросив притулку.

Зойкнув хлопчик: — Ах ти ж
зрадник! —
Тхір сичить: — Я царський радник!
Влаштуватись треба вміти,
А тебе з'їдять терміти.
Ич, знайшовся патріотик!
Проштрикни йому животик.
— Згине й сам! — Будяк сказав.—
Хтось надійно прив'язав.
А дівча, на зло йому,
Пікоївкою візьму!

Підхопив Будяк Ромашку,
Кинув, наче в каталажку,
У зелений «джип» і враз
Дав мотору повний газ.

Наш герой повік не плаче,
Але тут скрививсь однache.
На заморську рогозу
Упустив гірку сліозу...

V

Рідко так бува в поході,
Щоб при сонці, при погоді
Від початку й до кінця,—
Ждуть і віхоли бійця.

Річ Барвінкові знайома,
Мандрував же він і вдома.
Хоч жорстоко потерпав,
Гордий дух не занепав!

Розв'язав його Бананик,
Простягнув солодкий пряник.

Уклонився Ананас:
— Ти не гнівайся на нас!

Пригорнула Чорна Кава:
— Винна я, криклива гава...
Ти, Барвіночку, пррабач,
Помилились, хоч ти плач!

— А чого ж ви не напали
Та як слід не відклепали
Будячину і Тхора?
— Не прийшла ѹще пора.
Ми, браток, в душі — герої,
Але в час замало зброї.
Поспішиш — сумний фінал:
Цей Будяк — мов арсенал!
Головні ворожі сили
В грізних кактусах засіли,
Поміж ними — цар Бамбук,
Що завдав нам стільки мук.
Ми повстали нині вранці.
— Співчуваю вам, повстанці...
Та скажіть мені, брати,
Як Ромашечку знайти?
Я летів у вирій з миром...

— Будь же нашим командиром!
Штурмом візьмемо палац
І розбійників — бабац!
Тільки там твоя подружка,
Будякова нині служка.
Ну, Барвіночку, веди!
Спис бери, напийсь води!

Вільний табір аж клекоче,
Всяк його обняти хоче.
Та Барвіночок без слів
Журно голову схилив.

І не глянув на Банана,
Що простяг йому нагана.
Чорна Кавина рідня
Підвела в ту мить коня.

Промовляє Кава гідно:
— Нам також війна огидна.
Всі ми любим Тулумбас,
А Бамбук... вивозить нас!
Відриває від коріння,
Знищив цілі покоління.
Продає у чужину
Нашу молодість ясну.

Схвилюала вкрай Барвінка
Чорна Кава, чесна жінка.

Що робити? А Банан
Обійняв його за стан:

— Є для бою в нас резерви.
Чи міцні у тебе нерви?
Глянь, Барвіночку, які
Джунглі виставлять полки!

Свиснув він, і вирина
З лісу чудо-звірина.

Усміхалися, раділи,
Нуртували крокодили.

Бегемот солідний вів
За собою сто левів.

За левами носороги
Підкидали куці ноги.
Поміж тигрів — п'ять пантер,
Чорних тигрячих сестер.

Пуми йшли за кабанами,
Потім слон з трьома синами.
Буйвол згорда поглядав,
Поспішав за ним удав.
Статні зебри майоріли,
І останні йшли горили.

Чорна Кава розцвіла,
Чорним оком повела:
— Дружно рушим — вал за валом!
Будь же нашим генералом!

Скочив хлопчик на коня:
— Ви для мене — як рідня!
Вірю в вашу чесну справу!
Та призначте Чорну Каву! —
Звівся він на повний зрист:
— Я не можу. Я — турист.

Всім ласково глянув в вічі,
Уклонився друзям тричі:
— Помагатимутъ мені
Насінинки чарівні!

На прощання Чорна Кава
Обняла його ласково.
Заревіли звірі всі,
По слізах, як по росі,
Без дороги, без стежинок
Через ліс помчав Барвінок,
Він вглядався, як і слід,
В нечіткий машинни слід.

VI

В Будяка — розкішна вілла,
Сад і слуг силenna-сила.
В основному — слімаки
Й вилупаті павуки.

Став Будяк великий дука
В самого царя Бамбука.
Чином цар не обмине,
Бо здорове і дурне.

На світанні, ще в піжамі,
Вже він грається ножами —
Ріже стіни і стільці,
Стіл, підлогу, олівці.
Миску вилиже до блиску
І поріже ложку й миску.

Коле, ріже все навколо:
Сад, паркан і навіть слуг.

Зранку мчить на «джипі» в хащі
Пальми вислідить найкраші
І працює до обід,
Всі пожі пускає в хід.

Він Банани зелененькі
Відріза від пальми-неньки,
Ананаси відбира
Для царя і для Тхора.

Чорних Кавиних маляток
Він хапає, мов курчаток,
Перев'яже і — в тюрму,
Темний ящик — при йому.

А обідає він в ліжку.
Тягне жук свинячу ніжку,
Потім, вигнувшись в дугу,
Слимаки несуть рагу.

По обіді вікна й двері
Замикають до вечери.
Слимачок на дудці гра —
Дука давить комара.

От Будяк привіз Ромашку
І замкнув її, мов пташку.
Вже Ромашка днів із шість
Вікна б'є, не п'є й не їсть.

Раз Будяк до неї входить,
Як завжди, ножами водить.
Прохрипів: — Звари борщу.
Буде смачно — відпущу! —
Дуже дівчинка зраділа.
Швидко вмилася й за діло.
Розігнала слимаків,
Сміття вимела з кутків.
Відшукала чистий горщик
І зварила в ньому борщик.
Жовтим салом затовкла,
Ще й сметани улила.

Чудо-борщ! Таких борщів
Ще ніхто в житті не їв!

Український, знаменитий,
Наче полум'ям налитий!
— Щоб ти луснув, клятий, їж!
Та звільни мене скоріш!

З'їв Будяк чотири миски,
Усміхнувся: — Витри слізки!
Ішо, ненавидиш мене? —
І скривився: — Не смачне!..

Тут Ромашка не стерпіла,
Горщик з борщиком схопила,
Дурня в лоб як садоне!
Той кричить: — Кого? Мене?!

Павуки! Зв'яжіть їй ручки,
Щоб потерпли навіть пучки!

Іноземку цю лиху
Замордую у льоху!
Щоб забула вредна жінка,
І вітчизну, і Барвінка,
І усі свої права,
Щоб хилилась, як трава!

Знов Ромашка під замками,
Павутиння рве руками,
Кисла темрява навколо.
Де ж Барвінок, вірний друг?
Може, сам він у неволі?
Дні тюремні йдуть поволі.

Якось, бідна, в мить гірку
Чує шум якийсь в кутку.

Придивилася Ромашка —
З нірки вигулькнув мурашка,
З добру мишу завбільшки,
Голова — на три вершки!

Над бровами дві антени,
Вигляд бравий, не нужденний.

— Гей, Ромашко! — витер піт.—
Не лякайтесь. Я — Терміт.
Вам привіт від тьоті Кави.
Бачу, кепські ваші справи.
Не журіться. Я, Терміт,
Знаю всі дороги в світ.

Наче ножицями, люто
Перерізав білі пута,
Вмить Ромашка ожила:
— От спасибі. Ну й діла!
Може, чули, що з Барвінком?
— Він живий, моя дитинко,

Не згубив твої сліди,
Мчить на Конику сюди.
Ех, якби йому шаблюку,
Він би дав царю Бамбуку!
Чом, Ромашечко, мовчиш?
Вибираємося, хутчіш! —
Мов знімав Термітик мірку —
По Ромашці вирив нірку.
Галерея хоч куди,
Хочеш — лізь, а хочеш — йди.

З висоти звиса коріння,
Світлячки, смішні створіння,
Не нудьгують на посту,
Розганяють темноту.

— Після праці, ой, важкої,—
Хід пробив я аж в покої,—
Каже дівчинці Терміт.—
Може,йти туди не слід?
Бережись царя Бамбука,
Він лукавий, мов гадюка,
Вже царює триста літ,
Як розказував мій дід.
Чарівник лихий від роду,
Зневажає він природу,
Але, чув від діда я,
Страх боїться... солов'я.
Коли б ваша диво-пташка
Та затъохала, Ромашко,
Заспівала б тут, у нас,—
Вільним став би Тулумбас!

А Ромашка сумовита
Нахилилась до Терміта:
— Соловейко в чужині
Забуває про пісні...

Повний гордої відваги,
 Ледь присущений від спраги,
 Мов гартований в огні,
 Мчить Барвінок на коні.
 Він, герой поміж героїв,
 Швидко тропіки освоїв.
 Переplив аж сто річок
 Невгамовний козачок.

Сотні раз топився в вирі,—
 Виручали друзі — звірі.
 На озерах — бегемот
 Пліт для нього і оплот.

Крокодилики в савані
 Тричі вихопили з твані.
 А удав...

Він малюка
 Врятував від пацюка.
 Продираєсь малий крізь хащі —
 Два гіганти роботящи,
 Два слони пробили путь.
 Прогули: — Здоровий будь!

Через піняві пороги
 Перенесли носороги.
 Поки спав на камінці,
 Видра випрала штанці.
 Лев вітав Барвінка ревом,
 Спочивав він поряд з левом.

Швець відомий, дикобраз,
 Чобітки латав не раз.
 А сьогодні, мов на шафу,
 Хлопчик виліз на жирафу,
 Придивлявся з висоти,
 Де палац, куди іти.

Спершу кактуси побачив,
На листочку шлях позначив.
Он і вежі, он і плац.
Мчить Барвінок у палац.

VIII

Цар Бамбук меткий, мов щука.
Сам Бамбук — немов з бамбука:
Руки, ноги, вуха й ніс.
Плечі й ребра. Верх і низ.

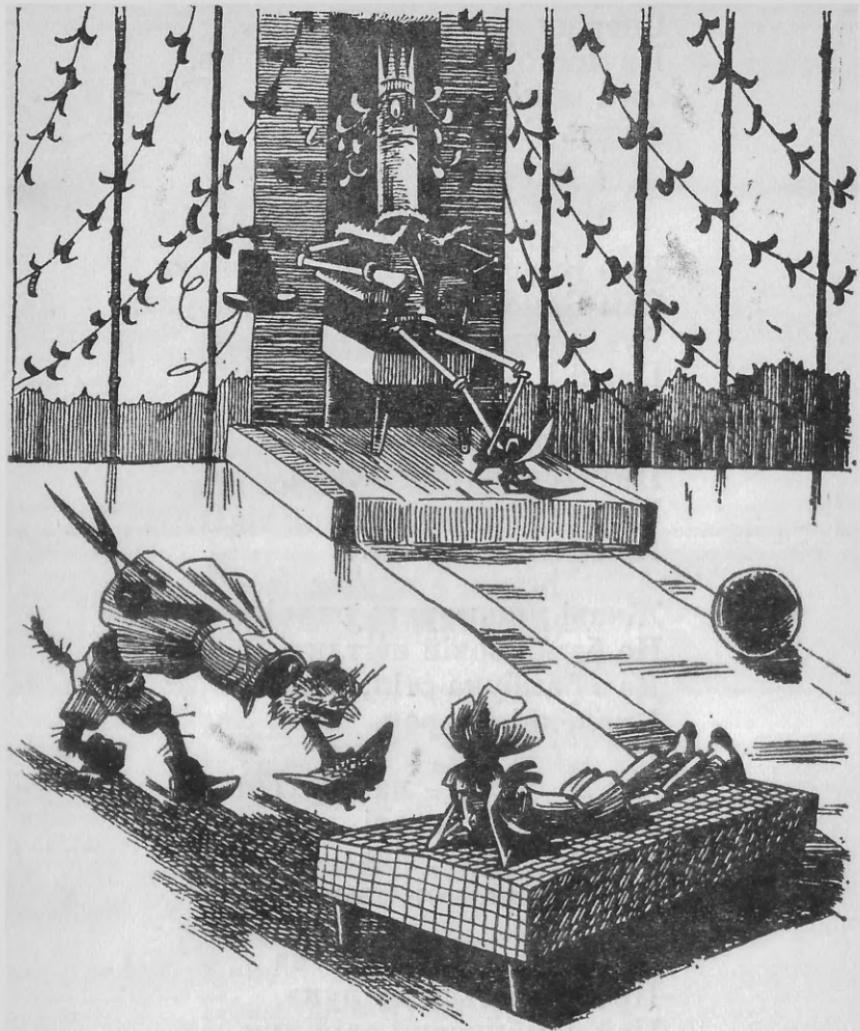
Круг чола, як навіжені,
Пнуться пагони зелені.
Пальці бігають руді
По зеленій бороді.

Жъваві пишпоряТЬ очиці
По бамбуковій світлиці,
Де з бамбука стіл, і трон,
І колекція корон.

Аж до стелі — на портреті
У зеленому береті,
Той же вираз, той же цар,
Бородатий, мов швейцар.

З бороди рука Бамбука
Простягається до лука.
Цей бамбуковий свій лук
Дуже любить цар Бамбук.

На бамбуковій канапці,
У червоні взута капці,
В білі вдягнута штанці,
З тихим смутком на лиці,
Марить дівчинка слабенька,
Вся немовби голубенька.
Сукня й бантик голубі.

Цар питає: — Що тобі?
— Ой-ой-ой! Нудьга страшена!
— Випий кави, Цикломено!
— Знову — кава, знову — іж!
Хочу в Лондон чи в Париж!
Хочу в оперу, до міста.
Танцювати хочу твіста.
Тулумбас мені набрид,
Буду плакати навзрид!

— Ну, яка ж ти, доню, злюка!
Ну, давай стріляти з лука! —
До вікна підвів малу,
Вдалину пустив стрілу.
— Ха-ха-ха! У Гаву влучив!
— Цитъте! Лук мені наскучив! —
Аж затіпалось дівча.—
Ні з ким гратися в м'яча!

Цар схилився: — Дай-но вушко,
Скоро матимеш ти служку,
Білу, з гарної сім'ї,
Звуть Ромашкою її.
— Де ж вона?
— Вчимо поволі
В Будяковій, доню, школі,
Щоб навчилась догоджатъ.
— Приведіть! Не хочу ждать!
Підстрибнув Бамбук на троні
І потер зелені скроні:

— Ти нестерпний командир... —
Свиснув цар — з'явився Тхір.
Дав цукерку Цикломені,
М'яв він ножиці у жмені,
Ще тримав парфуми й крем,
Бо служив перукарем.
— Освіжити чи постригти?
— Що нове розвідатъ встиг ти?
— Вірно служим, ваша честь!
Доповім — новини єсть!
Всі плантації клекочуть,
Ці повсталі... вас не хочуть.—
Засміявшся гучно цар:
— Збунтувався мій товар!
Бач, які соціалісти,—
Не хотять у ящик лізти!

Чую цих повстанців крик
Триста років кожен рік.
Пан Тхоріні, де Ромашка?

— Царю, вимовити важко!
Утекла вона від нас... —
Цар кописткою потряс:
— Дармоїди! Кашалоти!
Геть з очей, тютюн полоти!
Що це ще за новина?
Ми сильніші чи вона?
Слід було їй дати віллу,
Ще й нову машину білу,
Одягти її в нейлон,
Дать цукерок на мільйон.
Отоді б ми і Ромашку
Підрягли в свою упряжку.
Та нікуди не втече —
Позмагаємось іще!
Як забуде свій город,
Вам найвища з нагород.

— Тільки так!
— А де ж Барвінок?
— Скаче верхи без зупинок,
Навіть буря не спinia
Довгоногого коня.

— Де він зараз?
— Десь тут близько...
— Залучити б і хлопчиська
До бамбукових рядів!

Та Тхоряка не зрадів.
Він зітхнув, закрив очіці,
Невдоволення на пиці.
А принцеса молода
Вже не плаче, не рида,

Аж завмерла, аж не дишеш:
— Розшукайте їх скоріше!

Раптом в закутку, де трон,
Гучно дзенькнув телефон.
Узяла принцеса трубку,
Прикусила нижню губку,
Потім в трубочку: — Ал-ло! —
Ніжне личко розцвіло.—
Ой, Барвінок просить тата.
Дзвонить поряд, з автомата...

Трубку вихопив із рук
В Цикломени цар Бамбук.

Притулив її до вуха,
Голосок Барвінків слуха.
Потім каже: — Гостю мій,
Перепустка — в прохідній!

Цикломена звеселіла,
Стала ніжна, стала мила.
А Тхоряка затремтів,
Простогнав: — До всіх чортів!
Ваша... ве-ве-ве-височність!
Це ж велика безтурботність...
Цей... бе-бе... куди не кинь...
Ме-ме-ме... троянський кінь.
Вибухівка, шабля, порох —
Цей Барвінок... Він же — ворог!
Щигля дав Тхору Бамбук,
Аж пішов луною гук.
Дати другого не встиг —
Став Барвінок на поріг.
Каблучками цоки-цоки,
Крок рішучий, руки в боки.
Гордий стан, рішучий зір,
Шапка-бирка набакир.

Біля трону зняв перчину,
Уклонився чин по чину.
— Хто тут цар? Здається, ви,
Дядько з поглядом сови?
Я — Барвінок з Диво-краю,
Мандрівник. Знання збираю.
Я й Ромашка... Ми за мир.
Але цей поганий звір...

Глянув хлопчик на Тхоряку,
Той відчув на серці мряку.
— Ти, Тхоряко, ти — змія!
Де Ромашечка моя?

Цар за плечі взяв Барвінка:
— Не кувікай, наче свинка,
Не стрибай па нас, як рись,
А спочатку — розберись.
Знай же все. Твоя Ромашка
Не вбивалася так важко,
Їй сподобалося в нас,
Полюбила Тулумбас.
Прижилася тут чудово,
Аж забула рідне слово,
Вічне літо, вічний сад,—
Їй не хочеться назад!

Закричав Барвінок: — Царю,
Не кажіть таке, бо вдарю!
У Ромашки на чолі
Сяйво рідної землі!
Ця не зрадить. Не повірю
Ні тобі, ні цьому звірю!

Де Ромашка, де Будяк,
Найбридкіший з гультіпак? —
Підстрибнула Цикломена:
— Як сказав! Класична сцена!
Пан Барвіночку, спочинь,
Бо надворі гарячінь.

Не турбуйся про Ромашку,
Скинь шапчину, скинь тільняшку.
Відшукається дівча.
Чи давно ти грав в м'яча?
— У м'яча... забувся майже.
— Коли хочеш... то тримай же! —
І помчав на хлопця вскач
Величезний жовтий м'яч.

Де він взявся, чи не сон це?
Променистий, наче сонце,
Витівний, пемов циркач,
Величезний жовтий м'яч!
Налетів він на Барвінка,
І відбив його хлопчинка.
Цар ударив по м'ячу —
М'яч угору дав свічу.

Цикломена скік та хлоп —
І м'ячем Тхоряку в лоб.

Засміявся цар лукаво:
— Бачиш, з нами як цікаво!

А в світлиці під столом
Враз намітився пролом.
Мов сокирами, Терміт
Пробивав Ромашці хід.
Проминувши охоропу,
Вийшла дівчинка з-за трону.
Біля царського плеча
Пролунало: — Кинь м'яча!
Значить, ось де наш соколик! —
Покотився м'яч під столик.

Цар ще більш позеленів,
Дав Тхоряці штурханів.

Тут зчинив Барвінок галас:
— Відшукалася! Відшукалася!

Здрастуй, дівчинко! Ура!
Ну, Ромашко, нам пора!

Він Ромашку взяв за ручку,
І крутнув на дверях ручку.
Та навстріч йому — ножі
Спрямували сторожі.

Цар надувся, випнув груди:
— Не пущу я вас нікуди!
Поростете при мені
У вазонах, на вікні.

Хлопчик вигукнув: — Саволя!
— А буває й гірша доля! —
Прогримів лихий Бамбук.—
Більше знатимеш наук!..—
Хлопчик вигукнув:
— Повстанці!
Десь увечері чи вранці...—
Засміявся цар Бамбук
І поклав стрілу на лук.

— Та коли б я ліг в багаття,
Обгоріло б тільки плаття.
Насмішили, диваки!
Царюватиму віки!
Знай, Барвінку, ѿти, дівице,
Єсть у мене таємниця.
Я — нащадок чаклуна.
Я — сильніший за слона.
Заганяти в мене кулі —
Ніби щигля дать акулі.
На ось лука, і звідсіль
Ти мені у око ціль.

Ухопив Барвінок лука
І стрільнув царя Бамбука.

Глухо тенькнула стріла,
Царське око протяла.

Цар сміється: — Недолуге!
На стрілу. Смали удруге! —
Знову тенькнула стріла,
Мов крізь тінь якусь пройшла.

Цар сміється: — Зрозуміло?
Я — чаклун, Ромашко мила.
Лиш один дурний оракул
Провіщав мені біду
В ту хвилину, як затъохка
Соловей в моїм саду.
Але кожному відомо,
Що співає він лиш дома.
А у нас він — мов німий!

Цар крутнувся, наче змій,
Глухо вдарив у долоні,
І, вгодовані, мов коні,
Вбігли кактуси-бійці,
Меч у кожного в руці.

Поміж тими сторожами
Бовванів Будяк з ножами.
І з Ромашки дурепъ цей
Не відводив злих очей.

Цар гукнув: — Тягніть лопати!
Цих... туристів... прикопати.
Наберіть землі в мішки,
На веранді є горшки,
Хай посидять у вазоні,
Та поставте на осонні,
Де сухіш і гарячіш,
Ну, беріть їх, та хутчіш!

Як Барвіночок не бився,
У вазоні опинився.
Подорожники малі
Аж до пояса в землі.

Це не жарти і не смішки,
Як землею скуті ніжки.
Цикломена знову в плач,
Сльози капають на м'яч.

IX

На веранді — лята спека,
Пити, пити... хоч півдека...
Та, розбійнику, не жди.
Не проситимем води!

Взявши қружку превелику,
Txір поволі міє пику.
Цар на кучері свої
Лле холодні ручай.

Лиш надвечір царська дочка
Їм дала по півковточка,
Як лишилася сама.
Облила їх крадькома.

Але ось повечоріло,
В небі хтось розлив чорнило,
У пітьму поринув сад,
Чути квітів аромат.

Впала місячна доріжка,
Цар Бамбук уклався в ліжко.
Задзвеніла тепла ніч,
Полилася тиха річ:

— Бач, поснули лиходії!
Що робить? Нема надії!

— Так, Ромашко, не кажи,
Смуток вузликом зв'яжи.
Може, скоро й порятунок.
Пам'ятаєш про дарунок,
Вузлик діда Гарбуза?
Бач, і висохла слюза!

- Чи зберіг ти насінинки?
— До останньої зернинки!
— Де ж вони?
— Не при мені.
У тороках, на коні.
- Глянь-но,— мовила Ромашка,—
Біля нас, на вітах,— пташка.

Соловейко, це не ти?
Відгукнися з темноти!

З тихих, затишних кутків
Обізвись до земляків!

— Так, це я дрімаю в листі,
Наді мною зорі чисті,
А внизу — земля чужа,
Холодніша від ножа...

— Заспівай, нам так потрібна
Співомовка твоя срібна,
Заспіваєш нам? — О, ні!

Я не можу... в чужині.
От якби це на Вкраїні,
Та бузок, та ночі сині,
Та город ваш,— мовив птах,—
Там і пісня на вустах.

Соловейко журно писнув.
А Барвінок стиха свиснув.

На козацький той мотив
Коник Дзвоник прилетів.
Застирав він по вазону,
Обійняв Ромашку сонну.
Шаруділи в тишині
Насінинки чарівні.

Взяв із вузлика Барвінок
Повну жменю насінинок,
По землі розсіяв їх.
І отяmitись не встиг,
Як сяйнуло ніжне світло,
Мальва весело розkvітла,
Потягнувся їй навстріч
Синій Кручений Панич.

Ось і тин, знайомий, рідний.
На кілку — баняк солідний.
Ну, а далі, аж шумить,
Наша радість, наша міць!

І Гарбуз у жовтій свиті,
І Редиски в оксамиті,
Хрін, відомий витівник,
І Цибуля, і Часник.
Онде Сонях, і Івасоля,
І огрядна Бараболя.
І Горох у всій красі.
Ой усі ж вони, усі!
Ось Гарбуз в долоні вдарив.
Кріп по бубону ушкварив.
Баклажаник — у дуду,
Мов сказав: «Не підведу!»

Стрепепулися цимбали,
Всі городні застрибали
У веселому танку
На зеленім моріжку.

Затремтів Барвінок дрібно:
— Здрastуй, земле, здрastуй, рідна!
Може, сниться? Ні, не сон!
Ось Ромашка, ось вазон.
Ось і пташечка сіренька.
І в пташини серце тенька,

Чути голос солов'я:
— Україну... бачу... я...

Ось воно, що рідним зветься,
Пісня, пісня владно рветься!
Простогнав він поміж віт
І затвохкав на весь світ.

Зник город, далеке світло,
Чарівне видіння зникло.

Соловейко ж — тьох та тьох,
Мов співав за десятьох.
Босий вибіг цар з палацу,
У трусах помчав по плацу.
— Влада кінчилась моя!
Чую пісню солов'я!

Ось Будяк заводить «джипа».
Стогне цар, Тхоряка хлипа.
Цар кричить: — В аеропорт! —
Ззаду — кактусів ескорт.
Скоро кактуси відстали
І ножі ламати стали.
Без квитків, а просто так
Троє вскочили в літак.
Як заплаче цар: — Бамбули,
Ви ж дочку мою забули!
— Іншим разом,— мовив
Txip,—
Заберем її, повір!..—
Мить — і зникли у повітря
Цар Бамбук і слуги хитрі.

Але бій точився далі.
Ось на штурм пішли повсталі.
Взяв відразу воїн-слон
Тристо кактусів в полон.

Спритні мавпи та бізони
Посадили їх в вазони.

Посумують, що зазря
Воювали за царя.

А Барвіночка звільнили
Три веселих крокодили.
Поздоровив їх обох
Величезний носорог.

Цикломена,— от дівча,—
В натовп кинула м'яча.

Слон відбив його ногою,
А жирафа — головою.
Зебра — дужим копитом,
Буйвол — носом і хвостом.

І сказала Чорна Кава:
— Хай же буде тут держава
Добрих звірів, і птахів,
І веселих дітлахів!

Хто привітний, серцем добрий,
Прилітай до нас, за обрій!
Намалюймо на гербі
М'ячик, квіти голубі!

Враз мов хмара сонце вкрила,
То пташині в небі крила,
То лелеки й журавлі,
Щиглі й ластівки малі,

Гуси-лебеді з шпаками,
З соловейками, з качками
Почали в бузковій млі
Шлях до рідної землі.

Дужі крилонька лелечі
Вниз — і прямо до малечі.
Як невтомні пастухи,
Підійшли до них птахи.

Перший вимовив лелека:
— Ну, Барвінку, путь далека!
Поки сонце не зайшло,
Лізьте, дітки, на крило!
На Вкраїні — весна красна...—
Другий мовив: — Ясно?
— Ясно!

Чорна Кава підійшла.
Скільки в погляді тепла:

— Може б, ще погостювали,
Ми б вам хатку збудували!

Відповів Барвіноч: — Ні!
Ждуть на рідній стороні! —
Гучно вдарили тамтами,
Заревли гіпопотами,
Вийшов слоник із рядів,
На лелеку підсадив.

Зняв Барвіночок перчину,
Уклонився чин по чипу:
— Приїздіть і ви до нас,
Чорна Кава й Ананас,
Друг Бананик, весь народ,
Приїздіть на наш город!

Мить — і зникли вдалині.
Попливли навстріч весні.

Барвінок і весна

Мов вітрила під вітрами,
 Мчать листи і телеграми,
 Аж упріли поштарі:
 «Де Барвінок?
 Де Ромашка?
 Відпишіть, коли не важко,
 Повідомте дітворі!»

«Розкажіть нам про Тхоряку,
 Що, мов лін, пірнув у мряку,
 Де Будяк, що сіяв зло?
 Де наш милий Коник Дзвоник,
 Роботягий, наче слоник,
 Цвіркотун на все село?»

«Чи пролинули лелеки
 Далеч, повну небезпеки,
 Непривітливу й лиху?

Чи Барвінка не згубили?
 Чи орли їх не побили
 На зворотному шляху?»

«Відгукнися, наш герою,
 Бо весняною порою
 Ждуть тебе сади й ліси.
 Й без Ромашечки — ні в лузі,
 Ні в полях, ні в лісосмузі
 Теж не знаємо краси».

Довелось коня сідлати,
 Превеликий шлях долати.
 Збив я тисячу підків,
 Обійшов, либонь, півсвіту,—
 Чабани, Поштову Віту,
 Кончу-Заспу,
 Васильків...

І в берізки, і в смереки
Я питався — де ж лелеки?
Чом так довго їх нема?
Без лелек блакить небесна
Ніби пісня безсловесна,
Ніби музика німа.

Розлилась весняна повінь,
Стовбур клена соку повен,
Верби хлюпають в воді.
Ось і жабка вже скрекоче,
І забігали охоче
Водоплавчики руді.

Раптом бачу на узгірку,
Зачепивши рапню зірку,
Замахав руками млині,
Проскрипів він:
— Що нам вирій?
Вдома краще, як не міряй! —
Ген, вгорі — лелечий клин!

Хто на першому лелеці,
Ніби в затишку, в безпеці,
Розвалився, як Мамай?
Поряд — дівчинка Ромашка.
Аж змарніла бідолашка...
Гей, дідівщино, приймай!

Зняв Барвіночок перчину,
Бойову свою шапчину,
Сяє лоскотно слюза.
— Ех, якби нам парашути!
От би здоровово стрибнути
Прямо в царство Гарбуза!

Приземлились точно в лузі
На торішньому галуззі.

Що це?

Знітивсь ватажок.

З-під крила — зоря-кровинка
Проковзнула повз Барвінка,
Побагрила моріжок.

Їх орли атакували,
Ледь відбились від навали
Край турецьких берегів.
У старого в грудях рана,
Штурмували ветерана
Ескадрильї ворогів.

Він не впав у чорну воду,
Шугонув до небозводу,
Рану сонечком пропік.
І тримавсь на високості,
Хоч гули від болю кості.
Не звернув ні разу вбік.

Подолавши смертну втому,
Дотягнув старий додому.
Крила звів, уже трудні.
— Я щасливий, що вмираю
На просторах Диво-краю,
Серед милої рідні...

Поховайте під горою,
Під вербицєю старою,
На якій гніздо дідів.
Та не треба лити слези,
Хай поплачуть верболози,
Котрі сам я посадив.

Всі похнюплено стояли,
Аж зігнулись, аж прив'яли...
— Поводирю, зле тобі? —
Підупав Барвінок духом,

Занімів, не вірить вухам,
І Ромашечка в журбі.

Всі любили цього птаха...
Та невже він, бідолаха,
Більше ключ не поведе?
Був він добрим головою,
Не хвалився булавою,
Але слово мав тверде.

Ще тримав якусь живинку,
Бо гукнув:
— Агов, Барвінку!
Ось наказ, вчини як слід:
В Кончі-Заспі є діброва,
В ній — ростина прездорова,
Дуб, якому сотні літ.

Під отим крислатим Дубом,
Дідуганом сивочубим,
Мчать сторіччя, як вода.
Кажуть, бачив він Добриню
Й Ольгу, київську княгиню,
Як була ще молода.

Парубійком кучерявим
Розмовляв із Святославом,
Сам тримав його коня.
Ярослав, що Мудрим звався,
Під Дубком цим роззувався,
Спочивав ясного дня.

Зрів він половців і обрів.
Червонів, курився обрій
Від татарської орди!
Меч співав, сичали стріли,—
Тут бійці списи гострили,
Настунали в три ряди.

Тут Хмельницький
з Кривоносом
Тихо їхали покосом,
Коливаючись в сіdlі.
Під Дубком житняк жували,
«Хмеля» й «Горлицю» співали,
Стиха дзенькали шаблі.

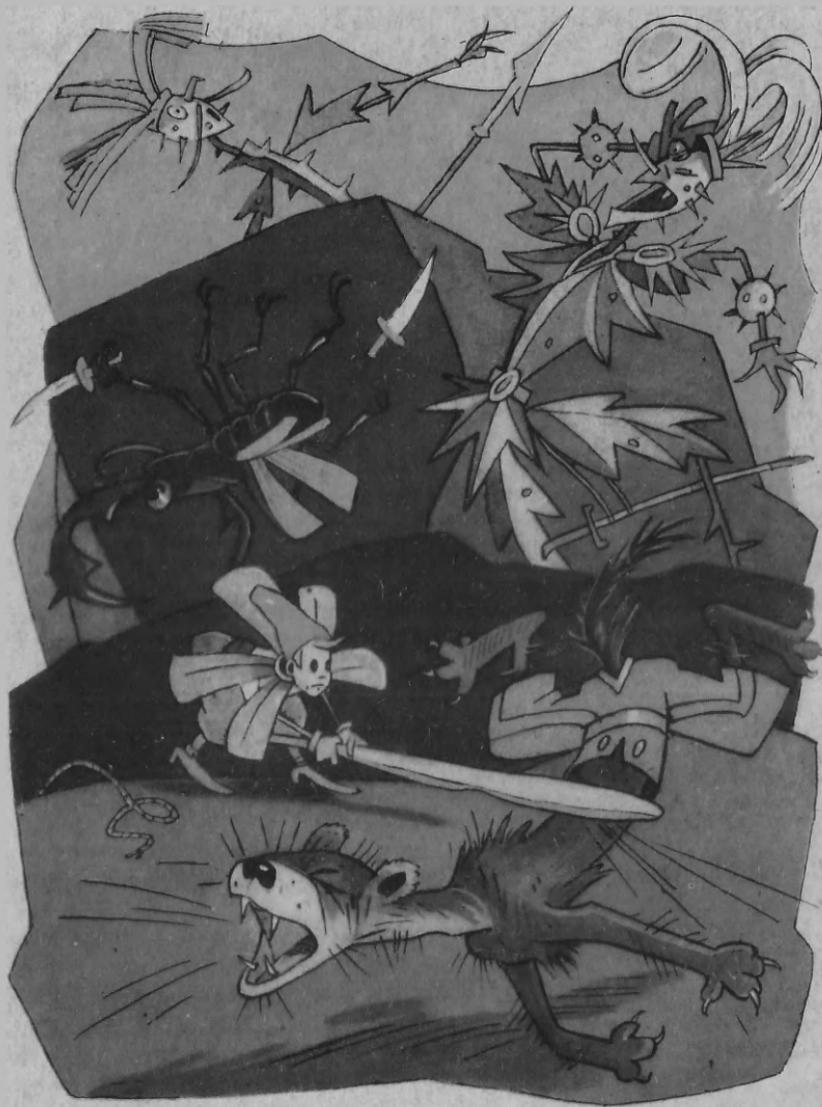
А загарбників-жовнірів
Полювали, наче звірів,
Козаки на цім лугу.
Ой, частенько в дні понурі
Лютували грізні бурі,
Дуб згинаючи в дугу!

Лиш сміявся він розлого,
Бо надійний корінь в нього
І гілки — трудівники.
Сяють жолуді на сонці...
Він у славній нашій Кончі
Простоїть іще віки!

Та не тільки довголіттям
І своїм козацьким віттям
Славен мудрий чарівник.
Добрий велет в буйних шатах,
Він, цей Дуб,
весни глашатай
І господар з року в рік.

Потасмне, дітки любі,
Є дупло у тому Дубі,
В ньому — скринька чарівна.
Навіть поночі — в промінні:
У коштовному камінні
Кожна в скриньці сторона.

А під кришкою з кришталю,
Мов за сонячною даллю,

Лиш від пут звільнивсь хлопчина,
Став червоний, мов перчина.
Стусонув під бік Тхоряку,
Видер з лап його ломаку.
Як урізав двох по лобі —
Заревли щодуху: «Пробі!»

Підхопив малий торбинку,
До грудей притис її.
Мовив: — Рідні ви мої...
Ждіть додому нас у квітні,
Як настануть дні привітні! —
І лелечий ватажок
Тупу-тупу на лужок.
Піднялися вгору вже...

Сяє дудочка мала.
Золота вона чи срібна —
До промінчика подібна
І гладенька, мов стріла.

Лиш торкни її вустами,—
Поле вибухне житами,
Вкриє землю буйноцвіт.
Теплі зорі над гаями
Озовуться солов'ями,
Задзвенить щасливий світ.

Всяк почне гніздо мостити,
І у кожнім скоро діти
Запищать на всі лади.
Загуде сім'я бджолина,
Щоб запліднилась рослина,
Затужавіли плоди.

Не сурмить вона до строку,
Тільки раз сурмить
щороку
Попід Дубом віковим.
Хто ж сурмити має право?
Прислухайтесь, пильна справа,
Коли встигну — розповім...

Лиш струмки задзвонять радо,
Кличе Дуб Велику Раду
Зеленавим перначем.
Засідає звір і птиця,
І достойний, як годиться,
Наречеться сурмачем.

Має діло й заковику:
Не призначать зроду-віку
Ані вовка, ні змію.

Треба бути дуже добрим,
Працьовитим і хоробрим
У роботі і в бою.

Той, хто вдачу іншу має,
Хай ту сурму не займає,—
Громовиця зіб'є з ніг!
Сурма відъмою зависе,
Знову холодом повіє,
І травицю вкриє сніг.

Мав я честь,
Сурмив три роки!
Але ось останні кроки,—
Ні летіти, ані йти.
Заслужив, либо нь, спочинку..,
Тож весну ясну, Барвінку,
Провістиш за мене ти!

Пам'ятай, що без сигналу
Все лиш тлітиме помалу
І жовтець не зацвіте.
Доручаю вам, малята,
Українські соколята,
Діло славне й непросте!

Вам удвох потрібно конче
Пробиватися до Кончі.
Дуб чекає сурмача! —
І на цім Лелека-воїн,
Слави вічної достоїн,
Тихо згаснув, як свіча.

В лузі вдарили оркестри,
Підняли Лелеку сестри,
Попливла труна важка...
Дядько Кріт могилу вирив,
Сотні сот птахів і звірів
Проводжали ватажка.

Кожен кинув шмат землиці,
А наверх поклали глици,
Біля схилених голів
Став Барвінок на коліна,
Мовив: — Швидко і сумлінно
Так зроблю, як ти звелів!

ІІ

Знов гуде весняний клопіт,
В темнім лісі — кінський топіт.
Навалилась ніч глуха.
Поряд з хлопчиком — Ромашка,
Трохи Коникові й важко,
Але скоче, мов блоха.

Тягне холодом з діброви,
Наш Барвінок хмуриТЬ брови,
Слід спішити, річ ясна...
Повні тьмяної омані,
Сунутъ вибалком тумани,
І весна — і не весна!

Де ж ти, сурмо довгождана,
Може, недругу віддана,
Хтось чужий заліз в дупло?
А від нього злістю віє,
Бідна сурма вовком віє,
Відганяючи тепло.

День і ніч летять малята,
Ніч, як море, розіллята.
Притомилося дівча.
Притулилось до хлопчинки,
До Барвінкової спинки,
До козацького плеча.

А Барвіночок не в дусі,
Сум в очах і різкість в русі,
Щось весна йому — не те...
Скрізь — болото, непорядки,
Де город?

Лиш чорні грядки,
Все мов нехоля росте!

Де Гарбузик-товстопузик?
В насінинці ще Гарбузик!
Де Цибуля? Де Часник?
Під землицею пухкою,
Мов під теплою рукою,
Весь город надовго зник.

— От якби, Ромашко, літо,—
Хлопчик мовив сумовито,—
Зустрічала б нас рідня...
Пастернак би взяв цимбали,
І троїсті б нам заграли.
Як діждати того дня?

— Бач, напала нетерплячка!
Відійшла зимова сплячка,—
Все живе пішло у ріст.
Хоч простим очам не видко —
Розвиватимуться швидко
І стебелечко, і лист.

Дід Гарбuz тепер — дитинка...
Жовтувати насінника —
Теплий сховок гарбуза.
Але скоро вийде з грядки.

— Ну й Ромашка! Всі загадки,
Мов насіннячко, лузя!
Все ти знаєш, тільки — звідки?
— Ось два ока — щирі свідки,

Що знання беру з книжок.
Не читаю детективи,
А історії правдиві
Про весняний бережок.

— Не хвалися, грамотійко,
Знаєш поки що на двійку!
В мене — дудка на умі...
Не ятри книжками душу,
Скоро я до школи рушу,
Почитаемо й самі!

Ти міркуєш, я — ледащо?
А буквар шукав я нащо?
Потрудився до ладу!
Знай, за морем, вірний слову,
Я вивчав турецьку мову.
— Кинь слівце!
— Хау ду ю ду!

— Розбишака, це ж англійська!
— Хай англійська, та не свійська!
Слухай далі: вас іст дас?
— Це ж німецька! Ти, Барвінку,
Маєш совіті краплинку?
Ти великий дуриндас!

— Я французыку знаю краще.
— Та мовчи вже, непутяще!
— От послухай: кес кесе!
Не в Марселі, не в Тулузі,—
Рве траву Марія в лузі,
А Іван телят пасе!

Розважаючись по змозі,
Скачутъ друзі по дорозі.
Ніч — як кисле молоко.

Коник Дзвоник йде тихіше,
Нашорошивсь, гучно чмише.
Занімів і наш хвалько.

До Барвінкового вушка
Нахилилася подружка.
— Глянь, дві фари на шляху!
Краще б ти, Барвінку, збочив,
Щоб вантажник не наскочив,
Не вчинив біду лиху.

А зловісні жовті фари
Піднялися аж до хмари,
Блімонули звідтіля.
Коник Дзвоник закрутівся,
Мало в яр не покотився,
Мов налякане теля.

Ледве втрималися друзі
У сідельці, на попрузі.
Що за погань лісова?
Засвистіли дужі крила:
— Ось де я вас перестріла!
Ну, здавайтесь, я — Сова!

Сподівалася, що в мишки
Відірву з нальоту ніжки.
А спіймала вас, малі!
Повечеряю гарненько,
Політаю, а раненько
Відсипатимусь в дуплі.

Закричав Барвінок: — Сово,
Непривітне чую слово!
Вид росою сполосни!
Кинь страшти, кинь сичати,
Я — Барвінок, я — Хрещатий,
Бойовий сурмач весни!

Не про себе дбаєм, Сово,—
Від душі, не примусово
Йдем по сурму чарівну.
Чи тобі весна байдужа,
Чи тобі миліша стужа?
Починай тоді війну!

— Вдень цвітуть весняні квіти,
Нам вночі мишай ловити!
Що нам квіти? Пу-гу-гу!
Найсмачнішу в світі їжу,
Лісову солодку мишу,
Краще видно на снігу!

Свиснув хлопчик сумовито,
А Сова не самовито
Розпростала пазурі.
Підвелась Совина зброя
Над голівкою героя
В свіtlі рannьої зорі.

Темних крил зловісний помах,
Та й Барвіночок не промах,—
Недарма Хрестатим зву,—
Підхопив дрючка, як вріже!
Блимонуло око хиже,
Аж затіпало Сову!

Глухо вдарило, як в цемент.
Підняла Совиця лемент:
— Б'еш кого? Мене? Мене? —
Та заходить низом, збоку,
Але коничок з наскоку
Копитами як утне!

Тут нападниця Ромашку
Уп'яла за мідну пряжку,
Дряпонула за плече.

Зняв Барвіночок перчину
І спотворену личину
Знову тріснув гаряче.

Де взялися слуги сірі,
І не птиці, і не звірі,—
Висловухі кажани.
Підняли Сову за крила.
— Ти диви — отетеріла.
Ну й добрячі стусани!

III

По росі зоря ласкова,
Світлоброва, ледь лукава
Тихо вийшла з теремка.

Зупинились подорожні,
Вояки непереможні,
У гайку, біля струмка.

Йодом дряпинки змастили,
Щоб не вскочили бацили
(Є аптечка в рюкзаку).
Ну, Барвінок — відчайдуха! —
Вимив шию, навіть вуха
У студеному струмку!

Потім каже: — Люби друзі,
Де б поїсти в цій окрузі?
Аж занудило мені.—
Придивилися — крамничка.
У дуплі струнка Синичка
Ставить найдки смачні.

Вибирай та їж, будь ласка!
Тут і шинка, і ковбаска,

Ще й з варенням пиріжки,
З холодцем великі миски,
І з гірчицею сосиски,
І гречані галушки.

Подорожніх звуть до хати,
Але ніколи сідати
За цяцьковані столи.
Коник Дзвоник з'їв хлібинку,
А Ромашці та Барвінку
Галушок смачних дали.

Попередила Синичка:
— Перетне дорогу річка —
Погукаєте пором.
Жаль Лелеку,
    жаль нетягу...
Знав він працю і звитягу,
Най земля йому пером...

Бережіться, дітки, Лиса!
Небезпечний цей гульвіса
Знову шастає навкруг.
Б'є, краде, ламає крильця,
Розставляє хитрі сильця
По кущах, серед яруг.

I зайчаток, i куріпок,
І жаків, курей i рибок
Ловить, капосний, i їсть.
Пиштуть скарги звідусюди,
Вже розбійника до суду
Викликали разів шість.

Правнук він тому Микиті,
Що уславився на світі
Як гульвіса i шахрай.
Наче пан, живе в палаці,

Уникає, звісно, праці,
Розважається і край.

А Барвіночок рेगоче:
— З Лисом стрінуся охоче!
Бійка з ним уже була!
Чи не чула, пташко люба,—
Лисовин позбувся зуба
Завдяки мені, мала!

Де він є, щербатий злюка? —
Змайстрували в лісі лука,
З вільхи вирізали спис.
Хлопчик бавиться:
— Ромасю!
Не крутись, бо віддубасю!
Покажи-но, де той Лис?

— Ну, вперед! —
кричить Ромашка.—
Не повзи, мов черепашка,
Веселіш розгін бери!
Лине час — дорога дальня.—
Раптом вивіска: «Читальня
лісової дітвори»,

Під смерекою — реклама:
«Звір і птиця!
Тато й мама!
І для вас, і для малят
Наша книга важливіша,
Ніж питво, повітря, їжа,
Ніж цукерки й шоколад!

Змалку твори ви любили
В. Бичка та Н. Забіли,
Всяк данину їм віддав.
А сьогодні — Ярмиш, Кава! —

Повідомте, чи цікаво,
У «Веселку», в Дитвидав!»

По читальні скаче Білка,
Тут полиця — кожна гілка.
Гарні книги, неважкі,—
Білка ставить власноручно,
Щоб було і брати зручно,
І дивитись на книжки.

Звісно, ліс іще не в листі,
Та обкладинки барвисті
Сяють барвами весни.
І Ромашка,
                          і Барвінок
Заніміли між картиночок,
Мов щасливі ласуни.

Зняв Барвіночок перчину,
Бойову свою шапчину,
Зморшка лагідна з-під брів.
— Це ж краса, якої мало,—
Не якась там Гватемала,
А між наших яворів!

Підстрибнула радо Білка,
Голосок, щемов сошілка:
— Книголюbam — наш привіт!
Ну, яку вам дати книжку?
Про лінька, що вічно в ліжку,
Чи про мандри в білий світ?

— Ми не любим, сестро, тиші.
В торбу сип найбайовіші,
Про геройську давнину!
Чи найліпшу з книг-новинок...
Чула, хто такий Барвінок,
З ким дружив і вів війну?

— Стій, хвалько! Та я нікому
Не даю книжок додому!
Зараз я в «Веселку» мчу!
Маю справи невідкладні.
Тут — сідайте хоч на двá дні
І читайте досхочу!

— А чого у вас так пусто,
З читачами щось не густо —
Й одного не налічив!

— Бо нема ще їх на світі,
Навіть гнізда ще не звиті
Для майбутніх читачів!

Але вже книжки готові! —
І якраз на тому слові
Щось зарохкало в кущах.

Почала гора хвостата,
Наче привид, виростати
У Барвінка на очах.

Гучно рохнула звірюка.
Підійшов... кабан Захрюка!
Коник Дзвоник дав свічу.
Пізно! Ось він, кабанисько!
Вже захрюкав зовсім близько:
— Бойтесь, що провчу?
З криком жалісним
«Ой нене!»
Ти, Барвінок, втік од мене,
Але нині — не труссись!
Був я сам тоді дурилом,
Всіх лякав ікластим рилом,
Був нападником колись...

По лісах блукав маною,
Не дружив ніхто зі мною.

Налечу — збиваю з ніг.
Так і жив, свиня свинею,
Тільки вовка звав ріднею,
Не читав ніколи книг.

Дрозд навчив мене читати,
Став я вірші лепетати
Замість рохкання й погроз.
Знаю всі дитячі книги,
І вони мені до шмиги
Навіть в спеку і в мороз!

Тиє Познанська гарні вірші,
Інна Кульська теж не гірші!
До останнього слівця
Проковтнув я всі новинки,
Гриця Бойка сміховинки,
М. Пригару, Близнеця...

«Робізоном Кукурузо»
Натрудив від сміху пузо,
Наче хмелю з'їв діжу.
Гей, Барвінку, дай-но руку!
Полюби мене, Захрюку,
Я ще вам допоможу!

Знайте, хлопчику й Ромашко,
Якщо десь вам буде важко
У змаганні за красу,
Ви гукніть Захрюку тричі,—
Ошукаю — плюньте в вічі! —
Всіх поганців рознесу!

Коник з вершниками сміло
Скаконув на мирне рило,
І не збило стрибуна!
Поторкав Барвінок ікла,
І Ромашка швидко звикла,
Зрозуміла кабана.

Як награлися — помчали.
Знову лине Коник чалий
Крізь весняну каламіть,
А навколо звір і птиця
Бадьориться, чепуриться,
Ліс напружено шумить.

IV

Ледь вигулькує травичка,
Розтуляє ніжні вічка
Брость зелена. Стогне бір.
Біля Ради Лісової
Зупиняються герої.
Що за гомін?
Що за збір?

Тут і Голуб, і Голубка,
Горобців крикливих купка,

Сойки, Одуди, Ракші.
Гомоніли, шаленіли,
І свистіли, і дзвеніли,
І кричали від душі.

Всі гукнули: — Гей, Барвінку!
Забарися на хвилинку,
Суперечку розсуди.
Соловей подав заяву,
Ніби він лиш має право
Звеселять ліси й сади.

Він — маestro, всі ми згодні.
Та співається сьогодні
І Вороні, і Граку.
Бач, нехитра наша пісня
У природі ніби й лишня,
Бо їому — не до смаку!

Гордо пирхнув Соловейко:
— Вгомонись, гучна сімейко!
Нині знає і Слимак,
Що в батьків зросли вимоги,
Вимагають педагоги
Розвивати добрий смак!
Хай співає, хто співає,
А не той, хто завиває,
Вухо ращілем дере.

Сором слухати: у Сойки
І не співи, і не зойки,
Не нове і не старе!

Аж підскочила Ромашка:
— Схаменися,
    люба пташко!

Пиха — щастя не дає...
Та кому воно здалося —
По лісах одноголосся,—
Хоч би навіть і твоє?!

Без Зозулі смуток в лісі.
Горобець співає в стрісі,
Ластів'ята край села.
А малій Очеретянці,
Що кусє промінчик вранці,
Вищу премію б дала!

Соловейка Солов'їха
Почала картати стиха.
Бідолаха навіть змовк...
— Помилки гуртом поборем!
Це він, птаство, десь за морем
Нахапавсь таких думок.
Чоловік Сорочин — Сорок
Прокричав разів із сорок:
— За р-роботу, піснярі!
Біля Ради Лісової
Паклі, й пір'ячка сувої,
І житло ордери.

По кущах — Сорокопуди,
Горобці гніздяться всюди.
Шпак і Одуд — у дуплі.
Житло Іволги — колиска.
У паліччі мостить Плиска.
Стриж — над річкою, в землі.

Їсть Ромашечка потрошку,
А Барвінок повну ложку
Направляє у роток...

— Я за медом скучив, друзі!
Де ще є такий в окрузі?
Сам біжить до калача!

Вмить кабан пробив просвіток —
Розчинились двері кліток.
— Будьте вільні назавжди! —
Пурх — за Півником Куріпка,
Не рвонула тільки Рибка,
Бо не може без води.
Бранці крикнули: — Спа-си-би! —
Повернули волю й Рибі...

Скрізь найдеться
теплий сховок —
Для Синиць і Мухоловок,
Для Вівсянок і Шпаків.
Попрощалися малята,
І помчали соколята,
Тільки цокання підків.

V

Ось і хата діда Гната,
Сяють вікна, мов на свято,
Скрізь сучки, мов мозолі.
Горобець озвався в стрісі:
— Ані діда, ні Орисі,
Десь в онуків, на селі!

Через сад пішов Барвінок.
Теплий спомин в серці виник.
Голосок аж задзвенів:
— Ось, Ромашечко, дивися...
В цім городі я з'явився
Без сорочки, без штанів...
Тут мені допомагала,
І взувала, й одягала
Трудова моя рідня.
Тут гарячою порою
Доручили першу зброю
І славетного коня.

Повна спогадів,
мов сливка,
Похилилася голівка,
Тепло стало від думок.
Ще город, немов чорнило,
Раптом — щось зазеленіло,
Мов смарагдовий димок.

Наче носики з кубельця,
З грядки виткнулись стебельця,
Уклонилися весні,
Вельми смішні, вельми раді,
Стали вряд, як на параді,
Хоч маленькі, та міцні.

Нахилився наш Барвінок
До усміхнених рослинок,
Аж напнувся поясок.
І тонкий, як павутинка,
До Ромашечки й Барвінка
Враз долинув голосок:

— Ну, з приїздом, карапузик!
— Хто ти, крихітко?
— Гарбузик...
— От маленький жартівник!
Не Гарбузик ти, а шпулька!
— А пізнаєш, де Цибулька?
Де Редиска?
Де Часник?

Лиш Барвінок став гадати —
Всі городні — реготати.
Все не так і — навпаки:
Хлопчик Морку
сплутав з Маком,
Огірочка з Пастернаком,
І з Укропом — Кабаки.

Він показує — Картопля!
Виявляється — Конопля!
— Ось Петрушка!
— Ні, Горох! —
Навіть тихий Коник Дзвоник
Деренчав, як ополоник,
Реготав за чотирьох.

Потім друзі для порядку
Підрівняли кожну грядку,
Взявиши сапку та граблі.
І відразу в Огірочка
Засвітилось півлісточка,
Радість в кожному стеблі.

— Слава нашому Барвінку! —
Всі гукали без упинку.
— І Ромашечці хвала! —
Біля вушка раптом Бджілка
Розпростала срібні крилка,
Задзвеніла, загула.

— Ну, з приїздом, грамотію!
Я дивлюся і радію,
Що кохаєшся в труді.
Подивись, Ромашко мила,—
І краса росте, і сила
На прополотій гряді!

А тепер облишмо грядку,—
Завітайте в нашу хатку!
Добрий вулик, хоч старий!
Подивіться, друзі любі,
Як живе у справжнім клубі
Трудовий бджолиний рій!

VI

При льоточку, біля старту,
Подорожні бачать варту.
— Документи! Хто такі? —
Вартовий підносить лапку,
Щоб здійняв Барвінок шапку
І дорожні чобітки.

Охорона тут недремна,
Поряд круться даремно
Різні мухи та джмелі.
Де панує мир і дружба,—
Там військова пильна служба
В добрій шані і хвалі.

Не лінуються солдати
День і ніч охороняти
Спільний скарб — смачний медою.
Придивились, а в Барвінка
Голова і навіть спинка
Не пролазять у льоток.

— Хвилюватися не варто! —
Вартові приносять кварту
Чарівної рідини:
— Пий, Ромашко!
Пий, Барвінку! —
Попили — ѿ наполовинку
Стали меншими вони.

Ой, не дім, а насолода!
І теплінь і прохолода.
На порозі кілька бджіл
Крутять крильцями при вході —
Вентилятори та ѿ годі —
Вітерець від дужих крил.

Прорізають хату рами
Величезні, наче брами.
Пахнуть медом щільники.
Але в домі пусто ѿ тихо.
Запитав малий Бджолиху:
— Де ж це всі трудівники?

Бджілка мовила: — В цю пору
Лине рій, мов куля, вгору,
Бо занидівся в зимі.

Поцвіли бджолині крильця,
У півні набрякли тільця,—
Розумієте самі!

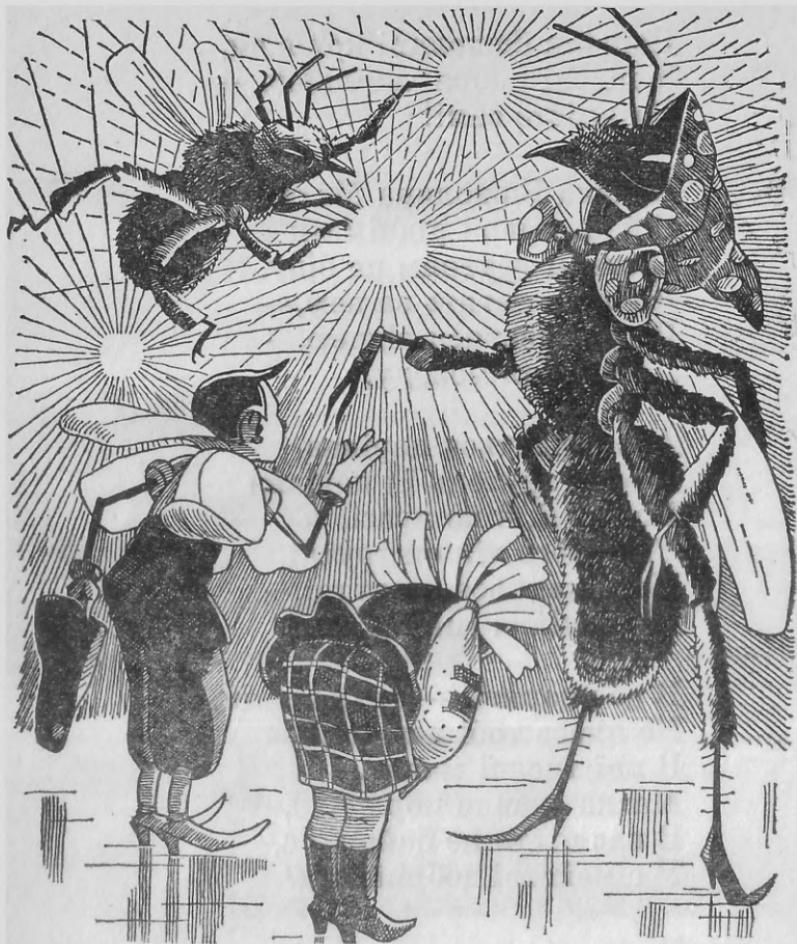
Почала Еджолина Мати
Рій до хмари піднімати
Млявим трутням на біду.
Женихи летять за нею,—
Щоб назватися ріднею,—
Доганяють молоду.

Але сердиться царівна,
Жоден трутень їй нерівня
І по силі, й по красі.
Відстають ліниві трутні,
Посміхаються на кутні,—
Без весілля гинуть всі.

В нас цариця — трудівниця,
Не якась тобі левиця,—
В неї тисячі малят.
Матка славно порядкує,
В нас ніхто не байдикує,
У сімействі добрий лад.

Раптом зала мов розквітла,
Затремтіло срібне світло,
Зала гучно загула.
Стрепенувся вулик-хатка...
— Ось, Барвінку,
наша Матка! —
Тихо мовила Бджола.

З-під біленької хустинки
Чорні очі-намистинки.
Повний стан, легка хода.
І усміхнена, і владна,

І рішуча, і принадна,
Тільки трошечки руда.

Сновигають охоронці,
Ніби щучки в ополонці.
Мають труту на жалі.

Підійшла царівна близько,
Уклонивсь Барвінок низько:
— Слава Матері-Бджолі!

Посміхнулась молодиця,
Теж вклонилася як годиться,
Лапку гордо подала.
— Бач, вернулися аж звідки!
Погуляйте трошки, дітки,
Маю деякі діла!

У світлиці сотні бджілок
Обліпили весь причілок.
Злі, як оси.

Що таке?
У весняну ясну пору
Ще немає медозбору,
А неробство їм бридке.
— Праця є! — сказала Матка.—
Закурилась наша хатка,
Мов цигани в ній жили.
Зверху мед, а що насподі?
Стане праці і в господі
Для робочої бджоли.

Що тут сталося з бджолою!
Хто з ганчір'ям, хто з мітлою
Мчать, аж вигнулись хребти.

Мов пустили молотарку,—
Заходились кожну шпарку
Мити, длубати, шкrebти.

Після зустрічі такої
Матка зве в своїй покой:
— Відпочинете з путі! —
Каже, сяючи, Ромашка:
— Слабачок — одна комашка,
Але ж сила у гурті!

Матка всілась не на троні,
На дубовому ослоні.

Мед торішній дістає.
— Пригощайтесь, гречаний!
Наблукалися, прочани?
Чи снаги вам ще стає?

Хлопчик гордо звів голівку:
— Змалку я люблю мандрівку
І кручусь, як вороток! —
Ісль Ромашечка потрошку,
А Барвінок повну ложку
Направляє у роток.

Так набив собі животик,
Що болючий навіть дотик.
Піт проймає сурмача.
— Я за медом скучив, друзі!
Де ще є такий в окрузі?
Сам біжить до калача!

— Стачить! — дівчинка сказала.—
Бо їдців тут повна зала.
А коли ще свіжий мед!
Час, Барвіночку, сурмити!
Вже потрібні бджолам квіти.
Відпочили і — вперед!

А Бджола: — Весною й літом
Ми також потрібні квітам.
Між стеблинок та гілок
Добуваєм насолоду
І для зав'язі, для плоду
Переносимо пилок.

Не запліднятъ квітку бджоли,
Не розвинеться ніколи
Покоління молоде.
Навіть велетень Гарбузик
Відімре таким, як гудзик,
Жовтим цвітом опаде.

І не буде ні городу,
Ані ягідного плоду,
Ані яблук, ні гречок,
Ні квасолі, ані вишні.
Бджоли в діда теж не лишні!
Начувайся, козачок!

Ви й не знаєте, можливо,
Що й медок — могутнє диво.
Дар ланів, нектар садів.
Мед — не їжа. Мед — це ліки
Для недужого й каліки,
Довголіття для дідів.

Той, хто любить землю милу,
На меду здобуде силу,
Мов казковий Вернидуб.—
Так заслухався Барвінок,
Аж вогонь з очей-жаринок,
Аж смикнув себе за чуб!

— Здвідкіля ж ця сила, Матко?
— Від землі, мое курчатко!
Від роботи сотень бджіл!
Той, хто щастя хоче мати,
Не шкодує для громади
Ані розуму, ні жил!

В давнину, малята, бджоли
Не роїлися ніколи,
Кожен мав свою нору.
Восени і взимку — холод,
Навесні — жорстокий голод
Мордували дітвору.

Підказало горе бджолам
Злидні бити спільним колом,

Подружитися з людьми.
Дружим чесно, дружим здавна,
Вулик нині — сила славна,
В колективі — дужі ми!

Ну, Барвіночку, спасибі,
Жде робота у садибі,
Прощавай, не забувай!
Зарясніє плодом осінь —
Знов до вулика запросим
На медовий коровай!

Обнялис... При вході варта
Подала зелену кварту
Чарівної рідини.
— Пий, Ромашко!
Пий, Барвінку! —

Попили — наполовинку
Знову збільшились вони.

VII

Поки мчать малята далі
Крізь весняні тъмяні далі,
Чорні сили теж не сплять.
Є понурий ліс — Қомора,
В темнім царстві Мухомора
Аж кипить ворожа рать!

Мухомор в червоній свиті
Очі звів несамовиті,
Заломивши капелюх.
Подивився вліво, вправо,
Підстрибнув і свиснув браво,
Налякав сестер-синюх.

Грізний цар усіх ноганок
Вийшов з терема на ганок
Привітать свої полки.
З ним і почет, і цариця,—
Повнотіла Печериця,—
Поглядає з-під руки.

Залунало: «Слава! Слава!»
Аж зірвалась з гілки гава.
Мухомор на мить оглух.
— Слава! Слава Мухомору! —
Посміхнувся цар і вгору
Підійняв свій капелюх.

Стрепенулась Печериця,
Занявчала, наче киця,
Продуділа звисока:
— Мухоморе! Мухоморе!
Нас ніхто не переборе!
Подивись, які війська!

По болоту, по галяви
Бур'яни гарцюють браві
На комахах і жуках.
Транспарант над першим взводом:
«Смерть — садам!
Війна — городам!
З Мухомором — у віках!»

Клишоногі командири
Одяглись в нові мундири.
З палашем завмер Вівсюг.
Ось Буркун, полковник бравий,
І Гострець, що прагне слави,
І Пирій, будячий друг.

Свинорий аж синій з люті,
Поряд — Грицики надуті
І Петрові Батоги.

— Яснозорий Мухоморе!
Наша сила — наче море!
Всіх Барвінків — до ноги!

Оточила царський ганок
Чорна гвардія поганок.
Раптом — що це?
Ледь живу,

У смугастих макінтошах
Кажани несуть на ношах
Царську родичку — Сову!

Цар підвів її за крила:
— Що з тобою, тітко мила?
Чом зігнулася в дугу?
Та не будь я твій племінник!
— Відлупив мене... Барвінок!
Помираю! Пу-гу-гу!

Цар надувся,
Печериця
Загарчала, мов тигриця.
Знов загойкала Сова:
— Згідно вашого наказу
Хтіла вбити їх відразу,
І сьогодні... ледь жива...

— Смерть Барвінкові й Ромашці!
— Пожепем в одній упряжці! —
Загриміло навкруги.
Заволав Буркун: — За грати!
— Ні! На голову скарати! —
Засичали Батоги.

Цар гукнув:
— Сову — в карету!
І женіть до лазарету!
Бур'яни, рівняй ряди!
Що це в світі за порядки?
Знов сміятимуться грядки,
Розцвітатимуть сади!

Бур'яни гукнули хором:
— Уперед, за Мухомором!
Вмить оточимо село,
Корінці самі підкусим,

А на листя пустим гусінь,
Щоб і маку не зросло!

Мухомор гукнув:
— Увага!

Ваша вірність і відвага
Нам, поганцям, до смаку.
Та лишім поспішність козам,
В боротьбі потрібен розум,
Їх не візьмеш нашвидку!

Лізьте поки що в розвідку,
Нерозквітлу нищіть квітку,
І стебло, і цвіт ланів.
Всі ростуть — і ви ростіте!
Бережіть буяння сите
Не для них — для бур'янів!

От коли подам команду,
Під штандар гукну всю банду,
Сам візьмуся за меча,—
Дружно рушимо до штурму,
Закопаєм в землю сурму,
Закатуєм сурмача!

Пам'ятаєте, босота,
Як розбив царя Осота
Ненависний цей малюк?
От не вийшло і з Совою...
Цей хлопчисько — з головою,
Не настачишся шаблюк!

Слухай мій наказ, піхото!
Нам поглянути охота,
Як із муштрою діла.
Кроком руш! Не гни коліна!
Струнко! Що за дисципліна!
Партизанщина гнила!

Командири! Всі до мене!
Це не військо, щось зелене!
Як вчите? Не те! Не те!
Перестріне вас Барвінок,
У великий зв'яже віник
І підлогу підмете!

Ваша армія бездарна,
Бо немає командарма.
Всяк хитрує, ловить гав.
Генерал потрібен бравий,
Щоб підніс військові вправи,
Щоб карав і вимагав!

Раптом каже Печериця:
— Розбишаки, поборіться,
Киньтесь тут, біля вікна!
Переможцю, хто за шию
Візьме всіх,— мундир пошию
З генеральського сукна!

Не чекаючи наказу,
Свинорий схопив відразу
Буркуна за петельки.
Сплівсь Вівсюг із Батогами,
Б'ються Грицики ногами,
А Толобан — в кулаки!

М'язи в кожного заграли,
Дружно лізуть в генерали,
Аж тріщать масні чуби.
Мухомор упрів від сміху:
— Ой, спасибі вам за втіху!
Ну, хлоп'ята!
                        Ну й дуби!

Реготалися Синюхи,
Наче впились варенухи.

Печерицю корчив сміх.
Свинорий підняв гармидер.
Хтось у нього вуса видер.
Кожен дихав, наче міх.

Та зненацька, дивне діло,
Щось в посадках засопіло.
Мухомор напружив нюх
І скривився: — Пахне круто!
Добрий дух, немов отрута! —
Аж занудило Синюх.

Щось кошлате рабки лізе,
Мов ліхтарик, око сизе,
Геть подертий кожушок.
Вітерець гойда чуприну,
Аж пригнув бридку тварину
Більший вчетверо мішок.

Мухомор гукнув: — Тхоряко,
Не вдавай із себе рака!
Любий брате, звідкіля?
Закордонні чув я вісті,
Ніби маєш тисяч двісті
Від Бамбука, короля!

Тхір підняв угору лапки,
Без штанів він був, без шапки,
Простогнав:
                        — Здаюсь в полон! —
Усміхнулась Печериця:
— Не жартуй, заморська птице!
Де банани, де нейлон?

Де смарагди і сапфіри?
Чи привіз ти сувеніри
З тих країв, де вічний рай? —
Тхір підліз до Печериці:

— О царице, бий по пиці,
Тільки сміхом не карай!

За великим океаном
Став я дійсно справжнім паном,
Для роботи мав мужву,
Заробляв на каві гроші,—
Сотні сот у дні хороші!
Мислив: так і доживу...

Та з появою Барвінка
Почалась нова сторінка
У моїм записнику.
Після повного розгрому
Ми втекли з аеродрому
На швидкому літаку.

Цар Бамбук позбувсь корони,
Я — майна і охорони.
Полетіли ми з царем...
Чи колись рабам віддячим?
Летимо удвох і плачем,
А куди — не розберем!

Але раптом... Що це? Звідки?
Гучно вдарили зенітки.
Лихо, лишенко мое!

Вийшло так, що ми летіли
Не туди, куди хотіли.
Зрозумів я, де ми є!

Бачу, б'ють не для салюту,—
Ухопив я парашута,
Тягне ї цар: — Віддай мені! —
Я кричу: — Прощайте, царю!
Побувати ще раз марю
На дідівській стороні!

У Бамбука — очі рогом.
Я крутнувсь і в люк прожогом.
В люте ревище вітрів.
А літак з царем Бамбуком
З журним клекотом і гуком,
Наче свічечка, згорів!

І хитало, і гойдало,
Приземлився вельми вдало
На якомусь пустирі.
Вартові, немов шакали...
Я — в кущі.
Не розшукали
У колючім чагарі.

Замість того щоб радіти,
Я пе знов, де ноги діти,
Превеликий тіпав страх.
З горя листя їв торішнє
І ховався, бо нeliшишнє,
По байраках та ярах.

Не втрачав надій, одначе.
Якось бачу, Коник скаче.
Не повірилось очам:
Затряслась моя сивинка,
Коли я пізнав Барвінка,—
Мчав на Конику з дівчам.

Стежечками потайними
Я побіг слідом за ними,
Наглядав за сурмачем.
Та зненацька — вража сило! —
Аж завив, бджола вкусила
На городі, під кущем.

Цар гукнув:
— Признойсь, куркулик,

Що в мішку тримаєш?
— Вулик,
Повний лютої бджоли!
Я в льоток запхнув ганчірку,
Залишив маленьку дірку,
Щоб, конаючи, жили.

Заскрипіла Печериця:
— Чули ви дурного биця?
Хто ти — пасічник чи звір?
Наділив царя бджолою,
Роздратованою, злою,—
Чудернацький сувенір!

Але цар сказав: — Царівно!
Не хвилюйся, дихай рівно!
Тхір нам послугу зробив.
Коли рій у нас в полоні —
Перемога на долоні!
Найдорожчий із скарбів!

Хай тепер квітують квіти!
Бджолам їх не опилити,
Облетять, як папірці.
І не буде ні городу,
Ані ягідного плоду,—
Пропадуть і стрибуни!

Струнко, браві командири!
Годі вам псуватъ мундири,—
Між собою, знаця, мир!
А командувать військами,
І жуками, й будяками,
Буде він... фельдмаршал Тхір.

Лютъ скривила Свинория,—
Не збулася давня мрія!
Впав Буркун, зітхнув Пирій.

Мухомор обняв Тхоряку:
— Одягайсь, бери ломаку,
Військо муштрою погрій!

Скочив Тхір, помивсь в ковбані
І відразу ж після бані
Одягнув новий мундир.

Бур'яни гукнули хором:
— Уперед за Мухомором!
Хай живе фельдмаршал Тхір!

VIII

Ліс шумус, ліс вирує,
Всім свій затишок дарує
В дуплах, норах, на гіллі.
Скоро будуть новосілля,
І заручини, й весілля
У достатку і теплі.

У сосні кипить живиця,
Килимком стає травиця,
На полях земля масна.
З липи Шпак зробив сопілку,
Щоб дражнити Перепілку.
Сойка гойкає:
— Вес-сна!

Коник Дзвоник легко скаче,
Серце в Коника воляче,
Зайчик бігати навчив.
І Ромашечку й Барвінка
Луг і ліс вітають дзвінко,
Як почесних сурмачів.

На мурашнику — Мурашка:
— Стій, Барвінку!
Стій, Ромашко! —

І мурашки звідусіль.
Рушничок несуть, сердечки,
А на нім — піvnі й мережки,
А на ньому — хліб і сіль...

— Друзі саду! Друзі лісу!
Дайте перцю злому Лису! —
З мурашиних чути лав.
Подають хлібець Барвінку,—
Відломив малий скоринку
І до вуст її приклав.

— Знай, Барвіночку, що скоро
Битва з військом Мухомора.
Мурахи за меч взялись!
Короїдів, гусінь хижу
Поб'ємо собі на їжу,
Порятуєм рідний ліс!

Погукаеш — ми до бою
Поряд станемо з тобою.
З нами бджоли і птахи! —
І, мечі піднявши вгору,
— Смерть цареві Мухомору! —
Закричали мурахи.

Хлопчик вигукнув: — Мурашки!
Ви солдати й роботяжки!
Отже, спільні в нас діла!
Ми ж удома, не за морем!
Бур'яни гуртом заорем,
Бо від них багато зла...

Аж нап'явся Коник Дзвоник!
 Мов відважний прикордонник,
 В даль Барвінок полетів.
 Козака неспокій точить,
 До мети спішить — не збочить,
 А Ромашка й поготів!

Ну й дівча!
 Твердої вдачі!
 Задає в путі задачі.
 — Скільки буде п'ять на сім?
 — Тридцять п'ять!
 Ага, Ромашко!
 — П'ять на п'ять!
 — І це не важко!
 Двадцять п'ять, відомо всім!

Круча збоку виринає.
 Шлях вода перетинає,
 Хвилька зводиться ребром,
 А на боці протилежнім
 У затоці чорним лежнем
 Ледь видніється пором.

Над шатрами верболозу
 Пролунало:
 — Пе-ре-возу! —
 І відлунило здаля.
 В осоці на тому боці
 Крутонулисісь ноги босі,
 Виткнувсь носик з-під бриля.

Взяв поромник мотузяку
 На округлу залізяку,
 І поплив пливучий міст.
 А на дядьку — синя свитка,

Жовтий бриль, очей не видко.
Але що це ззаду? Хвіст!

Підплыває. Ось і берег.
Чути хвильки тихий шерех.
Коник скочив на пором.
Підійняв Барвінок списа,
Закричав: — Тримайте Лиса!
Не пручайсь! Прошу добром!

Мовив Лис:
— Привіт, герою!
Певне, цю первісну зброю
Ти привіз від дикунів?
Я пустив вас до порому,
І за це мене, сірому,
Переслідує твій гнів?

Хто мені два зуби вибив?
Якби я тоді... не схібив...
Ми обое не святі.
Хочеш битися? Не вдасться!
У труді пізнав я щастя,
Зуби вставив золоті.

Домовитий став, мов курка...
Як північна чорнобурка,
Засріблівся від сивин.—
Опустив Барвінок списа,
Придивляється до Лиса.
Бачить — плаче Лисовин.

Похилився, крутить корбу,
Мов за хвіст поцупив кобру.
Лис... почав... життя нове?
У Дзвіночка і в Ромашки
У очицях — ніби цвяшки...
А пором собі пливе.

До Ромашки, до Барвінка
Посміхається хмаринка,
Мис пір'ячко в воді.
Лис промовив:

— Правда, гарно?
То дарма, що трохи хмарно...
Добре тим, хто молоді...

«Може, справді
став він добрий,
Поки я літав за обрій? —
Думу думає козак.—
Має ж голову добрячу,
Поламав хижачьку вдачу,
У житті буває всяк...»

Лис очиці втер полою:
— Бий обухом, ріж пилою,
Списом штрикай, але вір...
Давні вибрики забуті,
Вчусь заочно в інституті
І працюю, наче звір.

Ось і берег.
Кинув сходні.
— Коли в нас... таке... сьогодні
Прошу вас... до себе... в дім.—
За повіддя взяв Дзвіночка.—
Он і хата край лісочка,
Хоч води попить ходім!

Бережком, а потім лісом
Друзі тьюпають за Лисом.
Стиха кривиться дівча.

За горбами, за ярами,
Біля струганої брами
Витягав Лис ключа.

— Ого-го! Живеш в палаці!
Заробив у чесній праці?
— Маю спадок від дідів.
Мій прапрадід Лис Микита
Був тварина тямовита,
Чим хотів — заволодів!
Прямо скажем, не безгрішний,
Був він дядько вельми втішний,
Син простого селяка...
Волелюбну мав натуру,
Від душі його скульптуру
Шашіль виточив з пенька.

Прадід Лис виднівсь при вході,
Генерал тобі та й годі,—
Люлька, хвостик догори...
Коли б ів він моркву й ряску,—
Не про нього склали б казку.
Постать, що не говори!

Прив'язав коня Барвінок,
З двору глянув на будинок,
На цяцьковані стовпи.
Дах червоний, з черепиці.
В Лиса усмішка на пиці:
— Що? Сподобалось? Купи! —
Закричав Барвінок: — Годі!
Я — Барвінок! Я — в поході!
Не люблю приватних нір.
Коли так, не дійдем згоди!
— Прошу, прошу до господи,
Жарти, хлопчику, повір...

Ось і затишна світлиця.
Господиня гостролиця
Усміхається гостям.

Лис узяв під ручку Лиску,
Прихорошенну до блиску:
— Це дружки мої, затям!

Повели в кімнату дальню,
Стало ясно, що в їdalнью,
Пахло перцем і борщем.
Не кормушка, не корито —
Стіл по-царському накрито,
Не такий, як під қущем!

В мисках квашена капуста,
Бараболя в шкварках тлуста,
Паяниця негливка.
Ще й вареників макітра.
Поряд з рибою — півлітра
Жигулівського пивка.

В нафарбованої Лиски
Голосок немов з колиски:
— Готовала все сама! —
А Ромашка: — Бачу, Лиско!
Але Конча, ой, неблизько!
Засідати — часу нема!

Руки змили — їсти сіли.
Частували їх щосили:
— Іжте, пийте досхочу! —
То, здавалось, дружби вияв.
Хлопчик мовив: — Як я mrіяв
Про тарілочку борщу!

Лис, відкривши пива пляшку,
Скоса глянув на Ромашку,
Влив Барвінкові й собі.
— Повні щирої надії,
Проковтнем за спільні дії
У великій боротьбі!

— Зупинися, хміль — отрута,
Що кладе на ноги пута! —
Це Ромашин голосок.
Та малий зробив ковточок,—
Діл хитнувся, як місточок,
І посунувсь, мов пісок.

Наш Барвінок —
хлопець крепкий.
Хоч позбувсь одної клепки —
Не змінився на виду:
— Що за шум? Яка рахуба?
Скоро будем біля Дуба!
Засурмлю — хау ду ю ду!

Лис:
— Хильнімо ж до останку! —
Та Ромашка з пивом склянку
Геть пожбурила в вікно.
— Бити посуд —
хлопська звичка! —
Просююкала Лисичка.
Лис підвівся:
— Но-но-но!

— Те, що сталося допіру,
Залікує люлька миру!
На, побільшає думок... —
Взяв Барвінок в Лиса люльку,
А Ромашці тицьнув дульку
І ковтнув страшний димок!

Замакітрилось в голівці,
Опинився на долівці
Легковажний козачок.
Лисовин підскочив:
— Лиско!
Ремінцем в'яжи дівчисько!

Поламай хутчій дрючик!
Та дівча схопило списа,
Штриконуло в писок Лиса
І стрибнуло у вікно.
Коник їй підставив спинку
І поніс,
                немов лушпинку,
Як у справжньому кіно.

Вгору кинуло й Барвінка,
Та не гнулися колінка.
Ухопився за стільця,
Але стіл підставив ніжку.
Так почутили, мов мишку,
Нерозумного курця.

Лисовин сердитий в Лиску
З холодцем пожбурив миску.
— Де Ромашка?
— Ген в ліску! —

У кутку стогнав Барвінок...
Ліпше смертний поединок,
Ніж сидіть на мотузку!

X

Лис розсівся на канапі,
Перстеньки на кожній лапі,
Вже й забувся про пором.
Про найбільшу в світі драму
Строчить фототелеграму
Вічним гусачим пером.

«О могутній Мухоморе,
Хто земний тебе поборе?
Низько б'ю тобі чолом!

Знай, Барвінок — у полоні.
Рве мотузку на ослоні.
Здавсь без бою, за столом!

Хто хитріший? На Барвінка,
Що забрьохався, мов свинка,
Поглядаю звисока!
Хочеш виміняти бранця?
Шли ягницею чи баранця
Й на додачу — гусака.

А з Ромашкою — промашка.
Утекла від нас Ромашка.
Не дівча — козак Мамай.
Ну до чого ж б'ється кріпко!
Пурхонула, мов куріпка.
Біля Кончі переймай!»

Тут і хлопчик звів очіці.
У ротку, як від гірчиці.
Спрага — випив би ріку!
Чи насправді, чи від зілля,
Ніби знизу, з підземілля
Донеслось: — Ку-ку-рі-ку!

Чарівний забутий голос...
Щось у серці розкололось...
Пригадались ліс і луг.
Знову Лис наповнив чарку:
— Це... в моєму зоопарку
Голос пробує твій друг!

Ти ж юннат, поглянь,
Будь ласка!
Не дурій, бо схопиш паска! —
І потяг Барвінка в льох.
Спалахнуло світло тъмяне.—
Як здоров'я, громадяни?

Всі живі? Ніхто не здох?
По кутках — залізні клітки.
Придививсь Барвінок — звідки?
Поряд з Півнем — Іжачок.
Поряд з Білкою — Куріпка.
І в акваріумі Рибка.
Далі — Зайчик-Сірячок.

Півень зойкнув: — Ку-ку...рі-ку!
Порятуй мене, каліку!
— І мене! Мене! Мене! —
Серце птаха і звіряти
Ніби вирвалось за гратеги,
Щось принизливе, страшне.

Лисовин розреготався:
— Рятівник ваш — сам попався!
Залишився без чобіт!
Вас ніхто не порятує,
З вас дружина приготує
І сніданок, і обід!

Мовив хлопчик: — Лисовине!
Весь твій рід ганебно згине,
Як проллещ невинну кров! —
Хмикнув Лис, повів бровою:
— Був би, хлопче, з головою —
Лис тебе б не поборов!

Спалахнув, як трут, Барвінок,
Вдарив ніжкою в простінок:
— Ще побачим, хто глупак!
На твоїй, хитрюго, шкурі
Навіть зайчики і кури
Танцюватимуть гопак!

Витяг Лис ножаку з піхов,
А вгорі мов танк проїхав,

Заревло, як землетрус.
На гладкого Лисовина
Попливла землі лавина,
Обваливсь пудовий брус.

Так з ножем і ноги витяг
Той,
хто жер батьків при дітях
І звіряток при батьках.
Кривдив птаство, рибок, звірів,
Бо в саму лиш підлість вірив,
Чим і славився в віках.

Дим і порох. Осьде східці...
Швидше вибрatisя звідси!
Стогнуть брили кам'яні.
Розшукав Барвінок шпарку,
Довго ліз, побачив хмарку
І Ромашку на коні.

— Ой, Барвіночку Хрещатий!
Чи карати, чи прощати?
Дам напитися йому! —
Звівши писка, наче дрюка,
Хекав стомлено Захрюка
Весь у куряві й диму.

Рохнув: — Ну, білоголова,
Я дотримав свого слова!
Лисів знищено барліг!
А тебе, чудне створіння,
І за пиво, й за куріння
Відлупив би, коли б міг!

— Не сварись! —
Гукнув Барвінок.—
Там ще деякілька тваринок.

Під землею, у льоху!
Порятуй — напишуть казку,
Як давав Захрюка тряску,
Розламав тюрму лиху.

Вмить кабан пробив
просвіток —
Розчинились двері кліточ.
— Будьте вільні назавжди! —
Пурх — за Півником Куріпка,
Не рвонула тільки Рибка,
Бо не може без води.

Бранці крикнули:
— Спа-си-бі! —
Повернули волю й Рибі,
Дружно кинули в ставок.
Загорланив бравий Півенъ:
— Отепер високий рівень!
Мчу на ферму, до дівок!

Посвітлішав і Захрюка:
— Заслужив ти, хлопче, бука
Та завбільшки з цю сосну!
Як збегнув свою помилку,—
Закидай печаль на гілку
Та прискорюй нам весну!

XI

Зайніялась зоря тривожна.
— Більш баритися не можна,—
Зашумів у Кончі Дуб.
Журавлі курличуть журно:
— Не сурмить весняна сурма,
Де ж Барвінок-миролюб?

Неспокійно в кожній нірці,
У долині і на гірці,
Даль набрякла від тепла.
Але де сховать гніздечко?
І далеко й недалечко
Мало справжнього зела.

Брость наповнена, відмінна,
Ладна вибухнуть, як міна,
За наказом сурмача.
Лиш одвічні темні сили
В Мухоморії засіли,
Теж не граються в квача!

Коник Дзвоник жваво скаче.
— Наближаємось неначе!
Вже Чапаївка ось-ось! —
Кінь ще більш посилив скачку.
Друзі вірного конячку
Підбадьорюють: — Кось-кось!

Враз над вушком задзвеніло:
— Ой Барвінку, чорне діло!
Зупинись, це я, Бджола!
Порятуйте наші душі! —
Стали миттю і, мов груші,
Сипонули із сідла.

— Рій в полоні в Мухомора!
Славний рій загине скоро
Без повітря і води!
Я прорвалася одненька.
Заболіла з горя ненька,
Хто ж нас виручить з біди?

Рій вночі украв Тхоряка,
Всім відомий куркуляка,
Той, що втік на чужину.

В Мухомора він — фельдмаршал,
Вчить бур'ян ходити маршем
І ненавидить весну...

— Бджілко! Де він, той Тхоряка?
Розвертайсь, моя коняко! —
Хлопчик смикнув за вузду: —
Рій — звільню.

Тхора — за чуба!
І тоді обнімем Дуба
І заграєм на дуду!

— Стій-но! —
мовило дівчатко. —
Поміркуємо спочатку.
Глянь, що робиться навколо.
У бджілок — негайна справа.
Але ж ми... не маєм права
Гальмувати весняний рух!

Заревли тривожно звірі:
— Де весна у повній мірі? —
Загули Дніпро й Десна.
Закричала в лузі птиця:
— Не годиться, не годиться
Половинчаста весна!

Мовив хлопчик: — Заковика
Для простого чоловіка!
Що робити сурмачу?
На бджілок чекає згуба...

Ти, Ромашко, линь до Дуба,
Я — на поміч їм лечу!
Уклонися Дубу низько
І скажи, що був я близько.
Він повинен зрозуміть,

Що Барвіночок не мусив
У біді лишити друзів.
Хай без мене засурмить!

Ось мій кінь. Сідай, Ромасю.
Не пручайсь, бо віддубасю.
Транспорт я собі знайду.
Бджілко! Линь поперед мене.
Прощавай, дівча шалене!
Я побіг! Хау ду ю ду!

Коник Дзвоник звивсь до неба.
А дівча йому:

— Не треба!
Ти, Дзвіночку, зараз — мій!
В мене теж рука козацька,
Є мета і вдача хвацька,
Не пручайсь, лети, як змій!

Лине коник далі й далі,
Добре тисне на педалі.
Рух Ромашці до лиця!
— Молодчина, Коник Дзвоник!
Ти мов справжній чемпіоник,
Скоро дам тобі сінця!

I Вербичка, i Осика
Шепотять:

— Рости велика! —
Віти випростав Кленок.
Від небаченої скачки
Ніби грім з-під ніг конячки,
Спинка мокра, мов линок.
Ось пішла дорога вгору
Повз берізку білокору.
Раптом
там, де поворот,

Мов шлагбаум — дровеняка.
А на ній стойть...
                          Тхоряка,
З ним — поганок вісім рот.

Всі з ножами і щитами,
Мов гладкі гіпопотами.
Люті вогники в очах.
Txір у маршальськім мундирі,

Аксельбанти срібно-сірі
Віддулися на плечах.
— Стій, Ромашко, і ні з місця,
Бо рубатиму, як листя! —
Закричав пихатий Txір.—
Ви обое
                          в нас на нитці.
Твій герой — у Лиса в клітці
У одній з найглибших нір!

А Ромашка:
                          — Геть з дороги,
Бузувіри клишоногі!
Тхоре, тут тобі й кінець!
Знай, перевертню Тхоріні,
Що тебе на батьківщині
Відлупщює й горобець!

Вмить фельдмаршала обсліа
Горобців силенна-сила.
То нічого, що малі,—
Бойові, дзвінкоголосі,
Били крильцями по носі
І кусали, мов джмелі.

У қущі загнали звіра.
Txір вищить:
                          — Не рвіть мундира! —

А вони — з усіх боків.
Коник — шасть через колоду,
Посміялися і — ходу!
Тільки цокання підків...

XII

Здрастуй, Кончо, ясен краю,
В світі кращого не знаю!
Верболози, плин Дніпра.
Перескочили яругу,
Ось і Дуб посеред лугу
Вгору звівся, мов гора.

Уклонилася Ромашка.
Проспівала, наче пташка:
— Здрастуй, Дубе-сонцелюб!
— Здрастуй, дівчинко хороша!
Ти, бува, не листоноша?
Що принесла? — мовив Дуб.—

Стій, а де ж отой хлопчисько,
Що не встоїть там, де слизько.
Де поділи сурмача?
Може, й досі курить люльку
Чи ганяє в лузі кульку,
З Лисом грається в м'яча?

— Ой дідусю! Наш хлопчинка...
Ви не знаєте Барвінка.
Він побіг звільнити рій.
Помилки він мав... великі,
Та від них знаходив... ліки.
— Молодця! — прогув старий.

— Ой дідусю! Час сурмити,
Бо весні потрібні квіти,

Буйне листя і стебло! —
Дуб загув: — Дівчатко миле,
Розганяй коня щосили
І стрибай хутчіш в дупло!

— А навіщо? А навіщо?
— Ось послухай слово віще:
Мить вроочиста підійшла...
За твою привітну вдачу,
Мужність, силу недівчачу
Провіщай весну, мала!

— Що ви кажете? Ой нене!
Завелика честь для мене!
Хай би Голуб чи Зайзай! —
Вдарив грім, зірвався вітер,
Світла блискавка шість літер
Вмить накреслила:

— Дерзай!

Ось вона, казкова скринька,
Мов роздмухана жаринка,
В сяйві, в спалахах тепла.
А під кришкою з кришталю,
Мов за сонячною даллю,
Сурма, дудочка мала.

Золота вона чи срібна —
До промінчика подібна,—
Впала дівчинці до рук.
Узяла до вуст Ромашка —
Заспівала дивна пташка,
Перелився чистий звук.

Що вчинилося на світі!
Колосок злетів у житі,
Цвіту, зелені — гора!
Почалися новосілля,

І заручини, й весілля,
Запищала дітвора.

Квітне справа, квітне зліва,
Світ полоще тепла злива,
Скаче сонце по траві.
Засміялись чорнобривці.
У Ромашки на голівці
Сяють перли дощові.

О пора, коли над світом,
Сплівши пісню з білим цвітом,
Шаленіють солов'ї!
Дуб озвався: — Гей, Ромашко!
Провістить весну неважко —
Захищати слід її!

Знову бачу з високості,
Що незвані лізуть гості
На город, і в сад, і в гай.
В небезпеці вся округа!
Доганяй хутчіше друга
І в борні допомагай!

— Прощавайте, любий діду!
Ще з гостинцями приїду,
Як понищим хижаків! —
Підстрибнув веселий Коник,
І полинув Коник Дзвоник,
Тільки цокання підків...

XIII

Піт втираючи полою,
Біг Барвінок за Бджолою,
Рвав ногами дерезу,

З лісу вийшов сірий Зайчик,
Дав хлібця йому окрайчик
І промовив: — Підвезу!
Веселіш сідай, Барвінку! —
Хлопчик — скік на теплу спинку
У сідельце хутряне.

— Не зірвись,
                трямайсь, козаче! —
Наш герой на Зайці скаче,
Вік ніхто не дожене!

Бджілці теж летіть несила,
Кілька днів медку не їла.
Всілась Зайчику на хвіст.
Втрьох летять вони щодуху.
На хвості від того руху
Витинає Бджілка твіст.

Скоро звівся бір стіною,
Скаче Зайчик гуциною,
Щоразу кричить:
                — Пригнись! —
Коле терен, ніби дротом,
Потягло масним болотом
Між похнюплених узлісь.

Але що це раптом сталося?
Все у танці загойдалось:
— Дудка грає! Дудка єсть! —
Нашорошив Зайчик вушка:
— Це сурмить твоя подружка,
Їй довіreno цю честь!

І відразу владно й різко
Листям стрільнула берізка,
Квітка Сон пішла в танок.

Спалахнула скрізь кульбабка,
На кущі зелена жабка
Закрутилась, як млинок,

Пригорнула Бджілка Квітку:
— Нагодуй хутчіш сирітку!
— Наїдайся досочу! —
І в запас краплинок кілька
Підхопила меду Бджілка.
Крикнув Зайчик: — Далі мчу!

— Постривай! —
гукнув Барвінок.—
У кущах якийсь будинок.
Та не бійся, не задкуй!
— Ну, гаразд.
Оглянь, будь ласка! —
То була військова каска.
Вікна — отвори від куль...

Щось під каскою громіло,
Мов у дзвін чавунний било.
— Хто у хаті? Що за шум?
Я — Барвінок! Я — Хрестатий!
Хто там? Годі калатати! —
А у відповідь — бум-бум!

Хлопчик каску збив ногою,—
Крутонулася дугою.
Покотилась за горбок,
А під нею, руки в боки,
Запальний, в плечах широкий,
У брилі стояв Грибок!

Вмить підріс, очима водить.
— Ти звільнив мене, виходить?
Отже, друзі ми навік!
Будем поряд воювати.

— Як тебе, Грибочку, звати?
— Білий Гриб — колосовик!
Хоч і вдячний вам за волю,
Далі їхати не дозволю!

— Тільки спробуй не пусти!
— Зупинись перед болотом.
Попереду... Знаєш, хто там?
Мухоморові пости!

— Слухай, друже Боровиче!
Нас до бою горе кличе!
У пітьмі торішніх трав
Txір, служака Мухомора,
Ця безсовісна потвора,
Наши бджоли заховав!

Свиснув Гриб веселим свистом,—
Під торішнім падолистом
Жвавий рух. З усіх боків,
Розметавши гору глиці,
Йдуть хлоп'ята смаглолиці,
Сотні воїнів-грибків!

Зайчик — ходу з переляку.
Бджілка — вгору й на гілляку.
У ряди стають гриби.
Боровик обняв Барвінка.
— Глянь, порядок, дисциплінка,
Є війська для боротьби.

В жовтих шапках між осичок
Полк десантників-лисичок.
Ген — сапери-маслюки.
А ото — в рябій спецовці,
Пушкарі-красноголовці,
Теж бідові малюки.

Чепурненькі білоніжки —
То медсестри-сироїжки.
Далі — ратники-грудзи.
Груди випнули піддубні,
Хлопці тихі й миролюбні,
Та готові в бій завжди.

Гриб підскочив:
— Я завзятий!

Але штурмом вік не взяти
Найпонурішу з фортець.
Атакуєм трошки згодом,
Коли цар піде походом
Полем, лісом навпростець.

Хитру зробимо засаду,
Вдарим спереду і ззаду,
Ця хвилина вже близька.
Чусш?

Б'ють у барабани!
То ворожі отамани
Відмуштровують війська.

Тут відчув Барвінок дотик.
Повернувся — поряд Кротик:
— Ми удвох... врятуєм рій!
Швидко хід тобі прорию,
Бо давно про подвиг мрію.
Ну, а ти... льоток відкрий!

Підморгнув Барвінок Грибу.
— Зазирнем в чужу садибу,
Потім вдаримо гуртом!
Бий згори, а я — спіднизу.
Рятувати бджіл полізу! —
І — подався за Кротом.

День і ніч гуде Комора,
Стольне місто Мухомора.
Цар немов помолодів.
— Чули? Грає вража сурма!
Тож готуймося до штурму
Всіх городів і садів!

Біля кожного барака
Жучить ратників Тхоряка:
— Світолюбів — ріж, коли! —
Б'ють зухвало барабани,
Бур'яни трясуть чубами:
— Виступаємо — коли?

Цар надів шолома й лати,
Наказав мерщій сідлати
Бойового Пацюка.
По болоту розтяглися
Аж до самого узлісся
Мухоморові війська.

Грізна сила в тому русі.
Наче танки,
суне гусінь.
І жуки-броньовики.
Ненажери з Колорадо
Хоботки здіймають радо —
Іноземні вояки!

Бур'яни за бур'янами
Лиш гойдаються панами.
Браві сотники — в сідлі.
Замість коней — сірі мишкі.
Лиш Тхоряка шпарить пішки,
Коні виросли малі!

Круг царя — гвардійці чорні,
Теж отруйні, мухоморні.
В пазурах по два ножі.
Вийшли з шумом за ворота.
Свиснув цар — і перша рота
Зупинилась на межі.

Буркуна гукнув Тхоряка:
— Кажуть, бравий ти служака! —
Гаркнув той: — Ми всі орли!
— Повертайся з сірниками.
Тихо, власними руками
Вулик з роєм підпали!

Розвернулась перша рота
І назад через ворота —
У торішній очерт.

Зняв Тхоряка чорну шапку:
— Ну, на бджолах ставим
крапку.
Можна рухатись вперед!

Ось за валом — перша квітка.
Оточили, з'їли швидко,
Не лишивши і стебла.
Підвернулась грушка-дичка —
Залишилась тільки тичка,
А від яблуньки — мітла.

Мухомор уперсь на тóпір.
— Щось весна не чинить опір!
Розгортай у фронт полки!
Вище пильність! Не пустуйте! —
Раптом: — Людоњки, рятуйте! —
Донеслося здалеки.

— То волає рота перша!
Глотка в кожного, як верша! —
Зауважив Свинорий.
Придивились кінні й піші —
Мчить Буркун, зігнувсь на миші,
А за ним — бджолиний рій!

Бджоли вдарили з нальоту —
Повалили з ніг піхоту.
Розмели аванпости.
Впав Буркун з жалом у лобі.
Закричав Толобан: — Пробі! —
Миші витягли хвости.

Крикнув цар:
— Готуй гранати! —
Гей, поганки! Бджіл прогнati!
Кидай шашки димові! —
Дим повився по узлісся,
Бджоли вгору піднялися,
Наче хмари грозові.

Підвелись війська опухлі,
Крутобокі, наче кухлі.
Ледь живий, рапчує Тхір.
Зникли геть лихі очиці,
Двісті жал стримить у пиці,
Голова немов пухир.

Серед диму з нірки виник
Із кийком в руці Барвінок.
Він дубцем Тхоряку впік.
Той угору як зів'ється:
— Хто це б'ється?
Хто це б'ється?
І когось коліном в бік!

Той — сусіда трісъ по носі,
Пам'ятає, певне, й досі.
Той — тому, а той — тому!
Голосів не чутно в реві,
Хтось під вухо дав цареві
В чорній курявлі й диму.

Іхнє щастя — знявся вітер,
Мухомор слізинки витер
І — Барвіночка уздрів.
Ухопився за шаблюку,
Підійняв конем пилоку
Наймогутніший з царів.

Як наскочить на героя!
А в Барвінка — що за зброя?
— Не втечеш! Візьму живцем! —
Та Барвіночок зненацька
(Деревина — теж не цяцька!)
Пацюка огрів дубцем.

Кінь вусатий — скік угору.
Довелося Мухомору
Простелитись по землі.
Він гукнув:
— Рубай хлопчиська! —
Два Жучиська-Рогачиська
Нагостирили вухналі.

Та звідтіль, де три дубочки,
З криком вибігли грибочки,
Грім гармат із-за ліска.
Повели атаку вмілу,
З фронту вдарили і з тилу
Славні Грибові війська.

Невблаганими рядами
Йшли піддубні за груздями,

Звівши вгору кулаки.
А за ними — всі лисички,
Сироїжки-медсестрички
І сапери — маслюки.

Пречудову мали звичку
Бур'янів рубать на січку.
Облягли з усіх боків.
Білий Гриб летів на Бабці,
Меч тримаючи у лапці,
Підбадьорював грибків.
Але хто це в гущі бою?
Хвіст у Коника трубою!
Хто це ворога притис?
Б'є поганців, б'є доволі!
Це ж Ромашка в білій льолі,
У руках — Барвінків спис.

I Барвінок не зіває,
Бур'янам носи збиває,
Жах проймає хижаків.
Вже поганок зніс дві роти,
Тільки вік не побороти
Друзям гусінь і жуків!

Ніби чудисько стоглаве,
Напирають їхні лави.
Де пролізуть — пустирі.
Ta здригнулась рать хижачька —
Bo з'явилася зненацька
Авіація вгорі!

Перші з неба —
Ластів'ята —
Грізна армія крилата,
Мов ракетні літаки.
Потім одуди й вівсянки,

Трясогузки й коноплянки,
Мухоловки і шпаки!

Гусінь знищили всю разом,
А жуки — під землю плазам,
Зариваються, лихі!
Ненадовго! Землю вкрила
Мурахів силенна-сила.
В бій вступили мурахи!

Цуплять хижу бабануху,
Медляка скубуть щодуху,
Аж дзвенять криві мечі.
Помирають вздовж дороги
Вусачі і носороги,
Короїди і хрущі.

Гірко стало Мухомору,
Заволав: — Назад, в Комору,
Бойові мої сини!
Ех ти, військо непутяще!
Підготуємось краще
До наступної весни!

У Тхоряки-командира
Відібрали знов мундира.
Ліс врятований радів.
Птаство з шумом відлетіло
На велике мирне діло —
До городів і садів.

Уклонивсь Барвінок низько:
— Прощавай, славетне військо!
Били ми гуртом заброд.
Але нас чекають рідні,
Певне, виросли за три дні! —
Помчимо на свій город!

На доріжку виліз Кротик:
— Ось, Барвіночку, блокнотик,
Нам адресу запиши! —
Полетіли вгору шапки,
Параосольки, навіть тапки.
— Добра путь, товариш!

XV

Ой веселая дорога
До дідівського порога!
Угорі шумує рій,
Чимчикують друзі пішки,
У росі купають ніжки,
Коник смикає пирій.

Ось і хата діда Гната,
В небо стріхою піднята.
Морем видається город.
Виравали квіти й зілля,
Аж здіймалась дужа хвиля.
Не перейдеш моря вброд!

Буйноцвіту, як ніколи!
Наче дощик, впали бджоли
На квітуюче зело.
Бачать друзі: жовті квітка
Пелюстки зронила швидко,
Щось на пагоні зросло!

Придивилися — Гарбузик!
Голопузий карапузик
На очах, як велет, ріс.
Ось і черево, і вуса,
Голова біляво-руса,
Не змінив знайомих рис!

Закричав Гарбуз: — Барвінку!
Озирились навколо, синку,
Як твій рід помолодів! —
Обнялися — картина тепла...
Аж згинались дужі стебла
Від усміхнених плодів.

Привітав Часник Барвінка,
Пригорнула Цибулинка,
Геннув Сонях у плече.
Кріп Ромашечку вродливу
В щічку праву, потім — ліву
Почоломкав гаряче.

— Всі до мене, друзі любі!
Єсть об'ява... В нашім клубі
(В Гарбуза прорізавсь бас!)
Буде лекція сьогодні
Про події міжнародні
І про острів Тулумбас...

— Малюки! А де ж це Коник,
Роботячий Коник Дзвоник? —
Хроник лапку підійма:
— Щойно був, стрибав бадьоро,
Бився з військом Мухомора,
Три хвилини як нема!

Хлопчик свиснув — і відразу
Кінь стрибнув до перелазу.
Та не кінь, аж два коня!
Поряд з Коником — Конячка,
Зелененька стрибунячка.
Оженивсь! Нова рідня!

— Поки маємо дозвілля,
Відгуляймо ж і весілля!
Славте, друзі, молоду! —

Всі городні застрибали,
Пастернак схопив цимбали,
Баклажаничок — дуду.

Кріп у бубон як ударив,
Хріц по струнах як ушварив!
Ну й веснянка!
Ну й народ!
Пісня й рід його — не згасне!
...І зненацька літо красне
Впало сонечком в город.

Барвінок у школі

Літо, літчко летіло,
Лепетало, лопотіло,
Гнало пагіння густе.
Наш город, мов гай, росте!
Зранку грають в «третій лишній»
Огірки, малята втішні.
Крутобокі Бурячки
Поціляють в городки.
Б'ються Хроники в футбола,
Помідори водять коло.
Молоденькі Гарбузи
Грають в «довгої лози».
Біля кущика суріпки
Підкидають скельця Ріпки.
Мчить з іржанням Кабачок,
Під сідельцем кінь-дрючок.
«Хмеля» Кріп веде з Горохом.
Заховався десь під мохом,
Як жмурились, Пастернак.
Відгребли. Знайшли однак.

А Барвінок — в «цурки-палки»,
Розмахнеться — в небі скалки.
Хріп бурчить: — Тихіше бий.
Фізкультура — це ж не бій! —
Кожен славну мав роботу.
І трудився всмак, до поту,—
Бігав, порпався, стрибав,
Не злічити всіх забав.
Лиш Ромашка вишивала...
Вишиваючи, співала
Про Каховку й цілину
І про сиву давнину.
Раптом — Жайворонка голос,
Мов зерно розсипав колос.
Лився срібень-голосок
На город і на лісок:

— Діти, діти, годі грatisь!
Час до діла, дітки, братись!
Книги, зошити беріть,
Завтра в Школу!
Фіть-фіть-фіть!

На город упала тиша,
За гречаний мед густіша.
Потім — вибухнув город,
Закрутivсь коловорот!
Вирувало все навколо:
— Здрастуй, Школо!
— Здрастуй, Школо!
Дивовижна новина!
Завтра в Школу. Де ж вона? —
Знову — Жайворонок: — Друзі!
Ваша Школа в лісосмузі.
В ній директор — дядько Крук,
Кандидат усіх наук.
Вас, Барвіночки Хрещаті,
Вчителі почнуть навчати
І граматиці, й лічбі,
Щоб і людям, і собі...
Щоб, із буковок почавши,
До наук тягнувся завше,
Прославляв знаннями рід
Кожен овоч, кожен плід! —
Стрибонув Барвінок з гірки:
— Скоро матиму п'ятірки! —
Ще гукнув — луна до хмар:
— Де, Ромашечко, буквар?
Де мій зошит? Де мій ранець?
Я школярик-новобранець! —
З кучерявого куща
Ранця витягло дівча.
Ось він, скарб,
найкращий в світі,
Букви, сонечком зігріті!

Зняв бриля старий Гарбуз:
— Нині Школа, завтра — вуз!
Жди ж уроку, наче свята,
Слухай вчителя, мов тата!
Певен я, що ти, синок,
Маєш гарний казанок!
Знай, Барвіночку, що Школа —
Перший крок за виднокола.
Вченням нехтує, повір,
Тільки Тхір, ледачий звір!
Гей, ви, родичі городні,
Гарбузенки благородні,
Спорядіте школяра
Для науки, для добра! —
Простягнув Горох пенала,
Ріпка клей подарувала.
Уручив лінійку Кріп,
Ручку пластикову — Біб.
Кабачок — точилку й гумку
Вклав Барвінкові у сумку.
Вже у хлопчика в руці
Кольорові олівці!
Помідорчик дав червоний.
Ред'ка — чорний, однотонний.
Бульба — білий, наче сніг.
Хрін — зелений, мов моріг.
Морква — гливий.
Жовтий — Динька.
Баклажан — такий, як синька.
Рожевіючи, Салат
Простягає крейди шмат.
І Ромашечка підбігла:
— Ой, Барвінку, ледве встигла...
Це ж для тебе, витівник,
Вишивала я рушник! —
Мов зоря, рушник святковий,
Полотняний і казковий!

Боровик обняв Барвінка.

— Глянь, порядок, дисциплінка,
Є війська для боротьби.

В жовтих шапках між осичок
Полк десантників-лісичок.
Ген — сапери-маслюки.

— Дзень-дзелень, дзілінь, дзілінь,
Дітвора, перепочинь.
Дзень-дзелень, у час перерви
Заспокойте в іграх нерви.
З'їжте грушку й пиріжок!
Ну, хутчіш на моріжок!

Дивні квіти і півні...
Щоб і знань було вповні!
Зняв Барвіночок перчину,
Уклонився чин по чину.
Лиш початок, а город
Не шкодує нагород...
А Часник стояв, кривився,
На Барвінка й не дивився.
Пробасив: — Гляди, синок,
Не проспи школільний дзвінок!
Твій свисток, як ляжеш спати,
Чутно навіть за Карпати.
Гей, город! Хоч бий у дзвін,
Не проснетесь в Школу він!
— Хто проспить? —

гукнув Барвінок.
В оченятах — сто жаринок.—
Наклеп зводите. Ачей,
Не стулю в цю ніч очей! —
Прогули городні хором:
— Дорогий Часниче, со-ром! —
І Гарбуз промовив: — Кум!
Не беріть дитя на глум! —
Часничок зубами сяє,
Вуса з усміхом кусає:
— Щоб настав між нами лад,
Хочу битись об заклад!
Не проспиш — підставлю плечі
І, на радість всій малечі,
Погарцюєш на мені,
Як на справжньому коні!
А заспиш — твою конячку
Запряжу в городню тачку,
Гній возитиму три дні
На дзвінкову скакуні! —
Відповів Барвінок: — Згода!
(Гарна трапилася нагода

Загнудати Часника.)
Прошу, ось моя рука! —
Часникова п'ятериця
Обпекла, немов сириця.
— Ну, городні, й ви глядіть.
Розіспиться — не будіть! —
До півночі б гомоніли,
Та Гарбуз гукнув щосили:
— Завтра в нас робочий день,
Спати, дітки. Й нітелень! —
Вмить завмерло все, застигло.
Впала ніч, як груша стигла.
З буйних нетрів бузини
Прилетіли теплі сни.
Лиш Барвінкові не спиться.
Місяць лащиться, мов киця.
І думок снується рій:
«Ну й Часник! Зажди, старий!
Та щоб я проспав уроки?
Хай мене з'їдять сороки!
Злий Часник, а не вгризе!
А, БЕ, ВЕ, ГЕ, ДЕ, ЖЕ, ЗЕ!»
— Спи, малий! —
    крізь сон Ромашка.—
Завтра в школі буде важко...
— І, КА, ЕЛ, ЕН, О, ПЕ, ЕР —
Маєм азбуку тепер!
Знаю знаки розділові
І склади у кожнім слові.
Крапку, кому і тире
В нас і Тхір не відбере!
Знаю оклик, і дві крапки,
І лапки, пташині лапки.
ЧА, і ША, і ЩА, і Я!
До наук охочий я.—
Знов Ромашка: — Спи, Барвінку.
Свіжо... Вкрий листочком спинку.

— Ще раз букви повторю.
Пропустив я ЕМ і Ю.—
Позіхнув Барвінок смачно.—
— Не просплю...
Часник... пробач-но...
В цю хвилину Кажани
Тихо впали з вишини.
Покружляли і — в Комору.
Рапортують Мухомору:
— Ми з городу, цар царів.
Сон Барвіночка зморив.
Царю наш! Ганьба Коморі,
Як Часник програє в спорі
І Барвінок перший крок
Відкарбувє на урок.
До півдня він спати мусить,
Поки гедзь його не вкусить!
Сопучи, мов драний міх,
Прийде в школу. Гряне сміх!
Як почне малий з невдачі,
Не розв'яжуться й задачі.
Спотикнеться потім ще,
Знову раків напече.
Помстимось за всі поразки,
Зміним плин цієї казки.
І покине школу він,
Цей прославлений Барвін! —
Мухомор гукнув зраділо:
— Добре діло! Чорне діло!
Мчіть у темінь лісову,
Заготуйте сон-траву.
Від цієї чудо-травки
Сплять по три дні навіть мавки,
Й водяні, й лісовики,
Лісові чоловіки!
Сипте, сипте сон-травичку
І на гудиння, й на гичку,

Щоб настоялась в росі,
Щоб поснули міцно всі!
Будуть спати до обіду.
Я до Школи сам під'їду.
От тоді поплаче Крук,
Кандидат усіх наук! —
Хоч буяла ніч надворі,
Стало весело в Коморі.
Бур'яниська, мов воли,
Задоволено ревли:
— Осоромимо Барвінка!
Заросте його стежинка!
Опозоримо город,—
Витинатимем фокстрот! —
Мухомор гукнув Тхоряку,
Недолугого вояку
(Тхір напружив пазурі).
— В тебе дітки є в порі?
— Ти нам, царю, всім як татко.
Справді, маю Тхоренятко.
Гарний вимахав малюк,
Перший злюка поміж злюк!
Здоровань, а має клепку,—
По базарах діє крепко.
Продає пташиний пух.
Заробляє, аж розпух!
— Відправляй його до Школи! —
Тхір підскочив: — Та ніколи!
Він на голову болів,
Він же з'їсть учителів!
Має він, скажу відразу,
До наук страшну відразу,
Не утне ні А, ні БЕ,
У граматиці слабе...
— От і добре! Діло ділом!
Вимий хлопця гарно з милом.
Причеси, причепури

І записуй в школярі.
Накажи, щоб був спочатку
Тихим, лагідним курчатком,
Приховав ество своє.
Трошкі згодом — напсує!
Може вчитися на двійки,
Як найгірші неумійки,
Може списувати за всіх,
Може сіять дурносміх.
Запанують скрізь підказки,
Стане він героєм казки,
Розбишака й заводій
Непутящих, чорних дій!
Школу збивши з пантелику,
Славу матиме велику.
Ще й школлярство молоде
За собою поведе! —
Просвітлів лицем Тхоряка:
— Зробить все мій лобуряка.
Слава мудрому царю!
Слава й честь поводирю!
Виставлятимуть Барвінку
І Тхору — одну оцінку!
Стане телепнем колись!
— Передчасно не хвались! —
Цар очима блиснув грізно.—
Та лягаймо вже, бо пізно!
Щоб, як лялечка, зрання
Мчало в школу Тхореня! —
Кажани вночі щосили
Сон-траву в город трусили.
Засіріло — зникли вмить.
Туманець в лужку димить.
Заспівали перші півні,
Другі, треті... Справи дивні!
Не прокинувся Часник,
Ще міцніш обняв ліжник.

Дід Гарбуз назустріч росам
Засурмив ще дужче носом.
Що й казати. Сон-трава.
І таке в житті бува.
Мухомор бінокль наладив,
Поглядав і пузо гладив.
— Ну, Тхоряко, ѹ ти поглянь
На плоди моїх діянь! —
Txір бінокля взяв у лапки!
— Сплять, неначе після сапки!
Ох, і свищуть! Ну ѹ хронуть!
Отака до Школи путь! —
Та у скельцях раптом виник
Хто б ви думали? Барвінок!
Впав. Підвіся. Знову впав.
Видно, сильно потерпав.
Ось продер він око ліве.
Потім праве, більш сонливе.
На гарбузика присів,
Головою потрусиш.
Розлетілись вражі чари,
Мов розбиті яничари.
Вмивсь водичкою з відра,
Підстрибнув, гукнув: — Ура!
Час до Школи.

Встань, Часниче! —
Той не чує, щось мугиче.
Коник Дзвоник теж ві сні
Вимальовує пісні.
У листочок, мов комашка,
Загорнулася Ромашка.
Ніжний усміх на лиці —
Мов від сонця пагінці.
— Як же смачно спить небога!
Не будитиму нікого... —
Твердо вирішив малий.
Не гукнув: «Чайку налий!»
Сам попоравсь. Для спіданку

Врізав хліба, з'їв сметанку:
У шухлядку все прибрав.
Ось і стежка серед трав.
Біла стежка, тепла стежка.
Мов на килимі мережка.
І спориш, і ковила...
Стежка в Школу повела.
Перше вересня! На світі
Є події ваговиті.
Але цей святковий день,
Мов дзвіночок,—
день-день-день!
Кращі люди, чисто вбрані,
У путі, як птиці ранні.
Чорнобривці і теплінь.
Павутинко, вгору линь!
В новім ранці поряд книжки,
Стиглі яблука й горішки,
Частувати всіх берем.
Добре бути школярем.
Перше вересня, Барвінку!
Калатає серде дзвінко.
Жайвір в небі: — П'ять на п'ять!
— Шість на шість,—
Чижі пища.
— Сім на сім! —
кричить Синичка.
— Щастя всім! —
хлюпоче річка.
Піднімайсь до сонця, Стриж,
Голубінь крилом розріж.
Переборюючи вітер,
Слово вималюй із літер.
Біля сонця, біля зір
Напиши нам: ШКОЛА! МИР!
Скільки друзів у Барвінка!
І пташина, і звіринка
З придніпрових милих пущ.

І город, і кожен кущ!
Цар бінокля кинув долу.
— Не взяло! Чвалає в Школу!
Ну, від свого куреня
Запускаймо Тхореня! —
Син Тхоряки —

справжній бісик:

Хитрі вічка, гострий писок.
Нові шорти з лопуха.
В лапках паличка суха.
Йде — збиває все на світі:
Гілочки, рослини, квіти.
Від досади верещить,
Як нема чого трощить.
Цар сказав: — Гляди, Матюхо,
Підведеш — загубиш вухо!
В Школі будь слизьким вужем.
Та не грайся ти з ножем!
Заховай. Не мни рогатку.
Придивляйся на початку.
Цей Барвінок — сам як лис.
Зустрічалися колись.
Перевірять Школу зблизька
Довга Чапля й хитра Лиска.
Довіряй в усьому їм.
Та не совайся, бо з'їм! —
Йде Барвінок полем-лугом,
Сто птахів летять за другом,
Бо хіба ж вони чужі —
Горобці, щиглі, чижі?
І посмітюха, і плиска
Підлітають зовсім близько.
В небі Жайвори дзвенять:
— П'ять на п'ять!

І — двадцять п'ять! —

У Барвінка пісня власна,
Загадкова і прекрасна:
«А, БЕ, ВЕ, ГЕ, ДЕ, ЖЕ, ЗЕ!

Попчастить, то й повезе!
Поціляє скормовка
Прямо в лоб Тхора і Вовка!
І, КА, ЕЛ, ЕН, О, ПЕ, ЕР!
Маєм азбуку тепер!

Вивчу знаки розділові
І склади у кожнім слові.
Крапку, кому і тире
В нас і Тхір не відбере!
Знаю оклик, і дві крапки,
І лапки, пташині лапки.
ЧА, і ША, і ЩА, і Я!
До наук охочий я!»
Раптом — там, де лісосмуга,
Гучно ляснуло. Мов пуга.
То з рогатки камінця
Хтось послав у Горобця.
Ледь очуняв неборака.
Процвірінькав: —

Це — Тхоряка! —
Що ж Барвінок? Стриб в кущі
І комусь дає ляші.

— Як ти смієш, волоцюго,
Камінцем та мого друга? —
І на стежку, де стерня,
Витягає Тхореня.
Не пручаеться Матюха,
Хоч вдає із себе зуха:
— Та не бий. Тріщить броня.
Я ж не Тхір, а Тхореня!
Трошкі винен. Бідна птиця.
Теж іду. До Школи. Вчиться.
Ну, а ти... Хіба ж — святий?
Ну, не гнівайся. Постій!
Подивися, рву рогатку.
Гумка в ній! Візьми
на згадку... —

А Барвінок — знов ляща.
За Горобчика вгоща.
— Той, хто б'ється, буде битий!
Сам підеш чи підсобити?
Зіпсувати день такий...
Ось візьму я зараз кий! —
Грізний голос у Барвінка,
Але вже пропала злинка.
Рушив далі. Дав як слід!
Тхір — позаду. Слід у слід.
Біля Школи Лісової
Гурт малечі бойової.
Жовтороті Горобці,
Першокласники Зайці.
Зелененька піжна Жабка
І в'юнка окаста Бабка,
Павлик-Равлик, Іжачок,
Білченя і Світлячок.
Відлупцьований Матюха
Просвітлів, зіщулив вуха.
До Барвіночка приник,
Мов до вмитого рушник.
Перше вересня — не жарти!
Під қущем рядами парті
Із вербової кори.
Змайстрували їх Бобри.
Гарно так відшліфували,
Щоб малі штанців не рвали,
Як закрутяться усі,
Наче дзига круг осі.
Чисті парті вкриті лаком.
Все з душею, з добрым смаком.
Парті — сонячні такі,
Мов на старті літаки.
Сів на лавку — будь пілотом.
Дихай носиком, не ротом.
Є наказ? Включай гвинти
І над Всесвітом лети!

Бригадир, ватаг бобровий
(Сам рудий, а чорнобривий),
Уклонився вчителям,
Сонцю, лісові, полям,
Так промовив: — Дні і ночі
Сну не знали наші очі.
Не шкодуєм творчий гарп.
Подивітесь, скільки парт!
Жоден тесля не халтурив,
День і ніч — без перекурів.
Бережіть сумлінний труд.
Не розводьте в партах бруд.
Як буквар, любому книжку,
В чистоті тримайте кришку.
Не видряпуйте імен —
«Ваня», «Коля» чи «Семен».

Школярі гудуть, як бджоли:
— Різать парту? Та ніколи! —
Не висока їй не низька —
Найновішого зразка.
Довгоносий, ясночолий,
Дядько Крук, директор Школи,
Догори підняв крило:
— Діти! Сонечко зйшло!
А у нас — важкі програми.
Попрощаймося з Бобрами.
Щиро дякуєм, майстри,
За нечувані дари! —
Зняв Барвіночок перчину,
Уклонився чин по чину.
До якоїсь парти йде.
— Дядьку Крук! Сідати — де?
Чи на першій, чи позаду?
Всім наукам дам я раду,
Лиш перо візьму до рук.
— Молодця! — киває Крук.—
З ким хотів би ти сидіти?

Ну, хутчіш... По двоє, діти,
Розміщайтесь... і — за труд.
Не люблю нудних маруд.—
Товариство завагалось.
Потім крики, потім галас.
Аж померкнув білий світ.
Як знайти тебе, сусід?
Відіпхнув Горобчик Білку.
Та, ридаючи, на гілку.
Зайчик вигнав Горобця,
Не з того підсів кінця.
Їжаочок не визнав Жабку,
Поколов маленьку лапку.
Жабка — геть від Їжака,
Показавши язика.
Каченя тхора Матюху
В око дзьобнуло щодуху.
Цей заброда із заброд
З'їв Качиний бутерброд!
Світлячок ні з ким не бився,
У куточку загубився,
Бо яскраві промінці
Вдень тримав у гаманці.
А Морська гарненъка Свинка
Прихилилась до Барвінка.
— Пересядь, кому кажу...
Я з Ромашкою дружу!
— Де ж вона?
— Розказуй кожній...
В іншій Школі, у Художній!
Не підходиш і — кінець.
— Ти, Барвінку, дикунець! —
Крук загримав: — Буде кар-па!
Ще не всілась жодна пар-па!
Що за діти, що за клас! —
І крилом по парті — лясь!
Пісня, стрекіт серед глиці.
Гарна пташка — пурх з ялиці.

Дядько Крук, мов чарівник!
— Ось вам класний керівник!
Розмістіть їх, тьотю Сойко,
Хто там хрюкає чи ойка?
Тьотю Сойко, ваш урок,
Мчіть у мріях до зірок! —
Тихе сонечко пригріло.
Добрий Крук розпушив крила
І потяг свій ніс-багнет
На осику, в кабінет.
Сойка, вчителька маленька,
Посміхається, як ненъка.
Що за пір'ячко на ній!
Під крилом журнал шкільний.
Учнів стиха викликає.
Всяк присутній «Є!» гукає
І підстрибує чимдуж.
Вже назвала двадцять душ.
Потім витягла блокнотик.
— Не прийшов маленький
Кротик.
Дві Цибульки й Огірок
Не з'явились на урок...
— Хто пропущений? — питав.
Txір над партою злітав.
І зухвале, і смішне.
— Запишіть-но і мене!
— Хто ж ти будеш?
— Txір Матюха! —
Стиха свиснув, спину чуха.
Ще й надувся, наче міх.
Пролунав у класі сміх.
Txір зарюмсав.
— Що з тобою?
— Маю нахил до розбою...
Взагалі ж, товариші,
Я — кульбабка у душі.
Обіцяю бути чесним.

Хочу стати, тъотю, вченим.
Лину серцем до наук,
Мов до прядива павук,
Буду вчитися сумлінно! —
Та ѹ бубухнув на коліна!
Тъотя Сойка: — Встань, малий,
На підлогу сліз не лий.
Коли знаєш власні вади,
Виправляй їх, діла ради.
Кігті, чуба підстрижи.
— В нього ѹ зубки, як ножі! —
Кинув репліку Барвінок.—
Краще б нам узяти віник
І кусючого тхора
Дружно вимести з двора.
Де твій татечко, кирпате?
Мабуть, краще ѹ не питати?
Це ж попихач трьох царів.
Тричі зрадник погорів! —
Трусонула Сойка чубом:
— Ти не будь, Барвінку,
грубим!
Батько — батьком. Інша річ...
Але сина гнати пріч?! —
Де ѹ беруться владні рухи.—
Може, здібності в Матюхи.
Не годиться і тхорів
Позбавляти букварів.—
Txір хвостом слізинку витер
І — навприсядки. Як вітер!
Ще ѹ наспівує, що зна:
«На городі бузина...»
На бровах почав ходити —
За живіт схопились діти.
Жабка стогне, ледъ жива,
Так регоче: «Ква-ва-ва!»
Всім здалося, що в Зайчати
Губи тріснули трійчаті,

З того сміху Каченя
Дзьоба вже й не зачиня.
Равлик, зойкнувши, спочатку
Перекинувся на хатку,
Потім плюхнув на бочок.
Засвітився Світлячок.
Стало весело й Барвінку,
Їжаючи сів на спинку.
Що шукаєш, те знайдеш!
Засміялась Сойка теж.
Сміх полинув по діброві,
Будьте живі та здорові!
Сміх — це діло непросте.
Хто сміється, той росте.
Сміх почули на городі.
— Товариство, спати годі!
Зникли чари сон-трави,
Веселись, працюй, живи! —
Дід Гарбуз промив очі і,
Випив чистої, з криниці.
Часнику подав ковша.
Пий, душа, гуляй, душа!
Всі кричать:

— Програв, Часниче!
Чуєш — сміх? Барвінок кличе.
Принесіть юному оброть.
Мусить гордість побороть! —
Засміявсь Часник розлого:
— Не проспав. Хвалю малого.
Як скінчиться заняття,
Сяде верхи і — гаття! —
Посміялися й до діла.
Аж земля помолоділа.
Дві Редисочки стрункі
Вишивані рушники.
Кріп за плотом сіно косить,
А Картопля їсти носить.
Ладить Сонях-астроном .

Телескоп свій за вікном.
Пастернак на фіззарядку
Під баян скликає грядку.
Знову сміх. У землю вгруз,
Не зігнеться дід Гарбуз.
Пробудилася й Комора,
Чорне царство Мухомора.
Із своїх глибоких нір
Череватий виліз Тхір.
Сів невмиваний до столу,
З'їв котлету захололу,
Кисляком її запив.
Мовчки думав і сопів.
Раптом бачить — цар на ганку
Ще й веде свою Поганку.
Мастиль усміхом лице,
Округляє черевце.
Тхір на задні скочив жваво.
Цар побачив: — Браво! Браво!
Чим подобається, брат,—
Без мундира, а солдат!
Нашорош, Тхоряко, вуха!
Ти ж у нас як повитуха
І аматор справ шкільних.
Що там чути?

— Дурносміх!
Присягаюся — не вчаться,
Шаленіють, нам на щастя!
Не підвів Матюха мій,
Молоток Матюха, змій! —
Із тхорячого кубельця
В далеч цар направив скельця.
— Бачу... в Школі твій глупак
Викаблучує гопак!
Ну, Тхоряко, вір в удачу.
Знов фельдмаршалом призначу!
Хай регочуть досхочу.
Ще поплачуть. Я навчу! —

Та урвався сміх у Школі,
Як і личить в дружнім колі.
Відпочили трошки й зась.
Тъотя Сойка підвелась:
— В добрім настрої — за діло!
Умокніть перо в чорнило.
Гляньте в зошит. Не спішіть.
Рівні палички пишіть.
Потім — нулики гарненькі.
Це вже вам — не витребеньки.
Щоб була рука тверда! —
Зайчик приснув: — Юрунда!
Що за палички чорнильні?
— Зосередьтесь, будьте пильні.
На папері — жодних плям.
Слава паличкам, нулям! —
Наїжачилися ручки.
Хтось кричить:
— Зомліли пучки! —
Заскрипіло Каченя:
— Дайте інше завдання! —
Їжацок напружив сили —
З-під пера у зошит сіли,
Ніби з власної вини,
Не кілочки, а в'юни.
Зомліваючи, Горобчик
Сучкуватий вивів стовпчик.
Зайчик мірявся чимдуж,
А з пера зіскочив вуж.
Txір Матюха вкрився потом,
Підправляє ручку ротом.
Здоровенний вивів кіл,
Море витратив чорнил.
Стогнуть Білечка і Свинка,
Заболіли лапки, спинка.
Та лягають, вір не вір,
Лиш кривульки на папір.
Ой, нелегко... А в Барвінка

Чисто списана сторінка.
Наче в небі журавлі,
Гарні палички й нулі.
Ще й чаклує: — Скоромовка
Б'є у лоб Тхора і Вовка!
А, БЕ, ВЕ, ГЕ, ДЕ, ЖЕ, ЗЕ —
Пощастиль, то й повезе!
Вивчу знаки розділові
І склади у кожнім слові.
І, КА, ЕЛ, ЕН, О, ПЕ, ЕР!
Знаю азбуку тепер.
Десь і оклик, і дві крапки,
І лапки, пташині лапки.
ЧА, і ША, і ЩА, і Я!
До наук охочий я... —
Допоміг писать Матюсі,
Світлячку — в такому ж дусі.
Вже не пише Світлячок
Замість палички — гачок!
Мовить вчителька привітна:
— Ця робота — необхідна.
У науку перший крок.
Так і в космос, до зірок... —
Ось і Дзвоник закалатав,
Мідним билом забалакав:
— Дзень-дзелень,

дзілінь, дзілінь,

Дітвора, перепочинь.
Дзень-дзелень, у час перерви
Заспокойте в іграх нерви.
З'їжте грушку й пиріжок!
Ну, хутчіш на моріжок! —
За Барвінком — тхір Матюха,
Зайчик, Білка-чепуруха,
Жовтороті Горобці —
В луг, до річки напрямці.
Ось летить окаста Бабка.
По землі стрибає Жабка.

Поряд тягнеться Равлюк
І Світляк, смішний малюк.
Їжа чок відстав спочатку,
Та зібгався в коліщатко,
Покотивсь між буйних трав,
Товариство наздогнав.
Закричав він: — Кучка мала! —
Мала кучка не дрімала.
Txір упав на Їжака,
Простеливші піджака.
Зверху — Білочка і Свинка.
Навалились на Барвінка
Жовтороті Горобці,
Павлик-Равлик і Зайці.
Зверху випросталась Бабка,
Підстрибнула поряд Жабка.
Поміж ними — Світлячок,
Оксамитовий бочок.
Той, хто вміє працювати,
Може всмак погарцювати
По усміхнених лугах.
Є тут правда і в ногах!
Зняв Барвінок черевики,
Геть відкинув, мов навіки.
Бігав, козликом стрибав,
Не злічити всіх забав.
Та помітив, як Матюха
Зайченя схопив за вуха.
Хукнув, хекнув гаряче
І жбурнув через плече.
Приземлилось, бідне, вдало,
Та з досади заридало.
— Що ти робиш, здоровань?
Кинув Зайчука у твань! —
А Матюха: — Ну, держіться,
Я навчився джіу-джитсу.
Хто сміливий — піdstупи.
Укладу усіх в сиопи! —

Іжака крутнув за ніжку.
Бух! — на Равликову хижку.
— Я віднині заводій! —
Підійшов Барвінок: — Стій!
Джіу-джитсу — спорт сміливих,
А не козликів драчливих.
Слабших кривдити не смій —
Ось девіз, Матюхो, мій.
Схаменися, ще не пізно,
Бо рука моя — залізна! —
Txір підскочив: — Ну, давай! —
І посунув, як трамвай.
На початку ж поєдинка
Він за руку хвать Барвінка.
Хукнув, хекнув гаряче
І жбурнув через плече.
Той би впав, як жолудь з дуба,
Та уп'явсь тхорові в чуба.
Дві руки, одна рука,
Наче крила вітряка.
П'ять разів перекрутися,
Поки долу опустився.
Ухопив тхора за хвіст,
Перегнув його, як міст.
Заволав бешкетник бравий:
— Ой, Барвінку, я не правий!
Швидше чуба відпусти.
Визнаю, звитяжець — ти!
— Як за кривду будеш биться,
Джіу-джитсу теж не криця!
Заступатись — інша річ.
Хуліган, з дороги пріч! —
Білка пlesнула в долоні.
Зайці здиблились, мов коні.
Прокричали Горобці:
— Мир і дружба! Молодці!
Час би вже й перекусити.
— В купу вузлики несіте! —

Білка скатерку взяла,
Стеле біля джерела.
Їжа чок несе з торбини
Десять груш і півхлібини.
Жовтороті Горобці —
Ще теплесенькі млинці.
Каченя — паштет із ряски.
Жабеня — кільце ковбаски.
Павлик-Равлик —

шинки шмат.

Бабка — тістечко й салат.
Білка — смажені горішки,
Три вареники, дві шишки.
Симпатичний Світлячок —
Повну жменю гниличик.
Від Зайців —

смачна морквинка.

Молочком частує Свинка.
У Барвінка — свіжий сир.
— Їж, пташино,

пробуй, звір! —

Тхір Матюха витяг сало,
З торби брилою звисало.
Солонини два кіла
Теж данина чимала.
Став окрайцем жонглювати,
Підкидаючи, співати:

— Віддай сало, віддай мак,
Налітай, хто має смак! —
Підкидає вище й вище,
То наспіве, то свище.
Встав Барвінок: — Припини!
Ми ж не трутні, не пани!
Хто працює — хліб шанує,
Зроду крихти не змарнує.
Хліб — це дивень. Диво з див.
Труд це диво породив.
Дід Гарбуз і всі городні,

Хлібодари благородні,
Наче сонце, люблять хліб.—
Тхір промимрив: — Знову влип!
— Зрозуміло? Виправляйся,
Лапки мий і заправляйся.—
Скоро дзвоник. До ріки!
Тягне Білка рушники.
Вмили лапки, вмили рильця,
Вмили дзьобики і крильця.
Змили геть чернило й піт,—
Народилися на світ!
Жабеня пірнуло з кручі
В голубі глибини щучі.
Горобці — за Каченям:
— Ех, поплавати б і нам! —
Скоро бемкне мідне билко.
Рушничок підносить Білка.
Не скупався тільки тхір,
Задивився в синьовир.
Та воно ж, напевне, зроду
Не пірнало в бистру воду!
Ринув гурт з усіх кінців
І Зайців, і Горобців.
Реготали, цвірінчали,
Ухопили, розкачали,
Бух! — у сонячну купіль.
Теплі бризки звідусіль.
Аж забило дух Матюсі.
Зранку тхорик був не в дусі,
Та водиця змила гнів.
Дригнув лапкою, поплив!
Він уперше заздрив рибі.
Кинув: — Хороше, спасибі! —
Скільки бруду у звірка,
Аж потемніла ріка!
Встало райдуга над світом.
З дивовижним апетитом
Спорожнили казанок.

Щось не дзенькає Дзвінок.
Вже перерва всім набридла,
Відпочинок, як повидло:
Дороге, смачнё сси,
А багато не з'їси!
Чапля сіла край копиці.
Гострі блискають очиці.
Ніс, як ножиці, стримить.
Підстриже й ковтне за мить.
Проскрипіла: — Милі дітки,
Правда ж, гарно в Чаплі-тітки?
Все мое — стіжки, й лути,
Й болотини павкурги.
Маю вдосталь їсти й пити.
Не спішіть до Школи, діти!
Знову — партя, вчителі,
Кляті палички й нулі...
Чи не краще — вільна воля
Між зеленого роздолля,—
Де володар всяких чар
Мухомор, великий цар?
В нього око — соціоліне.
Всяк до нього носом лине,
Бо в господі — добрий лад.
Замість хліба — мармелад.
У розкішному палаці
Мухомор же знає праці.
А поганки й бур'яни,
Мов на продаж кабани!
Там книжок немає й сліду,
Сплять і в будень до обіду.
У неділю мудрий цар
Всіх скликає на базар.
Метикують громадяни,
Хто кого хутчіше обмане,
Збуде з рук гнилій товар.
Це вам, братця, не буквар!
Навчимо вас торгувати,

Мухомор за вами стежить.
Дружній клас його бентежить.
Наші книги дорогі —
То для нього вороги!
Підіслав Сорок хитрюющих.
Підхопили Дзвін — і в кущик.
Потім — вгору, на сосну.
За Дніпро чи за Десну!
Тільки мелькнули хвостами
Над далекими світами!
Найсумніша із новин,
Пропадає вірний Дзвін!
— Пропадає! Пропадає! —
Жабка мало не ридає.
— Пропадає, пропада! —
Бабка зойкнула: — Біда!
— Пропадає-дає-дає! —
Вітерець луну гойдає.
— Пропадає, пропаде,—
Не знайти такий ніде!
— Дає-пропа, дає-пропа! —
Мов комарики з окропа!
Тут Барвінок заволав:
— Що ми робим? Ловим гав!
Поки стогнем,— довгохвости
Шлють нам дульку з високості!
Гей, Ромашко, де той птах —
В Кончі-Заспі чи в Плютах?
Чи понесло вражу птицю
За ставки, в Пущу-Водицю?
В Рогозів чи за Лютіж?
Братя, думаймо хутчіш!
Північ, південь? Схід чи захід?
Наступати — перший захід.
На Плюти! Вперед, Зайці!
На розвідку — Горобці!
Ось наказ — не цвірінчати!
Решта всі — стають на чати.

Іжаченко — біля парт.
Придивлятись пильно варт,
Щоб не з'їла вража сила
Олівці, книжки, чорнила.
Світлячка в похід берем,
Десь присвітить ліхтарем.—
Txір Матюха взявся в боки:
— Не в Плюти летять Сороки.
Має напрям їх політ
Лиш до Глибівських боліт.
Наш Дзвінок
прикриють дрюччям
У ярку, під Сухолуччям.
Добре знаю ті місця.
— Ну ѿ Матюха, молодця!
— Коню мій! —
гукнув Барвінок.
Вірпий кінь, як після, виник
За Ромашним конем.
— В путь-дорогу! Доженем! —
Ось уже ѿ Нові Петрівці,
Під хатами чорнобривці.
Ген, у вибалку, Лютіж.
Димер, Глибів. Ще хутчіш!
Мчали верхом, мчали низом,
Щось задзенькало над лісом.
Заховалися в ярок.
Бачать в небі двох Сорок.
Тягнуть Дзвоника шкільного.
Не доскочiti до нього!
Але в небі — дядько Крук,
Під крилом тримає дрюк.
— Віддавайте миром Дзвона,
Бо з царя злетить корона! —
ТЬотя Сойка між хмарок
Атакує теж Сорок.
— Віддавайте Дзвін, Сороки,
Без крутійства, без мороки!

— Відчепіться, що таке?
Дзвоник царський, стре-ке-ке! —
Заволав Матюха з гірки:
— Приземляйтесь, бузувірки!
— Стреке-ке! Рятуймо Дзвін.
Це ж Матюха! Точно цин! —
Опускаються Сороки,
Розбишаки білобокі.
На землі кладуть Дзвінок
І пускаються в танок.
— Стреке-ке! Здоров, Матюх!
Вкрали Дзвоника і — глухо!
Нами виграна борня,
Поряд з нами — Тхореня! —
А з кущів летить Барвінок
(Вирина з-за їхніх спинок),
Хватъ розбійниць за хвости!
Закричали: — Відпусти!
Стреке-ке! Ми царські слуги!
— Утікайте, недолугі.
Із поганого царя
Не зробити й дзвонара! —
І прогнали з шумом, з грюком.
Поряд сіли Сойка з Круком.
Обнімають всіх підряд.
Став загін, мов на парад.
На уроки час дзвонити.
Але Крук промовив: — Діти,
В нас — історія. Про Дзвін
Вам бувальщину повім.
Дідусеї років триста.
Мова срібна, мова чиста
В бойового трударя.
Він родився, мов зоря,
Із турецької гармати.
То була жорстока мати.
З неї виплавили мідь,
Щоб могла добром дзвеніть.

Прокалатав Дзвоник дзвінко.—
І Ромашечці, й коню
З насолодою дзвоню.
Слава Равлику в хатинці
І Морській ласкавій Свинці.
Першокласникам Зайцям,
Щебетливим Горобцям!
Слава Білочці казковій,
Бабці, Жабці, Іжакові,
Каченятку, Світлячку
Ще й Матюсі-диваку! —
Неважаючи на втому,
Жваво їхали додому.
Веселіше, ширше крок!
І перерва — теж урок...
Дядько Крук сказав Ромашці:
— Залишайся, доню, в казці!
Від душі тебе зову
В нашу Школу Лісову.—
Сойка теж — крилом за плечі:
— Будеш святом для малечі.
Помагатимеш мені,
Викладатимеш... пісні.
Вчи школяриків співати,
Танцювати й малювати.
Без прекрасного в серцях
Сума знань — холодний цвях! —
Аж зашарілась Ромашка.
— З хлопчаками дуже важко...
Їм би тільки — стук та грюк.
— Допоможем,— кинув Крук.
Школярі гукнули: — Слава!
Вчи нас, дівчинко білява! —
Лиш Барвінок-витівник
Підійшов, за кіску — смик!
— Став п'ятірки! Став п'ятірки,
Бо в город покотим з гірки!
— Сперш п'ятірки зароби,

Щоб рясніли, як гриби! —
Бемкнув Дзвоник —
тиша в класі,

Дисципліна у Ромасі.

Владно вчителька мала
З нот навчання почала.

Шпак, за браком піаніно,
Гамму висвітлив сумлінно.

— ДО! РЕ! МІ! ФА! СОЛЬ!
ЛЯ! СІ! —

Повторили гучно всі.

— До! — Барвінок вивів
ладно.

— Ре! — Матюха втяв
надсадно.

— Мі! — мімікнули Зайці.

— Фа! — зітхнули Горобці.

— Соль! — гукнула Жабка
дзвінко.

— Ля! — це Білочка і Свинка.

— Сі! — без жодного сучка
У трудяги Світлячка.

Так ретельно брали ноти,

Ніби мчав загін кінноти.

Ну, до чого ж голосні!

Ноти — знаєм. А пісні?

Скільки їх — співанок різних,

Щиро сердих, милич, ніжних.

Повних радості й журби,

Сміху, смутку, боротьби.

Як немає в серці пісні,

Почуття і думи — пісні.

Без пісень — бліді вуста,

Цвіль в очах. Душа пуста.

Школярі, ставайте в коло.

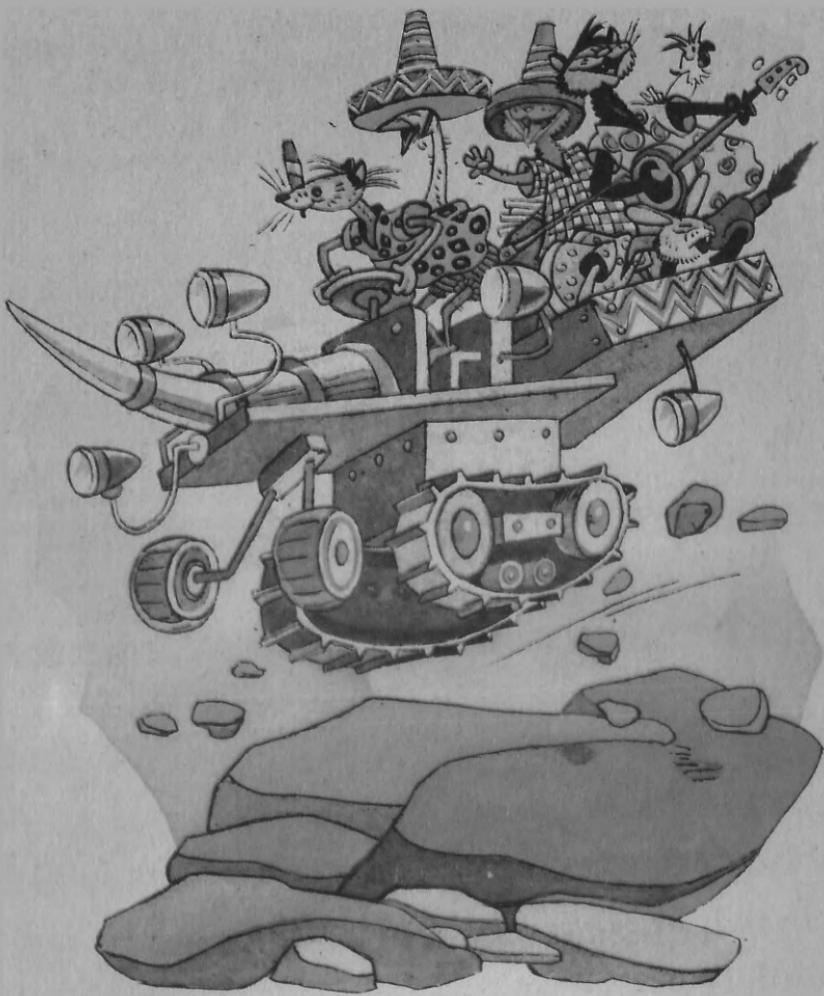
Проспіває кожен соло.

Гарну пісеньку свою,

Недоступну й слов'ю!

Гарно, високо беріте,
Слухай, Школо, слухай, світе!
Загриміли кришки парт,
Піснярі спішать на старт.
Жабка вистрибнула перша.
В неї ротик, наче верша,
А приємний голосок,
Аж заслухався лісок.
«Ой, не світи, місяченьку...» —
Проспівала гаряченько.
Потім вийшов Іжачок,
Ліву лапку — під бочок.
Покотив, неначе з бочки:
«Посіяла огірочки...»
Бабка кирильцем повела,
Золотим, як ковила,
Наче пташка в день весни,
Проспівала «Ясени».
В Зайця голос непутячий.
Але слух чи не найкращий.
Очі — вгору. Піт з чола:
«Дівка в сінях стояла...»
Мов струна, тремтіла Свинка,
Ніби в горлі порошинка:
«Полюбила Петrusя,
А сказати боюся...»
Павлик-Равлик довго м'явся,
Рот чомусь не відкривався.
Потім вивів хоч куди:
«Постав хату з лободи...»
У Барвінка — пісня власна,
Скоромовка, вельми красна:
«А, БЕ, ВЕ, ГЕ, ДЕ, ЖЕ, ЗЕ —
Пощастиль, то й повезе!
Вивчу знаки розділові
І склади у кожнім слові,
Крапку, кому і тире
В нас і Тхір не відбере!

Десь і оклик, і дві крапки,
І лапки, пташині лапки.
І, КА, ЕЛ, ЕН, О, ПЕ, ЕР,—
Знаю азбуку тепер.
Співомовка, скоромовка
Б'є у лоб царя і Вовка.
ЧА, і ША, і ЩА, і Я!
До наук охочий я...»
В коло вищали й Матюху.
Засопів, набрався духу.
Підстрибнув і заревів,
Наче тисяча корів.
Школярам заклало вуха.
Землетрус чи завірюха?
Ще й затішався співак,
Ніби з прийшлих задавак.
Від напруженого реву
Затрусилися дерева.
Шугонуло листя з віт,
Аж здригнувся білий світ.
Обізвалася Комора,
Темне царство Мухомора.
Закрутились Бур'яни,
Як ошпарені в'юни.
Вили, патлами трусили.
Мухомор гукнув щосили:
— Ну й Матюха, молодця!
До душі нам пісня ця!
— Змовкини, друже,
як не сором! —
Школярі сказали хором.
І Ромашка: — Годі мук,
Виключай хутчіше звук! —
Та Матюха не вгавас,
Ще крутіше завиває,
Не стерпів Барвінок — стриб!
Співака в обійми згріб.
З голови зірвав перчину,

Мчить машина чудернацька,
Різних фар на ній багацько.
Ніби танк чи всюдихід.
Мов викашилося бронхіт.

Біля Школи — стоп машина,
Темно-синя, мов ожина.
В ній — туристи звідусіль...

Всі в заморській одежині,
Всі кричать, мов одержимі.

Бойову свою шапчину,
Із розгону рот закрив
Найгучнішому з тхорів.
Стало тихо, як у вусі,
Просвітліло в лісосмузі.
Все немовби ожило.
Пробурчав Матюха зло:
— Проспівав я... не народну,—
Найновішу, в світі модну.
По транзистору звучить.
Вам би всім її завчить!
Ви про бітлів не чували?
Ех, невігласи, чували!
Відчуває той нове,
Хто по-їхньому реве! —
Засміялася Ромашка:
— Увібрал, як промокашка,
Іноземний ультразвук.
Не для радості — для мук.
В тім краю, де виуть бітли,
Квіти щастя не розkvітли.
От і виуть, як вовки,
Здичавілі співаки.
Заспіваймо нашу — хором!
Ну, Барвінку...—

І над бором
Гарна пісня попливла,
Повна світла і тепла.
Потім буковки писали.
На перерві знов гасали.
Берегли почесний Дзвін.
І трудився чесно він:
«Дисципліна, дисципліна,
Праця радісна, сумлінна...»
Брались літери в слова,
Розкриваючи дива!
Ось і речення в рядочках
Застибали по листочках.

Густо прялося письмо,
Мов творилося само.
Сойка-вчителька раділа —
Менше правил, більше діла!
Слались весело думки,
Наче з кострика димки.
Прислухайсь — одна умова.
Справжнє чудо — рідна мова.
Буква — музика жива.
Пружні клавіші — слова.
Тьотя Сойка диктувала,
Ніби зерном засівала.
Сто рядочків букваря,
Потім вірші з «Кобзаря».
Далі й каже: — Люbi діти,
Кожен... казку напишіте.
Не підслухану, свою.
Я піду... Роси поп'ю.
— Що нам казка? —

кинув сухо,

Зуби вишкірив Матюха.—
Зіпсую листок дарма.
В мене вигадки нема!
Це ж не діло — побрехеньки.
Ми вже, Сойко, не маленькі.
Де письменницький талант?
Нам задачку чи диктант.—
Трусонула Сойка чубом:
— Казку ми з дитинства любим.
Перша вчителька — вона!
В казці — мудра таїна.
Дух народу в ній зоріє.
Казка — усмішка і mrя.
Їй вклоняється Архімед,
Кожен вчений і поет.
Вчіться казку розуміти,
Фантазуйте сміло, діти,
Від городу до зірок.

Ваша казка — теж урок! —
Розгорнув листочка Тхорик,—
Син Тхоряки виріс, творить,
Аж змінився голосок!
«Якось раз через лісок...» —
І замовкнув здоровило.
Щось у лісі заревіло.
Закурився путівець,
Звівши казку нанівець.
Мчить машина чудернацька,
Різних фар на ній багацько.
Ніби танк чи всюдихід.
Мов викашлює бронхіт.
Біля Школи — стоп машина,
Темно-синя, мов ожина.
В ній — туристи звідусіль.
Крук з гілляки:

— Хліб і сіль! —
Всі в заморській одежині,
Всі кричат, мов одержимі.
Дві Індички, два Кролі,
Розмальовані брилі.
Два Коти, як фантомаси,
Розминають мляво м'язи.
Два чубаті Какаду
Верещать: — Хау ду ю ду! —
Їх водій, Пацюк вусатий,
Біля парт почав гасати.
— О, це Школа Лісова!
Ваша вчителька — Сова?
— Ой, не звіть так тъютю Сойку!
— Хто носитиме ковбойку?
Можна — джинсовий костюм! —
Не валізка в нього — ЦУМ.
Дві Індички-молодички
Не шкодують кінострічки.
Фотокамери — в Котів.
Клац — і далі полетів!

В Ікакаду — запитань сотні:
— Ваші хатки — не висотні?
— «Кока-кола» є у вас,
Чи п'єте холодний квас?
— Зараз краще, ніж учора?
— Де тут царство Мухомора?
Нам би треба теж туди,
В Мухоморові сади!
— У болоті — вільго, слизько,
Замість яблунь — бур'янисько,
Всі поганки цих широт.
Краще їдьте на город!
— О, город! А що це значить?
— Хто подивиться — побачить!
Ви самі — з яких країв?
З гір високих чи з гаїв? —
Закурив Пацюк «Гавану».
— Ми — з-за моря-океану
Прибули на кораблі
З чудернацької землі!
Гей, Коти,
    включіть транзистор! —
Покрутив хвостатий містер —
Вибухово гримнув джаз,
Аж хитнувся перелаз.
Підхопив Пацюк Індичку,
Крутонув її, мов тичку.
Чорний Кіт, задерши хвіст,
Ікакаду повів на твіст.
Друга птиця, кахи-бухи,
Підлетіла до Матюхи.
Прокрипіла гучно: — Пліз! —
Потягла, неначе віз.
Потім гості реготали,
Воду нахилки ковтали
З розцяцькованих баклаг.
— Довгий шлях!
    Веселий шлях! —

Пропищав Пацюк: — Малята,
За гостину буде плата.
Не зарплата — сувенір
Із моїх заморських нір.
Нумо, спробуйте жувачку! —
Простягнув Матюсі пачку.—
Тільки порівну діли.
Ремигайте, як воли!
Та не бійтесь — чиста гумка.
Пожуєш — гостріша думка.
Цілий день одну їси.
Додає лицю краси! —
Всі поглянули на Крука.
Проскрипів:
    — Заморська штука...
Пам'ятайте, це не хліб.
Не пускайте з рота вглиб! —
Білка жуйку надкусила,—
Зубки витягнуть несила.
Клюнув жуйку Горобець,
Процвірінькав:
    — Не хлібець! —
Зайчик мовив: — Наче з вати.
Краще моркву пожувати! —
Жабка стогне, як німа,
Нє вгрізе — зубів нема!
В'ється Бабка, плаче Бабка,—
До губи прилипла лапка.
Кілька гумок навмання
Проковтнуло Каченя.
Перелякане до краю,
Тихо кряче: — Помираю...—
Заболів у Білки зуб,
Двічі видерлась на дуб.
Та погляньте на Матюху,—
Крутить жорнами щодуху.
І Барвінок — наздогін:
Гумку — в рот, бере розгін.

Деренчать під вухом кості,
Швидше, швидше —
    аж до млости.
Кожен тисне на своє,—
Хто кого пережує!
Все ж Матюха крепше меле
Ще й прискорює, ой леле!
Б'уться гості об заклад,
Переможцю — шоколад!
Сойка дзеркальце підносить.
— Позирни, Барвінку! — просить.
Глянув хлопчик — що за тип
Перед ним до скла прилип?!

Дурнуватий, кривогубий...
— Пізнаєш, Барвінку любий?
— Та невже це я? Кумедъ! —
І Барвінок гумку — геть.
Засвітились карі вічка,
Схожий знов на чоловічка.
Він Матюсі радить: — Кинь.
Ти ж не волик і не кінь!
Викинь з рота гумку-жуйку,
Посолоджену буржуйку.
Гляньте, як отетерів
Найпорядніший з тхорів! —
Взявсь Матюха гальмувати,—
Утомився й він жувати.
А спинити — сил нема,
Ходить щелепа сама.

Ходить швидше, ходить зліше.
Бідолаха пріє, чмише.
Може, в гумці сто пружин
Чи якийсь заморський джин?
Учинивсь такий гармидер!
Ледве жуйку з рота видер.
Просвітлів і дав зарок...
От вам — ще один урок!

Мовив Крук: — Шановні гості,
Довгохвості й куцохвості!
Чи надовго цей візит? —
Пропищав Пацюк: — Транзит!
Нам тепер до Мухомора!
Обіцялись бути вчора.
Маєм кілька телеграм.
Покажіть дорогу нам!
— Покажіть! — до них Індички
Шиї тягнуть, наче свічки.
— Поможіть, — нявчать Коти,—
Мухоморчика знайти!

Какаду снуються: — Діти,
Крізь болото проведіте! —
Лиш похнюплені Кролі
Мовчки влізли під брилі.
Крук замислився і каже:
— Ми не ходим в царство враже!
Там і пліснява, й шільма,
Шкідників усяких тьма —
Хижя гусінь, різна кузька.
Все живе для них — закуска!
Істъ городи зграя ця
Від листка до корінця!
Бій приймаємо щороку.
Тут б'ємо. До них — ні кроку.
От хіба що син Тхора...
Поки — там його нора.
Вас провів би без мороки,
Але в нього — ще уроки... —
Наїжачився Пацюк:
— Ваше слово мов остюк!
Будем ждати, скільки духу,
Поки звільните Матюху!
— Вам би треба в «Інтурист!»
— Пан директор — гуморист! —
Мовить Сойка: — Ми сьогодні

Скоротить уроки згодні!
Ти, Матюхो, вільний теж.
Чи поїдеш, чи підеш? —
Звів Матюха вічка млисти:
— Краще б я лишивсь на місці!
Ой, набридли ті краї,
Де клекочутъ шахраї!
От якби разом з Барвінком...
Це було б геройським вчинком...
Сміливіш і веселіш! —
Тут Ромашечка:
— Облиш!
У Барвінка — вдача хвацька,
Але ж зуби в твого батька... —
Загорівсь Барвінок враз:
— По машинах! Жміть на газ!
— Бережись! — кричить Ромашка. —
Мухомор — не черепашка!
Край болт гостей полиш,
Навпростець вертай хутчіш! —
В хащі порснула машина,
По віконцях б'є ліщина.
Гости — скельця до очей.
— Джунглі! Тропіки! О'кей! —
Ця машина всюдихідна
Похвали і справді гідна.
По дорозі за любки
Викорчовує пеньки.
Тут дороги не найкращі.
Мухомор заліз у хащі,
В кислу землю на аршин
Від городів і машин!
Він з путі очей не зводить.
Хто там їздить, хто там ходить?
Чи не чутно тракторів
Серед пусток і ярів?
Ось помітив — ну й картинка! —

Із кабіни — ніс Барвінка!
Затремтів, як липка, цар,
Заломило скроні, жар!
Щось натиснув, і сирена
Загула, мов навіжена.
— Будяки і Лопухи!
Перекрити всі шляхи!
Довгоносики — в розвідку,
Підозрілих — на замітку! —
Скрізь по коліях Жучки
Повстромляли колючки.
По незримій магістралі
Всюдихід стрибає далі.
Ось в кутку один з Кролів
Тиху пісеньку завів.
А в Барвінка — пісня власна,
Скоромовка, вельми красна:
«А, БЕ, ВЕ, ГЕ, ДЕ, ЖЕ, ЗЕ!
Пощастиль, то й повезе.
Вивчу знаки розділові
І склади у кожнім слові,
Крапку, кому і тире
В нас і Тхір не відбере!
Десь і оклик, і дві крапки,
І лапки, шташині лапки.
І, КА, ЕЛ, ЕН, О, ПЕ, ЕР,—
Знаю азбуку тепер.
Співомовка, скоромовка
Б’є у лоб царя і Вовка.
ЧА, і ША, і ЩА, і Я!
До наук охочий я...»
Підхопили й гості пісню,
Аж замало стало кисню.
Пісня — краще, ніж мовчать.
Так і азбуку завчать!
Враз лунає:
— Стоп, машина! —
Хто кричить? Яка причина?

На пеньок Барвінок — стриб!
В колії — знайомий Гриб.
У руці — дубець строкатий.
— Об'їжджай, проколеш скати!
Цар наштрикав колючик.—
Доповів Боровичок.
Пропищав Пацюк: — Дурниці.
В мене скати, наче з криці.
Чуєш, б'ють, немов обух! —
Враз під колесом — бубух!
Наче хтось підклав фугаску.
Ось поставили запаску
І — назад. Об'їздом в ліс,
Бо не вистачить коліс!
Мчить машина іншим шляхом,
Під зеленим тъмяним дахом,
Вже й болото, твань сира.
На путі — крута гора.
Чорна, ніби обгоріла.
А в гори тієї — рило
Із рожевим п'ятачком.
І позаду — хвіст гачком.
Ніжно рохка, мрійно хрюка...
Давній друг, кабан Захрюка!
Наче грім серед дібров:
— Ну, Барвіночку, здор-ров!
Як живеш? Пізнав старого?
Перекрив я вам дорогу,
Бо спотворена вона,—
Крутосхил, трясовина.
За осиками — Комора,
Чорне царство Мухомора.
Вовчі ями на шляху
Приховали смерть лиху.
Я б не радив і туристам,
Щоб навік не зостались там...
Тягне їх у будяки,—
Чи вони й самі такі?

Дорогий ти мій комарик...
Ще ж малий, а вже — школярик!
Ось гостинчик... Барбарис...
Як ти здорово підріс! —
Зачаровані Індички
Не шкодують кінострічки;
Лісовий гіпопотам
У гурті заморських дам!
Закричав Пацюк у рурку:
— Мухоморе, хитрий турку!
Придивись, це я — Пацюк!
Заморив нас твій ланцюг! —
Миттю поряд сіла Чапля:
— Є терпіння хоч би крапля?
За хвилину Мухомор
Вам відкриє семафор!
Просим вибачення, гості...
Ваші гіди — ой, не прості! —
Розступився очерет.
Пропищав Пацюк:

— Вперед! —

Тут Захрюка рохнув грізно:
— Злазь, Барвінку, ще не пізно!
Пропадеш у царстві зла...
Та машина вже пішла.
Порівнішала дорога
Біля царського порога.
На два боки — Будяки,
Животи, як бурдюки.
Випинають груди хвацько.
Довгоносиків багацько.
Бачать гості й земляка,
Колорадського Жука.
Жваво скочив на піdnіжку,
Аж набив на лобі шишку.
Проскрипів не до ладу:
— Хай живе «хау ду ю ду!»

— Пацюкам заморським — слава! —
Прогуділа варта брава.
Дмуть у труби Павуки
І Жуки-гнойовики.
Трос лопнули з натуги,
Найревніші царські слуги...
У солодкому чаду
Дві Індички й Какаду:
— Будяки — такі люб'язні
І червоні, наче з лазні! —
Сподіваються Коти
Шашлика з мишай спекти.
Паючик роззявив ляпку,
Підійняв вітально лапку,—
Мов на конику жокей.
Зрідка кидає: — О'кей! —
Розбирав сміх Барвінка.
— Глянь — вояки. Дисциплінка.—
Ледь не голі Бур'яни —
Павуки їм тчуть штани.
Тлустий Жук із Колорадо
Хоботком ворушить радо.
— Що з-за моря привезли?
Розпакуйте вузли! —
Підпихнув Пацюк Жучиська.
На плацу — ще більше війська.
Ось і палац на горбі,
Коло трухлої верби.
Мухомор сидить на троні,
Вказівним копає скроні.
Печериця біля ніг,
Плаття біле, наче сніг.
Біля правої руки —
Горді Лжеборовики.
А ліворуч — молоденці
Лжегрузди і Лжеопеньки
Чарував Поганок зір
У новім мундирі Тхір.

Цього ранку цар в палаці
Повернув звання Тхоряці.
Командир будячих лав
Навіть сина не впізнав.
Та здаля уздрів Барвінка,
Око блиснуло, мов фінка.
Пробасив старий гендляр:
— Я фельдмаршал...

Ти — школяр! —
Всюдихід напружив гальма.
Зліз Пацюк. Дорога дальня.
Йде до трону спроквола.
Гострий писок, мов стріла.
Мляво кинув:

— Драстуй, царю!
Відпочити б... Тільки й марю...
Ти — водій. І я — водій.
Я посиджу, ти — постій! —
Мухомор підвівся з трону,
Ніби з'їв три ложки хрону.
Але усміх не згасив.
— Сядь! — люб'язно запросив.
Осідлавши царське крісло,
Паючик поглянув кисло
На царицю, на Тхора,
Що здіймався, мов гора.
Пропищав: — Краса і сила!
Хто фельдмаршал? Цей бусило?
Де салют на нашу честь? —
Цар кивнув. Тхоряка:

— Єсть! —
За парканом, з-під повітки
Гучно вдарили зенітки.
Запитав поштиво цар:
— Що привіз на мій базар? —
Аж підскочили Індички —
Іноземні молодички.
Ніжно нявкнули Коти,

Задираючи хвости.
Какаду на все подвір'я
Прокричали: — Маєм пір'я!
Джинсів зо три клумаки,
Жупани на всі смаки!
Маєм жуйки дві валізки!
А недоїдки й огризки
Віддаєм в кредит і в борг! —
Починаймо швидше торг! —
Загула Комора люто:
— Чим платить? Яка валюта?
— Жупани, сім пар штанів —
За насіння бур'янів!
Вісім порхавок — за жвачку, —
Не за всю, за кожну пачку,
Модний галстук за одну
Повну шапку дурману!
За сигару — ківш рицини.
Вмить Пацюк розмітив ціни.
Проскрипів на вухо цар:
— Не скупися на хабар! —
Будяки, зухвалі й ситі,
Почали бур'ян трусити.
Потім рушили в лісок —
Свіжих порхавок мішок!
Лопотіли гості радо:
— Ельдорадо! Ельдорадо! —
Певне, десь там для ланів
Нестачало бур'янів...
Дав команду цар-владика —
Почалась торгівля дика.
Обідрали на ходу
Жовте пір'я з Какаду.
Для цариці — модні пера!
Мухомор нап'яв сомбреро.
Txip, схвильований до сліз,
У подерті джинси вліз.
Сьюронувши «кока-коли»,

Повела ватага коло.
Гелготіли, мов дяки,
Здичавілі Будяки.
Усміхнувсь Барвінок гірко!
— Ось, Матюхо, іхня мірка,
Царства миршавого плід.
Утікаймо з цих боліт! —
І Матюха мовив: — Гидко...
Відрікаюсь. Будь за свідка.
Біля Школи, при вербі,
Нірку вирию собі... —
У кущі метнулись хлопці,
Але Тхір їх мав на оці.
Не прогавив лиходій.
Закричав: — Барвінку, стій!
Маю курку, борщ з квасолі.
Не цурайся хліба-солі...
Ще й узвару наварю,
Гостем будь. Корись царю... —
Мухомор кивнув привітно,
Не спішив сваритись, видно.
Посміхнувся й Пацючик:
— Упіймались на гачок!
Ну, Барвінки, юні друзі,
Погостюйте в цій ярузі! —
Це почувши, Будяки
Опустили шпичаки.
Цар підняв вітально руку.
— Бачу в цьому... запоруку... —
Зняв сомбреро з голови,
Покрасуйтесь в ньому й ви! —
І Барвінку капелюха,
Мов мішок, нап'яв на вуха.
Будячиська навкруги
Заіржали: — Ги-ги-ги!
— Ну й зігрів! — озвавсь Барвінок. —
Що й казати, царський вчинок...
Це сомбреро — вам, вітри! —

І пожбурив бриль з гори.
Страшно, що тут почалося.
Цар казився, рвав волосся!
— О, сомбреро! Як посмів?
Спопелить тебе мій гнів! —
Батько Тхір схопив Матюху.
— Сам позбав Барвінка духу! —
А синок йому на те:
— Відійдіть! Чому вчите?
— Геть у нору! Схопиш паска!
— Це єдина ваша ласка!
Школа — ось моя сім'я.
Казка в кожного своя!
І не жити їй в болоті...
— О мій сину, плоть від плоті!
Краще б ти у люльці всох! —
Крикнув цар: — Беріть обох!
І в дупло верби старої.
Там побачимо. Герої! —
Підійняв Барвінок спис.
— Тільки спробуй, піdstупись! —
Пліч-о-пліч Матюха з кием.
— Будяками плац засієм! —
Будяки — з усіх боків.
Більше й більше шпичаків.
Знов забігали Індички,
Не шкодують кінострічки.
Апаратом Кіт рябий
Теж заклацав. Справжній бій!
Улушив Барвінок списом,
Аж пішла луна над лісом.
Натесав за мить кілків
Із дебелих Будяків.
І Матюха в'ється змісм,
Сто папах збиває кием.
Чи відіб'уться, чи ні,
Адже стільки будячні!
Налітають з косогору,

Саме в цю тривожну пору
Вдалині почувся Дзвін,
Промовляв розлого він:
— Ой, Барвіночку рідненький,
Довгі в тебе походеньки!
Мухомор тебе завлік,
Щоб згубив ти часу лік.
На город наслав він гусінь,
Рятувати якось мусим!
Нам без тебе — хоч заплач,
Ти ж і воїн, і сурмац! —
Мухомор кивнув Тхоряці:
— Годі грatisя у цяці!
Знай, незламний патріот,
Що конає твій город!
Від старого Гарбузенка
Насінин лишилась жменька.
Від сердеги Часника —
Тільки чуб і півзубка.
Від музики-Пастернака
Не зосталось навіть знака.
Від Картоплі — лиш мундир,
Що аж світиться від дір.
Від Редисочок — дві кіски,
А від Хроника — обрізки.
Жовтий хвіст від Огірка,
Від Квасолі — півлистка.
Залишайся краще з нами,
Оселяйсь між бур'янами.
Глянь, які здоровані,
Не рівня твоїй рідні!
Почоломкаймось і — квити.
Що там Школа! Так живіте.
Кожен грошик — до копи.
Є — продай. Нема — купи.—
Закричав Барвінок грізно:
— В бій! Програма наша — різна! —
Ніби сили додалось,

Ніби вирвутсья ось-ось.
Цар наказує Тхоряці
Проявить себе в атаці.
Швидко здвоїли ряди
Лжеопеньки, Лжегрузди.
Та, здається, сили рівні.
Налітають, наче піvnі,
Ось шаблюку витяг Txir,
Треба ж виправдать мундир!
Наче бик, наставив лоба.
А на нього — пісня-бомба:
«А, БЕ, ВЕ, ГЕ, ДЕ, ЖЕ, ЗЕ!
Пощастиль, то й повезе.
Слівомовка, скоромовка
Б'є у лоб царя і Вовка.
І, КА, ЕЛ, ЕН, О, ПЕ, ЕР,—
Знаю азбуку тепер.
Вивчу знаки розділові
І склади у кожнім слові.
Крапку, кому і тире
В нас і Txir не відбере!
Десь і оклик, і дві крапки,
І лапки, пташині лапки,
ЧА, і ША, і ЩА, і Я!
До наук охочий я!»

— Стійте! — цар підносить шпагу.—
Милосердя за відвагу!
Славні воїни, мужі,
Опустіть мечі й ножі!
Цьому синові городу
Хочу дати нагороду.
Гей, Барвінку, підійди,
Маєш Орден Лободи!
А для зрадника Матюхи —
Орден Жовтої Гадюки
Ще й медаль із лопуха.—
Печериця: — Ха-ха-ха! —
Засміявсь Пацюк щосили.

Всі гуртом заголосили.
Надривалися Коти
До глухої хрипоти.
Какаду і дві Індички
Клекотали: — Ой, водички! —
Реготав фельдмаршал Тхір,
Надимався, мов пухир.
Будяки гули басами,
Аж луна поза лісами.
Тільки братики-Кролі
Мовчки смикали брилі.
Шепотіли: — Ти, Барвінку,
Не гнівись, не псуй печінку.
Не зважай на дурносміх.
Втечено разом від них! —
Зрозумів Барвінок натяк,
Закрутися, мов лунатик,
Ніби з бою очманів.
І — в машину тих панів,
Стриб! — Матюха теж заскочив
Ще й розсівся, мов на спочив.
Всюдихід ревнув, мов бик.
Варту — з ніг. Тхоряку — в бік.
Запишав Пацюк: — Куди ви?
Стійте, Кролики шкодливі! —
Зойкнув цар: — Втечуть, либонь.
Артилерія, вогонь! —
А з вікна кричить Барвінок:
— Правда, славний поєдинок?
Почепи нам ордени,
Тільки ззаду, на штани! —
Б'ють зенітки, вихор сталі.
Всюдихід все далі й далі.
Направляє жерло Тхір,
Знаменитий бомбардир.
— Сина рідного — снарядом,
Щоб не був Барвінку братом! —
Зупинив Пацюк: — Но-но!

Всюдихід — мое майно!
Скине хлопців за ланами
І повернеться за нами! —
Дві Індички й Какаду
Прокричали: — До ладу!
— Я Кролів твоїх повішу! —
Голос царський краєтишу.
А тим часом всюдихід
Мчить на захід і на схід.
Через хащі, без зупинок!
Шлях показує Барвінок.
Ліне серцем на город.
Вліво, вправо поворот.
Сивий Кріль — водій на славу.
За кермом ковтає каву.
Стиха каже Чорний Кріль:
— Цей Пацюк...
    розвів жадриль...
Ви пробачте, ми — невинні.
Повелися, наче свині.
Паючина, друг царка,
Теж господар смітника.
З ним поїхали й не раді.
Ніби ми — з одної раті.
Ми з братком — біля ріллі.
Давні фермери. Кролі! —
Обійняв обох Барвінок:
— Шана вам...
    за мужній вчинок! —
Ось і міст через ріку.
А за ним: — Ку-ку-рі-ку! —
Зупинились, бачать Півня.
Світ не знав такого дивня.
Хвіст — на сотню кольорів.
Гребінець, мов мак, горів.
Загорлав: — Привіт, Барвінку!
Просим в нашу луговинку!
Зранку цвенькали щурі,

Що пішов ти в школярі!
— Так, мій друже, взяв перо я.
Поряд з ним, як бачиш, зброя.
Виділяй чубарок взвод.
Гусінь вдерлась на город! —
Кріль примружив око сизе:
— У машину й сотня влізе! —
Бравий Півник дав наказ:
— Кури — через перелаз.—
Мов десантники — в машину.
Всі тримають дисципліну.
Не питаютъ: «Куд-куди?»
Старша кинула: — Веди! —
Гарні кури, молоденькі.
Гарні дзьобики, тверденькі.
Чисте пір'ячко блищить.
Мріють ворога провчить.
Стало тісно у машині.
Крильця, хвостики пташині.
Кріль схилився до керма.
Добрий настрій. Слів нема!
Навкруги кущі багряні.
Степ на синьому екрані.
Золотіє далина.
Мне шовки озимина.
Раптом кури зашуміли:
— Гей, Барвінку, друже мицій,
Як це сталось, поясни.
Лізе гусінь — восени!
— Вивів цар нову породу
Проти нашого городу,
Щоб зненацька захопитъ,
Плоду стиглого попить!
Отже, гусінь та, котора —
Мухоморова контора!
Плодоїжка, гусінь зла,
Сад з городом облягла.
Мітить в серце, у насіння,

Прагне вбить плодоносіння.
Від смертельної ваги
Гнеться стебло в три дуги...
Ось і хата діда Гната,
Оковирна, пелехата.
У шибках — тривожний блиск,
Світло плавиться, як віск.
Кріль гальмує під вербою.
Прогуло: — Готуйсь до бою!
Головне — з усіх боків
Штурмувати шкідників...
Обстановку вивчить мушу! —
І Барвінок зліз на грушу.
Справді — гусінь звідусіль,
Напливає, мов кисіль.
Дід Гарбуз — за командира.
Ген — під тином свитка сіра.
З автомата б'є Горох.
Без кінця — торох! торох!
Сонях кидає каміння
У вороже безгоміння.
Розігнавшись, мужній Хрін
Сучкуватий крутить дрин.
Дядько Крук — над полем бою.
Взяв Горобчиків з собою.
Збоку — Соєчка веде
Славне військо молоде.
Із лихими ворогами
Б'ються Зайчики ногами.
Іжаченко два полки
Настромив на колючки.
Пастернак підняв цимбали,
Як ударив — сотні впали.
То кілком, то кулаком
Луплять Кріп із Часником.
Баклажаник — той дудою
Розправляється з бідою.
Ген — Ромашка на коні,

Піднялась на стремені
І мечем, і копитами
Стеле бурю над катами.
Але важко! Дід Гарбуз
Прикусив козацький вус.
Важко сперся на ломаку,
Сам збирається в атаку.
Тут Барвінок затремтів,
З груші грушкою злетів.
— Прибули ми дуже вчасно...
Вдарим з тилу! Ясно?
— Ясно!
— Ви, чубарки, через яр.
Ти, Матюхो, з лугу вшквар!
Оточіть і по команді —
Смертний вирок царській банді!
Вам, Кролі, моя рука...
Заспокойте... Пацюка!
Наша справа — чесна справа! —
Кури — зліва. Кури — справа.
Хижу гусінь — на дзьоби,
Найситішу — у торби.
Буде Півнику на закусь,
Почастуєм друга якось!
Мчить Барвінок, наче лев,
Гусінь сиплеться з дерев.
У ярочок — плаズом, плаズом,
Щоб з'явитись іншим разом!
Та в яру Матюха стрів,
Вигнав києм із ярів.
Гусінь кинулась в ріку, —
Буде рибкам до смаку!
Як Ромашечка зраділа!
— Знов приступимо до діла...
Не згубив ти олівця? —
Почоломкала бійця.
Підлетіли Сойка з Круком.
— Ну, закаже цар і внукам...

Дід Гарбуз на рогозу
Обронив скупу сльозу.
— Ну, ходи, ходи, Барвінку,
Обніми старого, синку...
Ти диви, за день підріс,
А, пригадую, колись... —
Підійшов Часник зубастий.
— От тепер — пишаюсь...
Драстуй!
І пручатися покинь.
Лізь на плечі. Я — твій кінь! —
Та підскочив Коник Дзвоник:
— Є в Барвінка справжній Коник,
Не якийсь там Росінант!
— Подиви, який гігант! —
Після вражої навали
Вільно друзі жартували
Серед рідних ясенів.
Ось і Дзвоник задзвенів:
«Дисципліна, дисципліна,
Праця радісна, сумлінна!
Не подужав нас царок,
Знов рушаєм на урок!
Ця година — вже остання.
Малювання! Малювання!
Відкривай, школяр, альбом,
Дзень-дзелень! Тілім-бом-бом!»
Крук промовив: — При народі
Малюватимем в городі.
Хоч — берізку, хоч — курай
Для картини вибирай.
Справжні фарби — теж, як пісня!
Потребують серця, звісно.
Йди, Ромашечко, навчай!
Полетів я... Пити чай... —
Умостилися на листі,
Наче в маминій колисці.
Мов казкові промінці,

Кольорові олівці.
— Малюватимем городніх
Гарбузенків благородних
У труді, у всій красі! —
Дружно вигукнули всі.—
Тільки просим — без підглядки...—
Освітило сонце грядки,
Прояснило кольори,—
Повну пелену бери!
І малюй, малюй натхненно.
Ця робота — небуденна,—
Ніжна музика душі.
Прислухайся і — пиши!
Барви рідної вітчизни
То усміхнені, то грізні.
Більше лагіdnі, м'які,—
Сонця й неба квітники!
Як торкнешся їх очима —
Ніби крила за плечима,
Щось на віях, мов роса...
Щемлю й радісно. Краса!
Ось Ромашечка, як мати,
Вчить олівчика тримати
Білку, Жабку, Горобця,
Бабку, Зайця-стрибунця.
Так стараються, аж пріють,
Про малярство справжнє мріють.
Де ж, городе, образ твій,
Полум'яний, трудовий?
Світлячик малює Диню,
Гарбузову господиню.
Аж прозора, золота
В зрілі, сонячні літа.
Ніжну Білку вабить Сонях,
Що мандрує по осоннях.
У альбомі Іжачка —
Гордий профіль Кабачка.
Гарна в Зайчиків Капуста.

В Горобців — Цибулька тлуста.
В Жабки — стиглий Помідор.
Трудівник, а не сен'йор.
Бабка в'ється, мов чаклує,
Двох Редисочек малює.
Павлик-Равлик став митцем —
На Горосі з олівцем!
Вже й Матюха біля тину
Домальовує картину:
Мухомор по сосняку
Верхи мчить на Пацюку.
А Морська тендітна Свинка
Креслить нищечком Барвінка.
Крапка, крапка. Кома — ніс.
Ось і мордочка. Ескіз!
У Барвінка — Коник Дзвоник.
Поряд з ним — Часник і Хроник
Знявши латаний картуз,
Сонцем бавиться Гарбuz.
На городі — тихо, тихо.
Вітерець легенько диха.
Всяк городній — сів чи ліг...
Це ж малюють вперше їх!
В Гарбуза від нетерпіння
Защеміло гарбузиня.
Зуб занив у Часника,
Вуса смикає рука.
— Підійдіть! — зове Ромашка.
Що зчинилось, мовить важко!
Оточили школлярів,
Що там кожен сотворив?
Від душі зареготали,
Аж луна на три квартали.
Хоч воно й не Бородай,
Веселись і споглядай!
Ніс у Хроника, як шпичка,
І чомусь рожева гичка.
У Гарбузика живіт

Округливсь на цілий світ.
Заволала Морква: — Пробі!
В мене ж око не на лобі! —
Стогне Сонях: — Так бува,
Щоб сама лиш... голова? —
Здивувалася Цибулька:
— Ну, хіба ж я коротулька? —
Зойкнув тихий Пастернак:
— Я не дід, я ще юнак! —
Часничок киває: — Любі,
Завеликі вийшли зуби! —
Кинув нехотя Горох:
— На малюнку, ніби всох... —
Обізвалась жовта Динька:
— На мені ж була хустинка...
— Ну й видочок! — буркнув Кріп. —
Ніби хворію на грип... —
Мовлять з докором Редиски:
— Маєм довші, краці кіски... —
Бліснув оком Кабачок:
— Овоч я, а не бичок! —
Тут Гарбуз промовив: — Годі.
Домалюєм при нагоді.
Це — технічні помилки, —
Не від серця, від руки!
Загалом, скажу вам, братця,
Перед нами славна праця.
Як живі, і в час зими
Із картин постанем ми.
Барви красеня-городу
І сніги не згасяль зроду!
До весняних верховіть
В теплих образах живіть!
— Гарний труд! — гукнула Диня,
Гарбузова господиня. —
Вірно служите красі...
А тепер — до столу всі! —
Ставить каші повен горщик.

В казані — пахучий борщик.
З молочком смачний кисіль.—
Пригощайтесь. Хліб і сіль! —
Зняв Барвіночок перчину,
Уклонився чин по чину,—
Не панам і не царям,
Чесним, скромним трударям!
Задзвеніли дружно ложки.
Зголодніли, та й не трошки!
По роботі й апетит,
Попадися й риба-кит!
Скибка — в лівій.

Ложка — в правій.
Честь і шана кожній страві!
На осінньому столі
Трудові дари землі.
Що й казать, краса і сила!
Вся сім'я вечерять сіла.
— Добрий борщ! — сказав Часник
І обпік собі язик.
Спорожнив Барвінок миску,
Ложку вилизав до блиску.
Налягає на кисіль.
Раптом — Бджоли звідусіль.
Загули веселим роем:
— Хліб і сіль! Привіт героям! —
І кладуть на тарілки
Повні меду щільники.
Сотня сонць у них вмістилась,
Все заграло, засвітилось.
Заспівав зорею гай.
Крикнув Сонях: — Налягай! —
Та підвівсь Гарбузик з місця,
Аж злетіло вгору листя.
— Це ж не борщ і не қуліш!
Мед смакуй. Красиво їж!
Мед — це праця сотень бджілок,
Роду славного ужинок.

В ньому — радоші й жалі.
Слава матінці-бджолі!

— Слава рідному городу,
За красу, сердечну вроду!
Вкореняйся, землю грій! —
Прогудів, злетівши, рій.

— Гарний день! — сказав Барвінок.—
Час би вже й на відпочинок.
Потрудились від душі.—

А Ромашка: — Не спіши! —
Дід Гарбуз, відклавши ложку,
Витяг з гудиння гармошку.
На басах, як тільки міг,
Розтягнув могутній міх,
Запитав струнку Квасольку:

— Що утнем — кадриль чи польку?
— Білоруський крижачок! —
Підхопився Кабачок.

— Вам з Ромашкою, Барвінку,—
Краков'яка чи лезгинку?

— Сила є, душа палка.
Починаймо з гопака! —
Пастернак схопив цимбали,
Як утнули, як заграли!
Баклажаник у дуду.
Дме старанно й до ладу.
Кріп угору кинув бубон.
Гучно вдарив. Глянуть любо!
Ходить ходором город,
Веселиться весь народ.
Попід садом, попід тином
Закружляла Морква з Хріном.
З Картоплиною — Буряк,
У тільнящі, мов моряк.
Підтюпцем, через долину,
Водить Сонях Цибулину.
Із Квасолею удвох
Жме навприсядки Горох.

Дріботять Зайці з Зайцями,
Горобці із Горобцями.
Сопути, як пароплав,
Тхорик Білку закружляв.
Як заграли «кабардинку»,
Їжа чок почутив Свинку.
Павлик-Равлик — Жабеня.
Коник — з Бабкою ганя.
Вже й комарики в повітрі
Витинають танці хитрі.
Їхній спів далеко чутъ,
Кашку ніжками товчуть.
Не шкодує й наш Барвінок
Ані п'ят, ані колінок.
Гарну пісеньку верзе:
— А, БЕ, ВЕ, ГЕ, ДЕ, ЖЕ, ЗЕ!
Вивчу знаки розділові
І склади у кожнім слові! —
Та й Ромашечка така,
То підскочить, то тіка.
Руки в боки, жарти, смішки.
Дріботять маленькі ніжки.
Веселились до зірок.
Гарні танці — теж урок!
Опустився тихий вечір.
— Відпочинь! — сказав малечі.
І, щасливі й ледь живі,
Вмить поснули у траві.
Пахне медом, свіжим сіном,
Гарбузовим козакином.
Місяць. Заспане гілля.
Де ще є така земля?

З М И С Т

ЯК БАРВІНОК СТАВ ГЕРОЄМ

5

ЯК БАРВІНОК ТА РОМАШКА У ВИРІЙ ЛІТАЛИ

37

БАРВІНОК І ВЕСНА

91

БАРВІНОК У ШКОЛІ

165

Чалий Б. Й.

Ч-16 Вибрані твори в двох томах. Т. другий: Казки. Для мол. шкіл. в. / Мал. В. М. Григор'єва і К. Б. Григор'євої.— К. : Веселка, 1984.— 231 с., іл.— (Бібл. сер.).

До другого тому вибраних творів відомого українського радянського письменника, лауреата Республіканської комсомольської премії ім. Миколи Островського ввійшли веселі віршовані казки про дружбу і взаємовиручку, про перемоги відважного Барвінка і його друзів над злими, темними силами.

Ч 4803010200—131
М206(04)—84 144.84.

У2

БИБЛИОТЕЧНАЯ СЕРИЯ

Богдан Иосифович Чалый
ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ
В ДВУХ ТОМАХ

Том второй

СКАЗКИ

(На украинском языке)

Для младшего школьного возраста

Рисунки
Виктора Михайловича Григорьева
и Киры Борисовны Григорьевой

Киев «Веселка»

Редактор О. С. Яремійчук
Художній редактор І. І. Литвин
Технічний редактор Ф. Н. Резник
Коректори М. З. Волович,
С. В. Гордіюк

Здано на виробництво 12.12.83. Підписано до
друку 21.04.84. Формат 84×108_{1/2}. Папір друкар-
ський № 1. Гарнітура звич. нова. Друк високий.
Умовн. друк. арк. 12,18 + 4 вкл. (0,42) = 12,6.
Умовн. фарб.-відб. 13,86. Обл.-вид. арк. 11,52 +
+ 4 вкл. (0,35) = 11,87. Тираж 50.000 пр.
Зам. № 3—3355. Ціна 1 крб.

Ордена Дружби народів видавництво «Веселка»,
252050. Київ-50, Мельникова, 63.

Головне підприємство республіканського вироб-
ничого об'єднання «Поліграфкнига», 252057
Київ, Довженка, 3,

卷之二

卷之三

卷之四